

การพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

THE DEVELOPMENT OF TRANSITION HANDBOOK FOR SCHOOL
CHILDREN COUNSELING OF WATTANOTHAIPAYAP SCHOOL,
CHIANGMAI

สิทธิสอน คำคู่ย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พ.ศ. 2562

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : การพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน
วัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้วิจัย : สิทธิสอน คำคุ้ม

สาขาวิชา : การบริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

: รองศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ อุทโยธา   อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

: อาจารย์ ดร. ศิริมาศ โกศลชัยพัฒน์   อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

บทคัดย่อ

การศึกษาการพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดโดยใช้แบบสัมภาษณ์ รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน ครูผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ 2) การสร้างคู่มือการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 โดยใช้แบบสอบถามครูที่ปรึกษานักเรียนโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ

ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ มีความไม่ชัดเจนของข้อมูลเพียงพอ เนื่องจากมีการเปลี่ยนครูที่ปรึกษาในชั้นเรียนถัดไป และขาดการประสานงานหน่วยงานระหว่างภายในและภายนอก การแก้ไขปัญหาโดยนำข้อมูลสารสนเทศเดิมของนักเรียนให้ครูที่ปรึกษาคนใหม่ และมีการประสานงานที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอก ผลการพัฒนาคู่มือแนวทางการเปลี่ยนผ่านที่จัดทำขึ้นสำหรับโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประเมินคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญค่าเฉลี่ย 4.12 และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.82 ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมมากในการนำไปใช้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

คำสำคัญ : คู่มือการเปลี่ยนผ่าน, โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ

The Title : The Development of Transition Handbook for School Children Counseling
of Wattanothaipayap School, Chiangmai

The Author : Sitthisorn Khumtuy

Program : Educational Administration

Thesis Advisors : Associate Professor Dr. Somkate Uttayotha Chairman
: Lecturer Dr. Sirimas Kosanpipat Member

ABSTRACT

The purposes of this study concerning the development of Transition Handbook for School Children Counseling of Wattanothaipayap School, Chiangmai aim to 1) study problems and direction of the transition of the school under the Office 34, according to Ministry of Education by interviewing the Deputy Director for Student Affairs, Assistant Deputy Director for Student Affairs and Secondary Head teachers who are responsible for Grades 7-12 at the school, and 2) create a Transition Handbook based on the questionnaires with the advisers in the school.

It is revealed that the basic data about the problems and direction of the transition of the school were not clear and sufficient. is due to the change of a new adviser in the next level and lack of effective coordination between internal and external agencies. The solutions are to pass on students' former information to their new advisers and to create a clearer coordination between internal and external agencies. For the transition handbook, it was assessed by the experts with the average scores or 4.12 and the standard deviation of 0.82, which was regarded as very appropriate to implement to assist the students of the school.

Keywords : Transition Handbook, Wattanothaipayap School

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.เจียน วันทนิยตระกูล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกตุ อุทธโยธา และ ดร.ศิริมาศ โกศลย์พัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มการวิจัยจนกว่าจะเสร็จสมบูรณ์ จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณนางโสภา ชัยมงคล นางจันทร์ดาว แสงแก้ว และนายอภิรักษ์ คงทวี ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและให้คำแนะนำในการทำวิจัยครั้งนี้ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งนายวิระ อุดาหะ ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34 นางสุพิน อินทรรักษ์ รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ นางสุภาณูจันดา สิงฆราช รักษาการรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการประเมินคุณภาพของคู่มือการเปลี่ยนผ่านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ และนายจิตติฉัฐ ศักดิ์ธนานันท์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพทุกท่านที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือให้กำลังใจ และความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือในการทำงานจากบุคคลในครอบครัว ผู้คอยให้กำลังใจและสนับสนุนในการทำงานในทุก ๆ ด้านมาโดยตลอด ทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเพื่อเป็นการตอบแทนพระคุณแก่ผู้ที่มีพระคุณทุกท่านที่ล่วงลับไปแล้วและสมาชิกทุกคนในครอบครัว ตลอดจนครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และให้กำลังใจที่ดีเยี่ยมแก่ผู้วิจัยตลอดมา

สิทธิสอน คำด้อย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ข
Abstract	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	9
จิตวิทยาวัยรุ่น	18
การจัดการความรู้	28
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	33
การเปลี่ยนผ่านเพื่อส่งต่อ	34
คู่มือ	38
บริบทโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
กรอบแนวคิดการวิจัย	56
3 วิธีดำเนินการวิจัย	57
รูปแบบการวิจัย	57

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	57
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	59
การเก็บรวบรวมข้อมูล	61
การวิเคราะห์ข้อมูล	62
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	66
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางการ เปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ..	66
ตอนที่ 2 ผลการสร้างคู่มือการเปลี่ยนผ่านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ตามแนวทาง การดำเนินงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	84
5 สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	85
สรุปผลการวิจัย	85
อภิปรายผล	87
ข้อเสนอแนะ	92
บรรณานุกรม	93
ประวัติผู้วิจัย	99
ภาคผนวก	100
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	101
ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคู่มือ	102
ภาคผนวก ค สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ	103
ภาคผนวก ง การหาคุณภาพเครื่องมือความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา	104
ภาคผนวก จ ตัวอย่างคำถามในการสัมภาษณ์	114
ภาคผนวก ฉ ผลการประเมินคุณภาพคู่มือ	130
ภาคผนวก ช แบบสอบถามความคิดเห็น	132

ภาคผนวก ๗ คู่มือ	140

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ควรทราบ	13
2.2 เกณฑ์การคัดกรองและแหล่งข้อมูลเพื่อคัดกรองนักเรียนแต่ละด้าน	16
4.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	73
4.2 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูที่ปรึกษา เกี่ยวกับสภาพปัญหาของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จำแนกโดยรวมและรายข้อ	75
4.3 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูที่ปรึกษา เกี่ยวกับสภาพปัญหาของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ ด้านการคัดกรองนักเรียน จำแนกโดยรวม และรายข้อ	77
4.4 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูที่ปรึกษา เกี่ยวกับสภาพปัญหาของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน จำแนกโดยรวมและรายข้อ	79
4.5 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูที่ปรึกษา เกี่ยวกับสภาพปัญหาของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา จำแนกโดยรวมและรายข้อ	81
4.6 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูที่ปรึกษา เกี่ยวกับสภาพปัญหาของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ ด้านการส่งต่อนักเรียน จำแนกโดยรวมและรายข้อ	83

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แผนภูมิแสดงกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของครูที่ปรึกษา.....	11

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (2545, 5,7) มาตรา 6 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) นอกจากนี้ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบความรู้ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา (มาตรา 26) (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2553)

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถในด้านต่าง ๆ มีคุณธรรมจริยธรรม มีวิถีชีวิตที่มีความสุขตามที่สังคมต้องการ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งนอกจากจะให้การช่วยเหลือสนับสนุนทางการศึกษาแก่นักเรียนแล้ว การป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็มีความสำคัญ เนื่องจากในปัจจุบันสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านสภาพครอบครัวและเทคโนโลยี สื่อต่าง ๆ ได้ส่งผลกระทบต่อทุกคนทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ เป็นต้นว่าปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการเมือง ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด การแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต และสุขภาพร่างกายของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวล ความทุกข์ ตามมา ดังนั้นการพัฒนานักเรียนดังกล่าวจึงต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยเฉพาะบุคลากรทางโรงเรียน โดยอาศัยครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ เพื่อดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ความความรักความเมตตาที่มีต่อศิษย์ ครูที่ปรึกษาต้องมี

ความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้มีคุณค่าของสังคม (วนิดา ชนินทุททวงศ์, 2551)

โดยในปีการศึกษา 2558 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบและแนวทาง การนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 225 เขตและสถานศึกษาทั่วประเทศ นำไปกำหนดกรอบและแนวทางระดับเขตและสถานศึกษาให้สอดคล้องกันต่อไป สำหรับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 ได้กำหนดไว้ในกลยุทธ์ที่ 2 สร้างโอกาสทางการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เสมอภาค และมีคุณภาพตามมาตรฐาน มีตัวชี้วัด/ค่าเป้าหมาย คือผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีอัตราการออกกลางคันร้อยละ 0 โรงเรียนที่มีการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนและมีผลการประเมินตามเกณฑ์มีคุณภาพระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 100 โรงเรียนมีการดำเนินงานพัฒนานักเรียนที่มีคุณลักษณะตามค่านิยมหลักคนไทย 12 ประการและมีผลการประเมินตามเกณฑ์ มีคุณภาพระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 100 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34, 2558) และแนวนโยบายด้านการศึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการปัจจุบัน ยังได้กำหนดไว้ในข้อ 17 ครุควรมีข้อมูลนักเรียนและผู้ปกครองโดยให้จัดระบบการทะเบียนข้อมูลประวัติผู้เรียนและผู้ปกครองให้เป็นปัจจุบัน เพื่อเป็นระบบดูแลนักเรียนและช่วยแก้ไขปัญหาที่ตัวผู้เรียนและครอบครัวเป็นรายบุคคลได้ เช่น ครอบครัวที่ประสบเหตุภัยแล้ง อุทกภัยต่าง ๆ และรวบรวมเป็นข้อมูลในภาพรวมของหน่วยงานระดับพื้นที่ในการให้ความช่วยเหลือบรรเทาปัญหาในรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป (นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ, 2558, 5)

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นอีกระบบหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นมาตรการในการส่งเสริมสนับสนุนศักยภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนมีมาตรฐานโดยการสร้างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ (วนิดา ชนินทุททวงศ์, 2551)

กระบวนการทำงานที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง ได้แก่ การส่งต่อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การส่งต่อภายใน และการส่งต่อภายนอก โดยการส่งต่อภายในจะเป็นการที่ครูที่ปรึกษาส่งนักเรียนไปยังครูผู้มีความสามารถในการช่วยเหลือได้ เช่น ครูแนะแนว ครูห้องพยาบาล เป็นต้น ส่วนการส่งต่อภายนอกเป็นการส่งต่อนักเรียนโดยครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองไปยังผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก เช่น กรมสุขภาพจิต เป็นต้น การส่งต่อนักเรียนนั้นไม่ได้มีการเปลี่ยนผ่านนักเรียนไปสู่ระดับชั้นที่สูงขึ้น ซึ่งจัดว่ากระบวนการเปลี่ยนผ่านนี้อยู่ในขั้นตอนของการส่งต่อ ระบบดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนของกรมสามัญศึกษาในด้านการส่งต่อจะเน้นกรณีปัญหาของนักเรียนที่ซับซ้อนให้ส่งต่อไปยังครูแนะแนว ฝ่ายปกครอง หรือผู้มีทักษะความสามารถตรงกับลักษณะปัญหา ซึ่งจะไม่ได้เน้นในด้านของการส่งต่อนักเรียนเมื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่ระดับชั้นที่สูงขึ้น (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552ข, 31)

ในกระบวนการของการส่งต่อนักเรียน ถึงแม้ครูจะมีความรู้ ความสามารถมากเพียงใด ก็ไม่สามารถปฏิบัติงานคนเดียวให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ ต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม โดยกลุ่มครูที่ปรึกษา ไม่ใช่ทุกคนในโรงเรียนที่มาร่วมกันทำงานเป็นทีม และสมาชิกครูที่ปรึกษามีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เนื่องจากปัจจุบันสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านของสื่อต่าง ๆ ที่เป็นมูลเหตุให้นักเรียนประพฤตินั้นไม่เหมาะสม คณะครูที่ปรึกษาจึงต้องร่วมงานกันเพื่อร่วมกันสร้างวิธีการในการส่งต่อนักเรียนให้สำเร็จลุล่วง ดังนั้นการทำงานเป็นทีมของครูที่ปรึกษาจึงน่าจะเป็นรูปแบบการทำงานวิธีหนึ่งที่น่าจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การปฏิบัติงานด้านการส่งต่อนักเรียนบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (วนิดา ชนินทุททวงศ์, 2551)

สภาพปัจจุบัน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดำเนินการตามกรอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเป็นการสนองนโยบายของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และเนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีนักเรียนจำนวน 2,816 คน ในปีการศึกษา 2558 (วิชาการ โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ, 2558) เมื่อครูที่ปรึกษาดำเนินการตามกรอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเสร็จสิ้นแล้วจึงได้มีการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ส่งให้แก่กลุ่มกิจการนักเรียนเพื่อรวบรวมส่งไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34 แล้วส่งต่อไปยังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เพื่อจัดเก็บเป็นข้อมูลส่วนกลาง และเมื่อนักเรียนเปลี่ยนระดับการศึกษาในชั้นเรียนที่สูงขึ้นไป ข้อมูลเดิมของนักเรียนยังขาดรายละเอียดที่ชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องของแนวโน้มพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งทางโรงเรียนได้มีการติดตามการมาเรียนของนักเรียนในแต่ละคาบเรียน โดยครูประจำวิชาบันทึกลงในสมุดบันทึกคาบสอน และมีการบันทึกการขาดลาของนักเรียนในโรงเรียน โดยการสแกนลายนิ้วมือของนักเรียนและการเช็คชื่อของครูที่ปรึกษาในการเข้าแถวหน้าเสาธงเพื่อตรวจสอบซ้ำอีกครั้งหนึ่ง ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูที่ปรึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งนักเรียนในวัยนี้กำลังเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย มีพัฒนาการที่รวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ทำให้มีความวิตกกังวล ความเครียดของอารมณ์ เป็นต้น เด็กวัยรุ่นจะไม่มี ความมั่นคงทางอารมณ์ และอารมณ์ก็มักจะ เป็นอารมณ์ที่รุนแรง เพราะฉะนั้นวัยรุ่นจึงจัดเป็นวัยหนึ่งที่บุคคลในสังคมให้ความสนใจและคิดว่าเป็นปัญหาพฤติกรรมส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ไม่ได้มีการจัดเก็บรายละเอียดเกี่ยวกับ

แนวโน้มของพฤติกรรมลงในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเมื่อนักเรียนเลื่อนระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้นไป ครูในระดับชั้นเรียนใหม่ไม่มีข้อมูลเชิงลึกในตัว of นักเรียน นั่นคือ ครูที่ปรึกษาคนใหม่ในระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้นจะเริ่มค่อย ๆ ทำความรู้จักนักเรียนใหม่ตั้งแต่เริ่มต้นโดยที่ไม่มีข้อมูลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ทำให้การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไม่มีการพัฒนาขึ้นไป แต่ซ้ำอยู่ที่เดิม ดังนั้นครูที่ปรึกษาคนใหม่จึงไม่สามารถหาทางป้องกันเพื่อแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนได้ทันทั่วทั้งที่ เนื่องจากมักเกิดเหตุแล้วครูละเลยทอดทิ้งพฤติกรรมของนักเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่กรมสามัญศึกษาได้ร่วมมือกับกรมวิชาการและกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขจัดขึ้น โดยมีมุ่งหวังว่าครูที่ปรึกษาทุกคนจะสามารถให้ความดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งด้านการส่งเสริมในส่วนที่ดีของนักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน เพราะเป็นกระบวนการทำงานที่มีระบบ ทำให้ครูได้รู้จักนักเรียนทุกคนทั้งขณะอยู่ที่บ้านและโรงเรียน ทำให้ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีกิจกรรมทำร่วมกัน ทำให้เกิดความรักและความปรารถนาดีต่อกัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรมสามัญศึกษาโดยการเปลี่ยนผ่าน เพื่อจะได้นำวิธีการช่วยเหลือนักเรียนซึ่งมีการทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ทำให้ทราบสภาพครอบครัวของนักเรียนที่ส่งผลต่อความประพฤติของนักเรียน ซึ่งจะทำให้สามารถแก้ปัญหานักเรียนได้ตรงจุดและเป็นการแก้ปัญหาอย่างถาวร เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครอง

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนและครูที่ปรึกษานักเรียนโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพจึงต้องการพัฒนาแนวทางการเปลี่ยนผ่านโดยการจัดสร้างคู่มือแนวทางการเปลี่ยนผ่านนักเรียนโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนที่เลื่อนชั้นขึ้นไปในระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น และเป็นแนวทางปฏิบัติในการส่งต่อนักเรียนอย่างเป็นระบบให้แก่ครูที่ปรึกษาในระดับชั้นเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด
2. เพื่อสร้างคู่มือการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้คู่มือการเปลี่ยนผ่านที่ส่งเสริมการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
2. นำคู่มือการเปลี่ยนผ่านมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพ ในการบริหารงานในโรงเรียน
โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34
3. ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมการเรียนรู้ จากการเปลี่ยนผ่านในสถานศึกษาของโรงเรียน
วัดโนนทัยพายัพมากขึ้น และเป็นข้อมูลในการตัดสินใจของผู้บริหาร เกี่ยวกับการจัดทีมงานสำหรับ
การเปลี่ยนผ่านนักเรียนในโรงเรียนต่อไป
4. เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ
5. เผยแพร่ให้สถานศึกษาอื่น ๆ นำ ไปใช้เป็นแบบอย่าง เพื่อการพัฒนาการเปลี่ยนผ่าน
นักเรียนในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพได้

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ ครูวัดโนนทัยพายัพ ปีการศึกษา 2560 จำนวน 127 คน จำแนกเป็น
รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน จำนวน 1 คน ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน
จำนวน 1 คน ครูที่ปรึกษามัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 60 คน และครูที่ปรึกษามัธยมศึกษาปีที่ 4-6
จำนวน 66 คน

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ชุดที่ 1 รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ 1 คน ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ
1 คน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ ครูผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียน
วัดโนนทัยพายัพ ปีการศึกษา 2560 จำนวน 6 คน

ชุดที่ 2 ครูที่ปรึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 60 คน และ
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 66 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและการเปลี่ยนผ่านนักเรียนโรงเรียน
วัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน คือ
1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 4) การ
พัฒนาและส่งเสริมนักเรียน 5) การส่งต่อ

ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยนี้ใช้ระยะเวลาในการวิจัยปีการศึกษา 2560

ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวแปรตาม ได้แก่ คู่มือการเปลี่ยนผ่านที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพปัญหา หมายถึง การเปลี่ยนผ่านนักเรียนโรงเรียนวัดโนทัยพายัพที่เป็นปัญหาในด้านความเสี่ยงต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ต้องมีการแก้ไขเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น

2. การเปลี่ยนผ่านเพื่อส่งต่อ หมายถึง กระบวนการที่โรงเรียนจะต้องวิเคราะห์ และออกแบบเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน เมื่อนักเรียนเลื่อนชั้นขึ้นไปในระดับชั้นที่สูงขึ้น

3. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนที่มีความถนัดและความสนใจพิเศษ ให้ได้รับการส่งเสริมศักยภาพและความเป็นเลิศจากความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและองค์กรชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์วิเคราะห์สามารถนำมาคัดกรองนักเรียนในการส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง

3.2 การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อจัดแยกนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา

3.3 การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อจัดกิจกรรมสำหรับการป้องกัน และช่วยเหลือแก้ไข้ปัญหา

3.4 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนมีคุณภาพมากขึ้น พัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ และมีความภาคภูมิใจในตนเอง

3.5 การส่งต่อ หมายถึง การที่ปัญหาของนักเรียนมีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็ว

4. คู่มือ หมายถึง แนวทางการปฏิบัติหรือดำเนินการของครูที่ปรึกษานักเรียนโดยกระบวนการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพในขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้นอย่างเป็นระบบ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ดังต่อไปนี้

1. ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.1 ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2 แนวคิดการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. จิตวิทยาวัยรุ่น

2.1 ความหมายของวัยรุ่น

2.2 พฤติกรรมวัยรุ่น

2.3 ความต้องการของวัยรุ่น

3. การจัดการความรู้

4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

5. การเปลี่ยนผ่านเพื่อส่งต่อ

6. คู่มือ

6.1 ความหมายของคู่มือ

6.2 ประเภทคู่มือ

6.3 องค์ประกอบของคู่มือ

6.4 ลักษณะที่ดีของคู่มือ

6.5 การหาประสิทธิภาพของคู่มือ

6.6 คู่มือการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง

7. บริบทโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองหรือบุคคลภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

การดูแลช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาโดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2546)

แนวคิดการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในปีการศึกษา 2558 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบและแนวทาง การนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 225 เขตและสถานศึกษาทั่วประเทศ นำไปกำหนดกรอบและแนวทางระดับเขตและสถานศึกษาให้สอดคล้องกันต่อไป สำหรับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 ได้กำหนดไว้ในกลยุทธ์ที่ 2 สร้างโอกาสทางการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เสมอภาค และมีคุณภาพตามมาตรฐาน มีตัวชี้วัด/ค่าเป้าหมาย คือผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีอัตราการออกกลางคันร้อยละ 0 โรงเรียนที่มีการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนและมีผลการประเมินตามเกณฑ์มีคุณภาพระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 100 โรงเรียนมีการดำเนินงานพัฒนานักเรียนที่มีคุณลักษณะตามค่านิยมหลักคนไทย 12 ประการและมีผลการประเมินตามเกณฑ์ มีคุณภาพระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 100 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34, 2558) และแนวนโยบายด้านการศึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบัน ยังได้กำหนดไว้ในข้อ 17 ครูควรมีข้อมูลนักเรียนและผู้ปกครองโดยให้จัดระบบการทะเบียนข้อมูลประวัติผู้เรียนและผู้ปกครองให้เป็นปัจจุบัน เพื่อเป็นระบบดูแลนักเรียนและช่วยแก้ไขปัญหาที่ตัวผู้เรียนและครอบครัวเป็นรายบุคคลได้ เช่น ครอบครัวที่ประสบเหตุภัยแล้ง อุทกภัยต่าง ๆ และรวบรวมเป็นข้อมูลในภาพรวมของหน่วยงานระดับพื้นที่ในการให้ความช่วยเหลือบรรเทาปัญหาในรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป (นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ, 2558, 5)

สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ ได้กำหนดเครื่องมือในการประเมินคุณภาพระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนากระบวนประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและเพื่อให้

โรงเรียนทราบจุดตั้งของการพัฒนาโครงการและที่สำคัญการประเมินจะเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาคือหน่วยประเมินของ สมศ. ฝ่ายประเมินของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ซึ่งนำไปสู่การพัฒนา เป็นแนวทางการส่งเสริมการประเมินคุณภาพสถานศึกษา ทั้งหมด 12 องค์ประกอบ ส่วนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ถูกกำหนดให้เป็นระบบหลัก ในองค์ประกอบที่ 9 มี 4 ข้อกำหนด ที่สถานศึกษาจะต้องบริหารจัดการให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่ สมศ.กำหนดจึงจะผ่านการประเมินภายนอก ดังนี้

ข้อกำหนดที่ 1 มีการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลและจัดกลุ่มผู้เรียนตามสภาพปัญหา

ข้อกำหนดที่ 2 มีการวิเคราะห์ปัญหา และแก้ไขสถานการณ์ ตลอดจนช่วยเหลือและประสานความร่วมมือกับฝ่ายต่าง

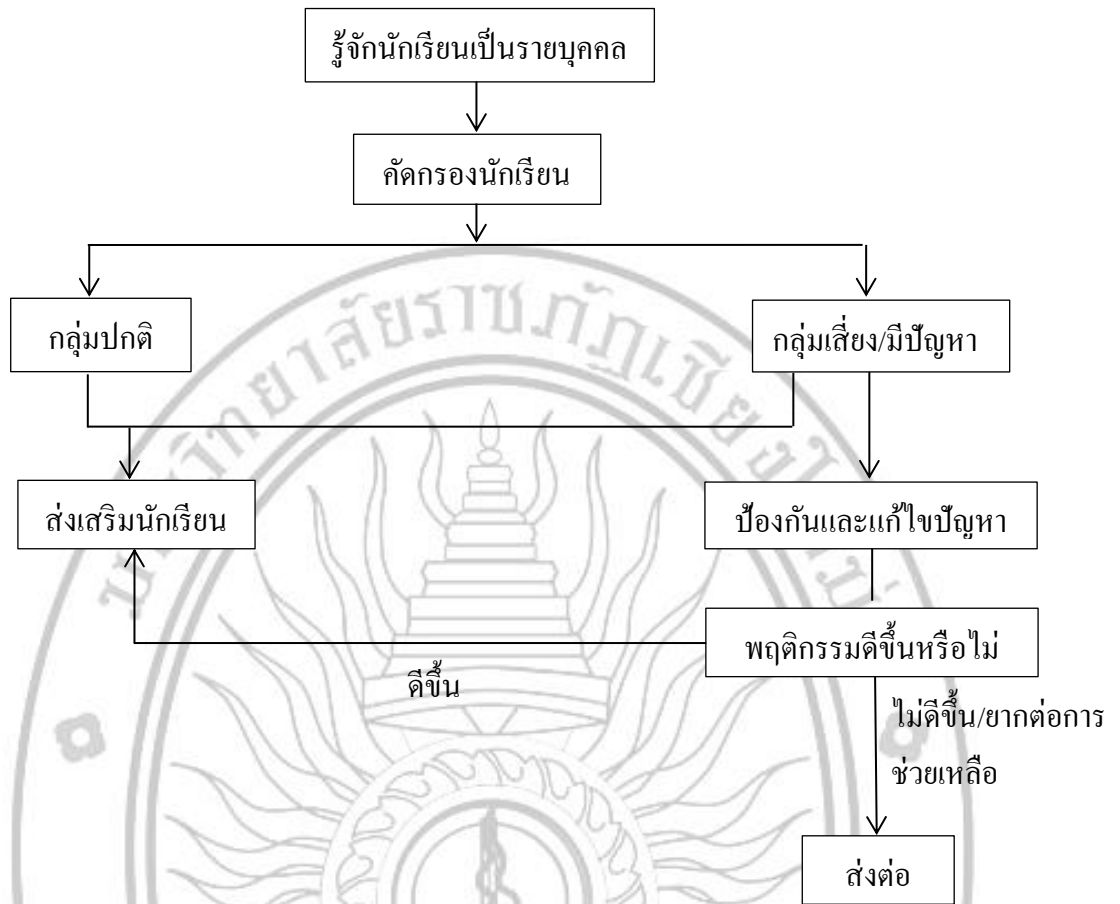
ข้อกำหนดที่ 3 มีการพัฒนาทักษะชีวิตที่เชื่อมโยงกับวิถีของชีวิต

ข้อกำหนดที่ 4 ร่วมมือและส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความรัก ความเข้าใจ เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานและเป็นแบบอย่างที่ดี (สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้, 2546)

กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติงานมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมนักเรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
5. การส่งต่อ

กระบวนการดำเนินงานทั้ง 5 ประการดังกล่าว แสดงให้เห็นเป็นแผนภูมิดังนี้

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิแสดงกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ของครูที่ปรึกษา
ที่มา : วนิดา ชนินทุทวงศ์, 2551, 4

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ดังที่กล่าวมา คือ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมนักเรียน
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา
5. การส่งต่อ

แต่ละองค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าว มีความสำคัญมีวิธีการ และเครื่องมือที่แตกต่างกันไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันซึ่งเอื้อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ (วนิดา ชนินทุทรวงศ์, 2551, 7-21) ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.1 ความสำคัญ ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมา ของชีวิตที่ไม่เหมือนกันหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้จักข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความ เข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการ ส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะ ในการแก้ปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดข้อผิดพลาด ต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

1.2 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ

1.2.1 ด้านความสามารถ แยกเป็น

1.2.1.1 ด้านการเรียนรู้

1.2.1.2 ด้านความสามารถอื่น ๆ

1.2.2 ด้านสุขภาพ แยกเป็น

1.2.2.1 ด้านร่างกาย

1.2.2.2 ด้านจิตใจ – พฤติกรรม

1.2.3 ด้านครอบครัว แยกเป็น

1.2.3.1 ด้านเศรษฐกิจ

1.2.3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน

1.2.4 ด้านอื่น ๆ ที่ครูพบเพิ่มเติมซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ควรทราบ

ข้อมูลนักเรียน	รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ
1. ด้านความสามารถ 1.1 ด้านการเรียนรู้ 1.2 ด้านความสามารถอื่น ๆ	1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา 2. ผลการเรียนรู้เฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน 3. พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น 4. บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน 5. ความสามารถพิเศษ 6. การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
2. ด้านสุขภาพ 2.1 ด้านร่างกาย 2.2 ด้านจิตใจ - พฤติกรรม	1. ส่วนสูง น้ำหนัก 2. โรคประจำตัว ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น 3. อารมณ์ซึมเศร้า/วิตกกังวล 4. ความประพฤติ 5. พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง/สมาธิสั้น
3. ด้านครอบครัว 3.1 ด้านเศรษฐกิจ	1. รายได้ของบิดา มารดา/ผู้ปกครอง 2. อาชีพของผู้ปกครอง 3. ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน
3.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน	1. จำนวนพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว 2. สถานภาพของบิดา มารดา 3. บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน 4. ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว 5. ลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

1.3 วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว ที่สำคัญ คือ 1) ระเบียบสะสม 2) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) 3) วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษาจากแฟ้มสะสมผลงาน การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเองซึ่งจัดทำโดยกรมอนามัย เป็นต้น

1.3.1 ระเบียบสะสม ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือในรูปแบบของเอกสารเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูล และครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษา พิจารณาทำความเข้าใจนักเรียนเบื้องต้น หากข้อมูลไม่เพียงพอ หรือมีข้อสังเกตบางประการ ก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากครูอื่น ๆ หรือเพื่อน ๆ ของนักเรียน เป็นต้น รวมทั้งการใช้เครื่องมือทดสอบต่าง ๆ หากครูที่ปรึกษาดำเนินการได้ รูปแบบและรายละเอียดในระเบียบสะสมของแต่ละโรงเรียน มีความแตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละโรงเรียนแต่น้อยควรครอบคลุมข้อมูลทั้งด้านการเรียนด้านสุขภาพและด้านครอบครัว ระเบียบสะสม เป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน จึงต้องเป็นความลับและเก็บไว้อย่างดีมิให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเด็กอื่น ๆ มารื้อค้นได้ หากเป็นไปได้ควรเก็บไว้กับครูที่ปรึกษาและมีผู้เก็บระเบียบสะสมไว้ให้เรียบร้อย ระเบียบสะสมควรเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 3 ปีการศึกษา หรือ 6 ปีการศึกษา และส่งต่อระเบียบไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป หรือการจัดครูที่ปรึกษาตามดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จนจบมัธยมศึกษาในแต่ละตอน หรือจนจบ 6 ปีการศึกษาก็ได้

1.3.2 แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) (โรงเรียนอาจนำเครื่องมืออื่นมาใช้แทนก็ได้) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก ไม่ได้เป็นแบบวัดหรือแบบทดสอบ แต่เป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรม การปรับตัว ที่มีผลเกี่ยวข้องกับสภาพกับสภาพจิตใจซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวทางการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก เป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้น โดยพัฒนาจาก The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) ประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงและความตรงจำนวนข้อไม่มากนัก คณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิตโดยแพทย์หญิงพรรณพิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้าคณะได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมินและหาเกณฑ์มาตรฐาน (Norm) ของเด็กไทย ซึ่งแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก มี 3 ชุด คือ

- 1) ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก
- 2) ชุดที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้ประเมินเด็ก
- 3) ชุดที่เด็กประเมินตนเอง

ทั้ง 3 ชุด มีเนื้อหาและจำนวนข้อ 25 ข้อเท่ากัน ทางโรงเรียนอาจเลือกใช้ชุดที่นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียว หรือใช้ควบคู่กับชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเพื่อความแม่นยำยิ่งขึ้น โดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งหากเป็นไปได้ควรใช้แบบประเมินทั้ง 3 ชุด พร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา

1.3.3 วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ ในกรณีที่ข้อมูลของนักเรียนจากระเบียนสะสม และแบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่พอเพียงหรือเกิดกรณีที่จำเป็นต้องมีข้อมูลที่เพิ่มเติมอีก ครูที่ปรึกษาก็อาจใช้วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่น ๆ ในห้องเรียน การสัมภาษณ์และการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2546)

2. การคัดกรองนักเรียน

2.1 ความสำคัญ การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2.1.2 กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้ความช่วยเหลือ ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามแต่กรณี

การจัดกลุ่มนักเรียนนี้ มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียนจะน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติโดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ (Sensitive) แม้ว่านักเรียนจะรู้ตัวว่า ขณะนี้ตนมีพฤติกรรมอย่างไร หรือประสบกับปัญหาใดก็ตามและเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้นครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้ครูที่ปรึกษามีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ก็ควรระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึก ว่า บุตรหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติแตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่น ๆ ซึ่งอาจมีผลเสียนักเรียนในภายหลังได้

2.2 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการประชุมครูเพื่อการพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

สำหรับประเด็นการพิจารณาเพื่อจัดทำเกณฑ์การคัดกรองและแหล่งข้อมูลเพื่อคัดกรองนักเรียนแต่ละด้าน มีตัวอย่างตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 เกณฑ์การคัดกรองและแหล่งข้อมูลเพื่อคัดกรองนักเรียนแต่ละด้าน

ข้อมูลนักเรียน	ตัวอย่างประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
1. ด้านความสามารถ 1.1 ด้านการเรียน	1) ผลการเรียนที่ได้ และความเปลี่ยนแปลงของผลการเรียน 2) ความเอาใจใส่ ความพร้อมในการเรียน 3) ความสามารถในการเรียน 4) ความสม่ำเสมอในการมาโรงเรียนเวลา	1. ระเบียนสะสม 2. วิธีการอื่น ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การได้ข้อมูลจากครูที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เป็นต้น
1.2 ด้านความสามารถอื่นๆ	1) การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษที่มี 2) ความถนัด ความสนใจ และผลงานในอดีตที่ผ่านมา 3) บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน 4) การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน	1. ระเบียนสะสม 2. วิธีการอื่น ๆ เช่น การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน แฟ้มสะสมผลงาน พฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียน เป็นต้น

3. การส่งเสริมนักเรียน

3.1 ความสำคัญ การส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้นมีความภาคภูมิใจในตัวเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาและเป็นการช่วยเหลือให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

3.2 วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียน การส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

3.2.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom)

3.2.2 การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

4. การป้องกันและแก้ไขปัญา

4.1 ความสำคัญ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความสนใจใส่ใจกับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/ปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความสนใจดูแลใส่ใจได้อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกัน และการแก้ไขปัญา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไขปัญาของนักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

4.2 วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและการแก้ไขปัญาให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิค วิธีการ แต่สิ่งที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา จำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย 2 ประการ คือ

4.2.1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

4.2.2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญา

5. การส่งต่อ

5.1 ความสำคัญ ในการป้องกันและแก้ไขปัญาของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา อาจมีกรณีที่บางปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครู คนใดคนหนึ่งเพียงลำพังความยุ่งยากของปัญาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข ซึ่งครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญาของนักเรียนในแต่ละกรณี

5.2 วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียน

5.2.1 การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง

5.2.2 การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่าเป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้

สรุป ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเนื่องจากในยุคสมัยปัจจุบันมีสื่อเทคโนโลยีมากมายที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งจะนำไปสู่การเสียการเรียน เพราะโรงเรียนมีหน้าที่ในการสร้างเยาวชนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสามารถออกไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข เพื่อให้เยาวชนมีคุณภาพนำไปสู่การพัฒนาชาติให้เจริญทัดเทียมกับอารยประเทศได้ การที่จะได้เยาวชนที่มีคุณภาพนั้นทุกคนที่มีส่วนได้เสีย เช่น ผู้บริหาร หัวหน้าระดับ ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองจะต้องช่วยกันอย่างจริงจัง โดยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีขั้นตอนดังนี้ 1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การรู้ข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์วิเคราะห์สามารถนำมาคัดกรองนักเรียนในการส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง 2. การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อจัดแยกนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา 3. การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อจัดกิจกรรมสำหรับการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหา 4. การส่งเสริมพัฒนานักเรียน หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนมีคุณภาพมากขึ้น พัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ และมีความภาคภูมิใจในตนเอง 5. การส่งต่อ หมายถึง การที่ปัญหาของนักเรียนมีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็ว

จิตวิทยาวัยรุ่น

ความหมายของวัยรุ่น

ระยะวัยรุ่นเป็นระยะคั่นกลางระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่โดยทั่วไป นักจิตวิทยาพัฒนาการได้ทำการแบ่งวัยของมนุษย์เป็น 4 วัย เรียงตามลำดับ คือ วัยทารก วัยเด็กวัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ เด็กวัยรุ่น คือ ผู้ที่อยู่ระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่หรือเป็นระยะแรกเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น

(Puberty) กับการมีวุฒิภาวะ (Maturity) เปรียบได้กับสะพานที่เชื่อมระหว่างวัยเด็ก (Childhood) ไปสู่วัยผู้ใหญ่ (Adulthood) จะมีพัฒนาการ การพึ่งพาอาศัย (Dependency) ไปสู่การไม่พึ่งพาอาศัย (Independency) อย่างเห็นได้ชัดเจนในทุก ๆ ด้าน (เพ็งพิศ จักรปิง, 2549, 27) และได้มีผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับวัยรุ่นไว้หลายท่านดังนี้

โยธิน ศันสนยุทธ (2533, 191-192) กล่าวว่า iva ช่วงวัยรุ่นเริ่มเกิดขึ้นในวัยเด็กที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย (12-13 ปี) จนอายุที่เด็กสามารถมีงานทำ ซึ่งในแต่ละสังคมจะสิ้นสุดระยะอายุไม่เท่ากัน อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปวัยรุ่นจะสิ้นสุดระยะอายุประมาณ 20 ปี วัยรุ่นเป็นวัยที่เด็กมีพัฒนาการที่รวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การเปลี่ยนแปลงกลุ่มของสังคมหรือการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญา การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้นำให้เด็กต้องปรับตัว ซึ่งการปรับตัวนำมาซึ่งความวิตกกังวล ความเครียดของอารมณ์ ความโกรธเป็นต้น นักจิตวิทยา Stangley Hall เรียกระยะวัยรุ่นว่าเป็นวัยพายุแคะ (Storm and Stress) นั่นก็คือ เด็กวัยรุ่นจะมีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความขวัญพวของอารมณ์ และอารมณ์ก็มักจะเป็นอารมณ์ที่รุนแรง มีความกดดันสูง และในสายตาของคนโดยทั่วไปเรียกว่าวัยรุ่นเป็นวัยของปัญหา วัยอลวน เพราะฉะนั้นวัยรุ่นจึงจัดเป็นวัยหนึ่งที่บุคคลในสังคมให้ความสนใจและคิดว่าเป็นปัญหาพฤติกรรมส่วนหนึ่งของสังคม

สุชา จันท์น้อม (2533, 30) กล่าวถึงวัยรุ่นไว้ว่าเป็นวัยที่มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่าย ความเชื่อมั่น ความต้องการ ตลอดจนความปรารถนาต่าง ๆ เป็นไปอย่างรุนแรงปราศจากความยั้งคิดชอบทำ อะไรตามใจหรือตามความนึกคิดของตน ต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือในหมู่เพื่อนฝูง โดยพยายามทำ อะไรให้คล้าย ๆ กัน เลียนแบบตามกัน จึงมีวัยรุ่นเป็นจำนวนไม่น้อยที่มีปัญหาและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย ได้ตกเป็นทาสของยาเสพติด

วัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เนื่องจากเป็นช่วงเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นทั้งภายในตัววัยรุ่นเอง และเกิดจากการกระตุ้นทางสังคมพัฒนาการของวัยรุ่นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะวัยรุ่นตอนต้น อายุ 10-14 ปี และ ระยะวัยรุ่นตอนปลาย อายุ 15-19 ปี (Gordon, 1975, อ้างถึงใน สุภาณี สันตยากร 2545, 50) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นนั้น ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545, 331-343) สรุปไว้ ดังนี้

1. พัฒนาการทางอารมณ์ ความเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตทางร่างกายทั้ง ภายในและภายนอก วัยรุ่นจึงมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย สับสน อ่อนไหว ไม่มั่นคง ระดับความเข้มของอารมณ์แต่ละอย่าง ๆ ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพดั้งเดิมของวัยรุ่น ขึ้นอยู่กับตัวเร้าที่ทำให้เกิดอารมณ์ วัยรุ่นเริ่มแสดงอารมณ์ประจำตัวของตนเองออกมาให้ผู้อื่นทราบได้ชัดเจน อารมณ์ที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นนั้นมีทุกประเภท เช่น รัก เกลียด อิจฉา ริษยา โ้อวด ถือดี อ่อนไหว สับสน หงุดหงิด เป็นต้น ไม่ว่าอารมณ์

ประเภทใดมักมีความรุนแรง อ่อนไหวง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย ควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้ บุคคลต่างวัย จึงต้องใช้ความอดทนมากเพื่อจะเข้าใจและสร้างสัมพันธ์กับพวกเขา เนื่องจากเข้ากับบุคคลต่างวัยได้ยาก วัยรุ่นจึงเกาะกันได้ดีมากกว่าวัยอื่น ๆ เพราะเข้าใจและยอมรับกันและกันได้ง่าย โดยทั่วไป วัยรุ่นรู้สึกสับสนทางอารมณ์มากกว่าวัยเด็กที่ผ่านมา เพราะสาเหตุซับซ้อนหลายประการด้วยกัน เช่น

1.1 เป็นช่วงเปลี่ยนวัย เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เป็นระยะที่ท้าทายทบทวนอย่าง ผู้ใหญ่ แต่เนื่องจากเป็นระยะแรกเริ่มวัยรุ่นจึงมีความสับสนลังเลใจ ไม่แน่ใจ ไม่ทราบว่าจะถูกที่ควร นั้นเป็นอย่างไร

1.2 ร่างกายเติบโตเป็นชายหนุ่มหญิงสาวเต็มที่ ต้องวางตัวในสังคมกับเพื่อนวัยรุ่น เพื่อนต่างเพศ และเพื่อนต่างวัยในแนวใหม่ การวางตัวอย่างถูกต้องนั้นกระทำค่อนข้างยาก ต้องอาศัยเวลาบ้างในระยะที่ปรับตัวไม่ได้ จึงมีความรู้สึกสับสนในใจเมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่น

1.3 วัยรุ่นต้องเลือกอาชีพเพื่อเตรียมตัวสำหรับประกอบอาชีพในระยะวัยผู้ใหญ่ การเลือกอาชีพเป็นเรื่องสำคัญต่อชีวิตจิตใจ อารมณ์ ความต้องการของเด็ก และบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งที่บ้าน โรงเรียน และกลุ่มเพื่อน ความสับสนใจเกิดง่ายเพราะวัยรุ่นอยู่ภายใต้ความบีบบังคับ ข้อจำกัดของระบบการศึกษา สติปัญญา ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ความนิยมของท้องถิ่น โรงเรียนและสังคมส่วนรวม และยังไม่ทราบแน่ในความถนัด ความสนใจ ความต้องการและ บุคลิกภาพของตนเอง

1.4 สภาพปัจจุบันของสังคมเป็นสาเหตุใหญ่ ซึ่งพอแยกย่อยได้ว่า

1.4.1 สังคมเปลี่ยนแปลงง่ายและรวดเร็ว วัยรุ่นปรับตัวตามไม่ทันเพราะยังมี ประสบการณ์ชีวิตไม่เพียงพอ

1.4.2 สภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบันทำให้วัยรุ่นต้องใช้เวลาฝึกฝนอาชีพ เพิ่มเติม ไม่มีโอกาสเป็นผู้ใหญ่และประกอบกิจกรรมชีวิตอย่างผู้ใหญ่ ต้องเก็บกดความรู้สึก การ เก็บกดหนักมากขึ้นเมื่อถูกผู้สูงวัยกว่าเห็นว่าหนุ่มสาววัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ยังอยู่ในฐานะเหมือน เด็ก

1.4.3 วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยต้องออกจากความคุ้มครองของพ่อแม่เพื่อช่วยเหลือ ตัวเองเร็วขึ้น บางคนอาจยังไม่พร้อมสำหรับการออกจากความคุ้มครองของพ่อแม่ จึงตกเป็นเหยื่อ ของผู้หวังผลประโยชน์โดยปราศจากความหวังดี

2. พัฒนาการทางสังคม วัยรุ่นให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าในระยะวัยเด็ก ตอนกลาง วัยรุ่นจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนมากขึ้น เกิดการติดเพื่อน ต้องการการยอมรับจาก เพื่อน วัยรุ่นจับกลุ่มกันได้นานและผูกพันกับเพื่อนในกลุ่มมากขึ้น กลุ่มของวัยรุ่นไม่มีเฉพาะเพื่อน เพศเดียวกันเท่านั้น แต่มีเพื่อนต่างเพศเข้ามาสมทบด้วย เริ่มลดความเอาใจใส่กับบุคคลต่างวัยไม่ว่า

เป็นผู้ใหญ่หรือเด็กกว่าการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็วและมากมายเป็นแรงกระตุ้นให้วัยรุ่นรวมกลุ่ม เพราะสามารถร่วมสุขร่วมทุกข์ แก้ไขและเข้าใจปัญหาของกันและกันดีกว่าคนต่างวัยซึ่งมีความคับข้องใจต่างกัน กลุ่มวัยรุ่นยังสนองความต้องการทางสังคมด้านต่าง ๆ ซึ่งวัยรุ่นต้องการมากในขณะนี้ เช่น การเป็นบุคคลสำคัญ การต่อต้านผู้มีอำนาจ การหนีสภาพน่าเบื่อของบ้าน เป็นต้น เมื่อวัยรุ่นรวมกลุ่มกันจะสร้างกฎระเบียบ ภาษา ประเพณีประจำกลุ่ม เพื่อใช้เฉพาะสมาชิกในกลุ่มเท่านั้น และสมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติตาม มิฉะนั้นจะหมดสภาพการเป็นสมาชิกและต้องหากกลุ่มใหม่ต่อไป การรวมกลุ่มของวัยรุ่นเป็นไปโดยธรรมชาติ วัยรุ่นเลือกเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยไม่มีใครตั้งกฎเกณฑ์ บุคคลต่างวัยมีอิทธิพลในการเลือกกลุ่มและจับกลุ่มของวัยรุ่นไม่มากนัก ครอบครัวเริ่มมีอิทธิพลน้อยลง จึงกล่าวได้ว่ากลุ่มมีความสำคัญต่อชีวิต จิตใจ และอนาคตของวัยรุ่นอย่างมากที่สุดการคบเพื่อนร่วมวัยเป็นพฤติกรรมสังคมที่สำคัญยิ่งต่อจิตใจของวัยรุ่น แต่การคบเพื่อนย่อมมีทั้งคุณและโทษ เพื่อนอาจเป็นผู้ประคับประคองจิตใจในยามทุกข์ร้อนชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ แต่ในมุมกลับกัน เพื่อนอาจชักชวนวัยรุ่นไปในทางที่เสื่อมถอย อาชญากรวัยรุ่นมากมาย เมื่อค้นหาสาเหตุมักพบว่าปัจจัยหนึ่งเกิดจากเพื่อนชักจูง เพราะจิตใจวัยรุ่นละเอียดอ่อน เปราะบางง่ายต่อการชักจูง ฉะนั้นการรู้จักคบเพื่อนที่ดี ที่จะชักจูงไปสู่ทางที่ดี จึงเป็นพฤติกรรมที่สำคัญสำหรับวัยรุ่นระยะนี้ วัยรุ่นไม่ต้องการเพียงแต่เพียงรวมกลุ่มกันเท่านั้น แต่ต้องการสร้างความผูกพันระหว่างสมาชิกในกลุ่มแบบผู้ใหญ่อีกด้วย เพราะวัยรุ่นสำนึกว่าตนเริ่มเป็นผู้ใหญ่แล้ว ถ้าสามารถเข้ากับเพื่อนร่วมกลุ่มได้ดี เขาย่อมมีความรู้สึกว่าผู้ปกครองและผู้ใหญ่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเขามีความสำคัญต่อตัวเขาน้อยกว่าเพื่อน ถ้าเปรียบเทียบกับวัยต่าง ๆ แล้ววัยรุ่นเป็นระยะที่มีความรู้สึกต้องการผูกพันกับเพื่อนและกลุ่มมากกว่าวัยอื่น ๆ

3. พัฒนาการทางความคิด วัยรุ่นมีการเจริญเติบโตทางสมองเต็มที่ จึงสามารถคิดได้ในทุก ๆ แบบของวิธีคิด หากได้รับการศึกษาอบรมตามขั้นตอนด้วยดี ระยะนี้จะแสดงความปรารถนาอย่างชัดเจน และเห็นความแตกต่างของวัยรุ่นวัยนี้กับวัยอื่น ๆ ได้ชัด การเรียนรู้เรื่องยาก ๆ เรื่องที่เป็นนามธรรม ซับซ้อน วัยรุ่นก็สามารถเข้าใจได้ คุณภาพของความคิดขึ้นกับคุณภาพของสมอง พันธุกรรม การเรียนรู้ในวัยที่ผ่านมา และบทเรียนทางวิชาการต่าง ๆ ที่วัยรุ่นได้มีโอกาสเรียนรู้ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่เอื้อหรือไม่เอื้อต่อพัฒนาการทางความคิดของเด็ก กอร์ดอน (Gordon, 1975) และเคอร์ติส (Curtis, 1992 อ้างถึงใน สุภาณี สันตยากร 2545, 51-52) กล่าวว่าวัยรุ่นบางคนรู้สึกสับสนกับสภาพสังคมและการหมกมุ่นกับปรัชญาชีวิตดังที่ เพียเจต์ (Piaget) เรียกวัยรุ่นว่าเป็นนักปรัชญา (Philosopher) ชอบคิดเรื่องการดำเนินชีวิต การเกิด แก่ เจ็บตาย ความรู้สึกระหว่างความดีความชั่ว การบำเพ็ญประโยชน์กับความเห็นแก่ตัว ความมีศีลธรรม มโนธรรมกับการทุจริตผิดกฎหมาย รวมทั้งด้านการเมือง ศาสนาและความรักความสามารถทางความคิดจะเพิ่มขึ้นในช่วง

วัยรุ่น ทำให้วัยรุ่นมองตนเองและโลกรอบตัวเขาผิดไปจากเดิม ซึ่งมีผลต่อวัยรุ่นทั้งด้านบวกและลบ ผลด้านบวกนั้นกระตุ้นให้วัยรุ่นมีความคิดสร้างสรรค์ ทุ่มเทาให้ความสนใจอย่างจริงจังในสิ่งที่เขาชอบ ส่วนผลด้านลบจะชักนำความคิดหรือมองทุก ๆ สิ่งรอบตัววัยรุ่นในแง่ลบ คิดเล็กคิดน้อย คิดเห็นแต่ปมด้อยของตัวเอง ความใฝ่รู้ใฝ่ลองที่มีในตัวอาจชักนำให้เขาลองเสี่ยงในสิ่งต่าง ๆ ได้ง่าย บางครั้งก็เป็นการลองอย่างคึกคะนอง โดยไม่ยั้งคิดถึงผลร้ายหรืออันตรายแต่อย่างใดเพียงเพื่อความพอใจสนองความอยากลองเท่านั้น ส่วนความคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์แห่งตนประกอบด้วยการนับถือและภาคภูมิใจในตนเอง มีความมั่นคงในจิตใจ เนื่องจากรู้ความต้องการของตนเอง รู้นิสัยใจคอ ข้อดี ข้อบกพร่องของตน มีค่านิยมที่เป็นไปตามครรลองของสังคม ตระหนักถึงบทบาททางเพศของตน มีเป้าหมายชีวิตในอนาคตที่ค่อนข้างแน่นอนและมีความเป็นไปได้ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวนี้ สิ่งสำคัญที่สุดคือการนับถือตนเองสำหรับพฤติกรรมและอารมณ์ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นนั้น ณัฐพงษ์ พุดห้ำ (2540, 29-31) ได้นำเสนอ ดังนี้

3.1 พฤติกรรมต่อต้าน ในช่วงวัยนี้มีพัฒนาการทางด้านจิตใจที่สำคัญสองประการ คือ การแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อที่จะค้นหาว่าเขาอยากเป็นอะไร มีความสามารถอะไร มีเป้าหมายชีวิตอย่างไร บางครั้งการพยายามทำตัวให้ไม่ต้องการพึ่งพิงผู้ใหญ่ ทำให้วัยรุ่น แสดงพฤติกรรมต่อต้านผู้ใหญ่หรือผู้ที่ต้องการใช้อำนาจที่เหนือกว่าเขา และหลายครั้งที่พบว่าเด็กต่อต้านไม่ใช่เพราะเขาไม่ต้องการทำอย่างนั้น แต่เป็นเพราะเขารู้สึกว่าตัวเขาถูกกำหนดให้ทำมากกว่าเป็นสิ่งที่เขาเป็นคนตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง

3.2 การอยากลอง จากการศึกษาวิจัยจำนวนมาก พบว่าสาเหตุมีเพศสัมพันธ์อย่างรวดเร็ว เพราะอยากลอง วัยรุ่นมีความอยากรู้อยากเห็น ต้องการมี ประสบการณ์ ในเรื่องต่าง ๆ เนื่องจากกำลังค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง การควบคุมความต้องการของตนเองเป็นสิ่งที่วัยรุ่นจำเป็นต้องฝึกฝนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การมีความตระหนักในตนเอง ความรับผิดชอบในตนเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นมักเนื่องมาจากเด็กควบคุมหรือถูกควบคุมมากเกินไป และการที่เด็กไม่ควบคุมหรือถูกปล่อยให้มีอิสระจนไร้ขอบเขต เด็กที่ถูกควบคุมมากเกินไป ทำให้ขาดประสบการณ์ไม่เป็นตัวของตัวเองอาจถูกหลอกลวงได้ง่าย ในทางตรงข้ามหากเด็กขาดการควบคุมตนเองจะไม่สามารถคิดพิจารณาให้รอบครอบ ไม่คิดถึงผลที่ตามมาจากการกระทำของตน

3.3 อารมณ์แปรปรวน วัยนี้มีภาวะอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย และอิทธิพลของฮอร์โมนทำให้เกิดความตึงเครียดของอารมณ์ได้ง่าย และบางครั้งสามารถควบคุมอารมณ์ได้ ถ้าวัยรุ่นมีลักษณะการพัฒนาทางอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม เช่น

ใช้อารมณ์แบบเด็ก ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ตอบสนองต่อความคับข้องใจไม่ได้ทำให้ปัญหาอารมณ์เด่นชัดมากขึ้น นำไปสู่ความขัดแย้งกับบุคคลรอบข้าง

พฤติกรรมวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีโอกาสเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ง่ายมากที่สุด พฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่นมีตั้งแต่ความเบี่ยงเบนระดับน้อย ๆ เช่น คีอรั้น ก้าวร้าว จนกระทั่งพฤติกรรมเบี่ยงเบนระดับสูง เช่น การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งได้มีผู้กล่าวถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นไว้ดังนี้

นักจิตวิทยาสรุปพฤติกรรมวัยรุ่น เนื่องจากความต้องการ 3 ประการได้แก่ (สุชา จันทน์เอม, 2533, 73)

1. ความต้องการทางกาย หรือความต้องการทางสรีระ ได้แก่ ความต้องการขั้นพื้นฐานของชีวิต เช่น ความต้องการอาหารเพื่อบรรเทาความหิวกระหาย ความต้องการจับถ้ายของเสีย แต่ถ้าเขาไม่ได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจ ก็จะแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อให้ได้สิ่งที่ยังขาดอยู่
2. ความต้องการทางสังคม เพราะวัยรุ่นเป็นสัตว์สังคมจึงต้องอยู่รวมกันเป็นสังคมแต่ละอย่าง เป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ
3. ความต้องการทางใจ เป็นความต้องการที่เกิดความคิดมั่นใจว่าตนจะมีชีวิตอยู่รอดได้แล้ว ซึ่งเป็นผลมาจากความคิดหรือเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การต้องการความรัก ความมั่นคงปลอดภัย ความยกย่องนับถือ ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ และความต้องการเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง

พฤติกรรมของคนวัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงง่าย เนื่องจากเป็นวัยการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม โดยมีลักษณะเฉพาะทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (Hall and Piaget อ้างถึงใน คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น, 2532, 6 – 9) ดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะทางกาย มีลักษณะเด่น 2 ประการ คือ มีอัตราการเพิ่มอย่างรวดเร็วทั้งส่วนสูง น้ำหนัก ขนาด และหน้าที่ของอวัยวะเพศ
2. ลักษณะเฉพาะทางอารมณ์ คือ ความรู้สึกของวัยรุ่นซึ่งมีทั้งอารมณ์สุขและอารมณ์ทุกข์ ได้แก่ ความรัก ความร่าเริงสนุกสนาน ความกลัว ความวิตกกังวล และความโกรธ ซึ่งสรุปว่า อารมณ์ของวัยรุ่นเหมือน พายุบูแคม (Strom and Stress) หมายถึง อารมณ์ ต่อไปนี้

2.1 อารมณ์รุนแรง หมายถึง การแสดงอารมณ์มาก เมื่อได้รับความกระทบกระเทือนใจเพียงเล็กน้อย เช่น เมื่อพ่อแม่ขัดใจ อาจแสดงออกด้วยการฆ่าตัวตาย เป็นต้น

2.2 อารมณ์อ่อนไหว ไม่คงที่ เกิดง่ายและหายง่าย

2.3 ควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ไม่ค่อยได้

2.4 มักมีอารมณ์ค้าง

3. ลักษณะเฉพาะทางสังคม หมายถึง ลักษณะการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมีลักษณะเด่น 2 ประการ คือ

3.1 ลักษณะความสัมพันธ์กับเพื่อน แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรก คบกันเป็นหมู่คณะ คือเลือกเพื่อนที่มีความสนใจตรงกันตั้งเป็นกลุ่มขึ้น พบในวัยรุ่นตอนต้น ระยะที่สอง คบเป็นเพื่อนสนิท คือเลือกคบเฉพาะคนที่สนิทสนม 3 – 4 คน ระยะที่สาม คบเพื่อนคู่หู คือคบเฉพาะเพื่อนที่จะเล่าทุกสิ่งทุกอย่างให้ฟังได้ ส่วนมากจะมีประมาณ 1 – 2 คน พบในวัยรุ่นตอนปลาย

3.2 ลักษณะความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ จะเริ่มเมื่ออายุประมาณ 14 – 16 ปี และจะเริ่มสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศแยกเป็นคู่ ๆ ราวอายุ 16 – 17 ปี

4. ลักษณะเฉพาะทางสติปัญญา หมายถึง การเกิดพฤติกรรมภายใน ที่เกี่ยวกับการรับรู้ การจำ วิธีแก้ปัญหา ความสามารถในการคิด ซึ่งกล่าวได้ว่า ลักษณะสติปัญญาของวัยรุ่นว่า เป็นการคิดแบบมีเหตุผลเป็นนามธรรม มีลักษณะเด่น คือ

4.1 คิดในสิ่งที่เป็นนามธรรม

4.2 สามารถตั้งสมมติฐานได้

4.3 สามารถทดสอบสมมติฐานได้จากพฤติกรรมวัยรุ่นที่กล่าวถึง
สุชา จันทร์อม, 2529, 21-22 กล่าวถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นไว้ดังนี้

1. วัยรุ่นเป็นวัยแห่งความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้และเข้าใจปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนา วรรณคดี และจิตวิทยา

2. วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ทั้งจากสถาบันการศึกษาและสิ่งแวดล้อมจากการสังเกต พฤติกรรมของบุคคลในสังคม พัฒนาการทางด้านสติปัญญากว้างขวางขึ้นด้วยการเรียนรู้จากวิธีการลองผิดลองถูก

3. วัยรุ่นเป็นวัยที่สามารถเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ได้ดี เช่น การใช้เครื่องมือ ทำการฝีมือการประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เล่นดนตรี ขับรถยนต์ เล่นกีฬา ตลอดจนการทดลองต่าง ๆ วัยรุ่นเป็นวัยที่เหมาะสมที่สุดในการศึกษา พัฒนาการทุกด้านกำลังเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ ความสามารถทางสมองมีการพัฒนาขึ้น มีประสบการณ์ในชีวิตมากขึ้น รู้จักคิดหาเหตุผล สามารถเรียนรู้สิ่งที่ยาก ๆ ได้ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถและเชาว์ปัญญาที่แตกต่างไปของแต่ละคนด้วย

4. วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักวิจารณ์สิ่งต่าง ๆ ที่ตนรู้เห็นเป็นไปตามที่ตนคิดว่ามีเหตุผลพอสมควรแล้ว การศึกษาในสถาบันการศึกษาและการอบรมจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้อารมณ์เหวี่ยงเหวือดีขึ้น

5. วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการสร้างทัศนคติอันดีงาม เช่น ทัศนคติทางประชาธิปไตยทัศนคติเกี่ยวกับคุณค่าทางสังคม เป็นต้น

6. วัยรุ่นเป็นวัยที่คิดถึงการประกอบอาชีพ ต้องการอิสระทางด้านการใช้เงินและอื่น ๆ ทำให้อยากเป็นตัวของตัวเอง เริ่มคิดหาเงินด้วยตนเอง และนี่ถึงอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยให้ได้เงิน ตลอดจนรู้จักสำรวจตนเองว่าเหมาะสมกับอาชีพใด มีวิธีการคิดตัดสินใจว่าจะเลือกคบเพื่อนเข้าสังคมและการเลือกคู่ครองที่เหมาะสม

ความต้องการของวัยรุ่น

วัยรุ่นมีความต้องการทางด้านจิตใจหรือความต้องการด้านอารมณ์ ความต้องการทางกาย และความต้องการทางสังคมแตกต่างกันไปจากเด็กเล็กและผู้ใหญ่ ความต้องการที่สำคัญของวัยรุ่น ดังที่ จีวีวรรณ สุขพันธ์โพธาราม (2527, 123-125) กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการอยากรู้อยากเห็น
2. ความต้องการความรัก
3. ความต้องการความปลอดภัย
4. ความต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคม
5. ความต้องการได้รับอิสระ
6. ความต้องการที่จะหาเลี้ยงตนเอง
7. ความต้องการปรัชญาชีวิตที่น่าพอใจ

ความต้องการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นแรงจูงใจที่นำไปสู่การกระทำ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งในทางที่สังคมยอมรับหรือไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบนที่สังคมไม่ยอมรับ

วัยรุ่นมีความสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวจะมีมากโดยเฉพาะกิจกรรมเป็นกลุ่มเพื่อนที่เป็นการสร้างประสบการณ์และบังเกิดผลดีด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งจีวีวรรณ สุขพันธ์โพธาราม (2527, 131-132) กล่าวถึงความสนใจของวัยรุ่นไว้ดังนี้

1. สนใจเรื่องสุขภาพ
2. สนใจเรื่องเพศ
3. สนใจการเลือกอาชีพ
4. สนใจสันตนาการ
5. สนใจคันคว้า
6. สนใจสร้างนิสัยการเรียนดี
7. สนใจเรื่องคุณสมบัติส่วนตัว
8. สนใจเรื่องปรัชญาชีวิต

จากลักษณะความต้องการและความสนใจของวัยรุ่นที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าวัยรุ่นเป็นระยะของการมีสภาพหลักการเหตุผล เขาต้องการให้ผู้ใหญ่มีหลักการเช่นเดียวกับเขาในบางครั้ง

ความคิด ความปรารถนาที่จะให้ผู้ที่ตนรักและสนใจ เป็นเช่นที่เขาปรารถนา วัยรุ่นจะแสดงออกในลักษณะก้าวร้าว ดึงดัน ประชดประชันต่าง ๆ จนกลายเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน เช่น วัยรุ่นต้องการอยู่ในครอบครัวอบอุ่น รักปรองดองกัน ถ้าพ่อแม่มีปากเสียงกันจะเห็นว่าวัยรุ่นจะมีปฏิกิริยาความรู้สึกรับได้ตอบรุนแรง เป็นการแสดงให้เห็นถึงการถูกขัดขวางความคิด ปรารถนาของวัยรุ่นจิตใจ และแสดงปฏิกิริยาต่อต้าน ถ้าผู้ใหญ่ไม่เข้าใจ ใช้การบีบบังคับโดยไร้เหตุผล ยิ่งทำ ให้วัยรุ่นเกิดความคับข้องใจมากขึ้น จึงแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนออกมา เช่น หนีไปมั่วสุมกับเพื่อนชอบเที่ยวไม่ยอมอยู่บ้าน ส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา

ความต้องการของบุคคลในแต่ละวัยจะแตกต่างกัน เช่น วัยเด็กตอนต้นและตอนกลาง ต้องการเล่นสนุก วัยผู้ใหญ่ตอนกลางต้องการความสำเร็จในอาชีพ หน้าที่การงาน เป็นต้น สำหรับความต้องการของวัยรุ่นนั้น ประยูรศรี มณีสร (2532, 35) แบ่งเป็น 2 ด้านดังนี้

1. ความต้องการทางชีววิทยา (Physiological Need) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดของการดำรงชีวิตของมนุษย์ความต้องการทางด้านนี้เกิดจากการที่ร่างกายขาดความสมดุล และจะมีปฏิกิริยาที่แสดงออก ถึงการขาดสิ่งดังกล่าว โดยความต้องการทางด้านนี้แบ่งออกเป็น

1.1 ความต้องการอาหาร อาหารจะช่วยเสริมให้วัยรุ่นมีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์ มีพลังงานมีดี อันจะนำไปสู่การมีสุขภาพจิตที่ดีและมีพัฒนาการทางสติปัญญาดีตามมา ดังนั้นวัยรุ่นควรจะได้รับประทานอาหารที่ดีมีประโยชน์และครบทุกมื้อ เพราะในช่วงวัยรุ่นยังมีการเจริญเติบโตต่อไปอีกมาก ทั้งทางด้านโครงสร้างสร้างของร่างกายและสมอง แต่ปัจจุบันอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตของวัยรุ่น คือ ความนิยมในเรื่องความผอม โดยเข้าใจว่าเป็นทรวดทรงที่สวยงามตามแฟชั่น ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาการขาดสารอาหารได้

1.2 ความต้องการอากาศที่บริสุทธิ์ เป็นความต้องการเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ของสัตว์โลก ซึ่งอากาศเสียและควันพิษเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำลายสุขภาพกายและสุขภาพจิต โดยจะมีผลต่อพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

1.3 ความต้องการน้ำ เป็นการทดแทนปริมาณน้ำที่เสียไปแต่ละวันจากการเสียเหงื่อและขับถ่าย เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีพลังกำลังมากและชอบเล่นกีฬากลางแจ้งร่วมกันกับกลุ่มเพื่อน ซึ่งจะทำให้เสียเหงื่อมาก จึงมีความต้องการน้ำเพื่อชดเชยสิ่งที่เสียไป

1.4 ความต้องการพักผ่อน วัยรุ่นนั้นมีความต้องการการผ่อนคลายความตึงเครียดและความเหนื่อยล้าของกล้ามเนื้อหลังการเรียน การทำกิจกรรมและการเล่นกีฬา ในวัยนี้จึงต้องการการนอนหลับพักผ่อนที่เพียงพอ

1.5 ความต้องการทางเพศ จุดเริ่มต้นของการเข้าสู่วัยรุ่น คือ การทำงานของต่อมที่เริ่มผลิตฮอร์โมนให้กับเพศชายและเพศหญิง ซึ่งแรงขับทางเพศจะมีผลทำให้พฤติกรรมของวัยรุ่นเปลี่ยนไปจากวัยเด็ก เช่น การแสดงให้เพศตรงข้ามรู้ว่าตนสนใจ การแต่งกายที่ล่อแหลมหรือสะดุดตา เป็นต้น

2. ความต้องการทางจิตวิทยา (Psychological Need) เป็นความต้องการทางด้านจิตใจซึ่งไม่มีที่สิ้นสุด สิ่งที่วัยรุ่นต้องการทางด้านนี้ ได้แก่

2.1 ความต้องการเป็นเจ้าของในสิ่งต่าง ๆ ในช่วงวัยรุ่นจะมีความต้องการที่เป็นเจ้าของสิ่งต่าง ๆ เช่น ต้องการมีห้องส่วนตัว เพื่อตกแต่งห้องให้เป็นแบบที่พอใจ มีของใช้ส่วนตัวของตนเองปะปนกับใคร เป็นต้น

2.2 ความต้องการความสำเร็จ ได้แก่ ความสำเร็จในด้านการเรียน การกีฬา การทำงาน และการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม เพื่อให้เกิดความชื่นชม ชอบพอในกลุ่มเพื่อน และพ่อแม่พี่น้อง ในความสำเร็จของตน

2.3 ความต้องการความมั่นคงในความรัก ความอบอุ่นและปลอดภัยจากพ่อแม่ พี่น้อง บุคคลในครอบครัว รวมทั้งเพื่อเพศเดียวกันและเพื่อต่างเพศ เนื่องจากความรักเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดที่มนุษย์จะมอบให้ซึ่งกันและกัน วัยรุ่นที่ได้รับความรักความอบอุ่นอย่างเพียงพอตั้งแต่วัยเด็กจะมีพื้นฐานความรักที่มั่นคง มีความมั่นใจในตนเอง อันจะนำไปสู่ความรัก ความเมตตาในตัวบุคคลอื่นในสังคมด้วย

2.4 ต้องการมีอิสรภาพและเสรีภาพ เป็นความต้องการที่มีมากในวัยนี้ เนื่องจากวัยรุ่นต้องการที่จะแสดงออกว่าตนเป็นผู้ใหญ่ ต้องการความเป็นอิสระ ต้องการเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่ม้าวก่ายในชีวิตตน โดยอิสรภาพที่วัยรุ่นต้องการเป็นอย่างมาก คือ อิสระในด้านการแต่งกาย การคบเพื่อน การใช้จ่ายเงินทองและการเที่ยวเตร่

2.5 ความต้องการมีตำแหน่งหน้าที่ในสังคม คือ ความต้องการให้สังคมยอมรับนับถือตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้เข้ากลุ่มเพื่อน การได้แสดงความสามารถให้เพื่อนได้เห็นและยอมรับ นับเป็นความต้องการที่สุดของวัยรุ่น เพื่อที่จะเป็นบุคคลที่กลุ่มเพื่อนชอบ

2.6 ต้องการมีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เนื่องจากวัยรุ่นมีความต้องการที่จะรับรู้ในสิ่งใหม่ที่ตื่นเต้น เร้าใจ ทำทาย มีความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง ซึ่งวัยรุ่นจะมีความต้องการด้านนี้เป็นอย่างมาก และถ้าผู้ใหญ่กีดกัน ห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ให้ผลให้เสียการเรียนแต่อย่างใด เช่น การเที่ยวเป็นกลุ่ม การเดินร่ำ การร้องเพลง วัยรุ่นจะมีการซ่อนเร้น ปิดบัง และสร้างปัญหาให้กับครอบครัวและปัญหาสังคมอื่น ๆ เช่น ปัญหาเรื่องเพศ เป็นต้น

2.7 ต้องการความปลอดภัย เนื่องจากวัยรุ่นยังมีความมั่นใจในตนเองไม่มากนัก มีความรู้สึกกระแวงว่าตนจะทำผิดพลาด ทำให้วัยรุ่นเกิดความว้าวุ่นใจและต้องการความปลอดภัย ต้องการครอบครัวที่อบอุ่นเป็นสุขและมีเป้าหมายชัดเจนในอนาคต

2.8 ความต้องการยอมรับจากผู้ใหญ่ วัยรุ่นจะต้องการให้ผู้ใหญ่เห็นว่าตนมีความสามารถและใช้ความสามารถนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับมอบหมายให้ทำงานเพื่อผู้อื่นนั้นเป็นสิ่งที่วัยรุ่นจะรู้สึกภูมิใจ เช่น การจัดตั้งชมรมอาสาพัฒนาท้องถิ่น การออกค่ายอาสาช่วยสอนหนังสือตามถิ่นทุรกันดาร เป็นต้น

2.9 ต้องการความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเสมอภาคกันในทุกด้าน โดยวัยรุ่นจะรู้สึกโกรธ ไม่พอใจเมื่อได้รับความไม่เป็นธรรม และจะแสดงออกอย่างชัดเจนให้เห็นว่าไม่พอใจ และต้องการการแก้ไขให้ถูกต้อง

2.10 ต้องการมีหลักการและอุดมการณ์ วัยรุ่นจะพยายามเลือกหาหลักการ หลักปรัชญา หรืออุดมคติที่ตนพอใจ เพื่อเป็นหลักและแนวทางที่จะยึดถือปฏิบัติ โดยทั่วไปแล้ววัยรุ่นจะยึดถือแนวปฏิบัติตนตามแบบของพ่อแม่และครูเป็นหลักและใช้ปฏิบัติตาม ดังนั้นพ่อแม่และครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะส่งเสริมให้วัยรุ่นสร้างปรัชญาชีวิตที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพของสังคม และสร้างมาตรฐานของศีลธรรมให้กับตนเอง

สรุปได้ว่า วัยรุ่น คือ ผู้ที่อยู่ระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ โดยวัยรุ่นเริ่มตั้งแต่อายุ 12-20 ปี มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา จากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วหรือที่เรียกว่าพายุบูแคม (Storm and Stress) ยึดเพื่อนเป็นหลัก เริ่มมีความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ และมีสติปัญญาแบบเหตุผลเชิงนามธรรม จึงมีความต้องการหลายประการ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจของวัยรุ่น ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีผลต่อการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ง่าย เช่น การมั่วสุมในแหล่งอบายมุข การเสเพลเสพติด และการเที่ยวกลางคืน เป็นต้น

การจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) หรือที่เรียกว่า KM เป็นการบริหารจัดการที่ส่งเสริมสนับสนุน สร้างบรรยากาศให้คนในองค์กรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันจากประสบการณ์เดิม เพื่อทำให้ความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล ได้แสดงออกมาเป็นความรู้ที่ชัดเจน ในรูปแบบของวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เพื่อเก็บรวบรวมไว้เป็นความรู้ขององค์กร เผยแพร่ให้บุคคลอื่นสามารถนำไปใช้พัฒนางานและสร้างนวัตกรรมให้กับองค์กร

หากองค์กรจะพัฒนาตนเองให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จำเป็นต้องบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กรให้เป็นระบบ เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้ได้จริงและต่อเนื่อง หากองค์กรใด

มีการจัดการความรู้ โดยไม่มีการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นภายในองค์กร การบริหารจัดการความรู้มีความซับซ้อนมากกว่าการพัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกอบรม เพราะเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการต่อภายหลังจากที่บุคลากรมีความรู้ความชำนาญแล้ว องค์กรจะหาอย่างไรให้กับบุคคลเหล่านั้นยินดีถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นและในขั้นตอนสุดท้าย องค์กรจะต้องหาเทคนิคการจัดเก็บความรู้เฉพาะไว้กับองค์กรอย่างมีระบบ เพื่อที่จะนำออกมาใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความรู้บางประเภทนั้น การฝึกอบรมอาจไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุด โดยอุปสรรคที่มักพบอยู่เสมอของการบริหารจัดการความรู้ก็คือพฤติกรรม “การหวงความรู้” และ “การไม่ยอมรับในตัวบุคคล” ต้องกำจัดจุดอ่อนทั้งสองอย่างนี้ เพื่อการบริหารจัดการความรู้(กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานปลัดกระทรวง สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548, 49) และยังมีอีกหลาย ๆ ท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ดังนี้

ชนวิวัฒน์ โภษะจรรย์ (2550, 168-169) กล่าวว่า การจัดการความรู้ หมายถึง ศิลปะในการสร้างคุณค่าจากทุนทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ขององค์กร ซึ่งรวมถึงการเก็บเกี่ยว การแบ่งปัน และการวิเคราะห์ความรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ธีระ ฤทธิเจริญ (2550, 215-216) การจัดการความรู้เริ่มที่ความมุ่งมั่น (Purpose) ร่วมกันของสมาชิกภายในองค์กร กลุ่มบุคคลหรือเครือข่ายที่จะร่วมกันใช้ความร่วมมือดำเนินการจัดการความรู้ ด้วยวิธีการและยุทธศาสตร์อันหลากหลาย เพื่อใช้ความรู้เป็นหลักในการบรรลุเป้าหมายตามความมุ่งมั่น เพื่อประโยชน์ขององค์กร กลุ่มบุคคล เครือข่าย และประโยชน์แก่สังคมในวงกว้างด้วยการจัดการความรู้ โดยต้องมีการจัดการครบทั้ง 3 องค์ประกอบของความรู้คือ ความรู้ฝังลึกในคน ความรู้แฝงในองค์กร และความรู้เปิดเผย รวมทั้งจะต้องมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนากิจกรรมหลัก (Core Activities) ขององค์กร กลุ่มบุคคลหรือเครือข่าย การจัดการความรู้ จะต้องดำเนินการในลักษณะที่บูรณาการอยู่ในกิจกรรมหรืองานประจำ ไม่ถือเป็นกิจกรรมที่แยกจากงานประจำ ต้องดำเนินการโดยไม่ทำให้สมาชิกขององค์กรรู้สึกว่ามีภาระเพิ่มขึ้น พื้นฐานสำคัญต่อความสามารถในการจัดการความรู้คือ ความเป็นองค์กรเรียนรู้ (Learning Organization) หรือองค์กรเคอร์ดิค (Chaordic Organization) และการที่สมาชิกขององค์กรเป็นบุคคลเรียนรู้ เรื่องการจัดการความรู้ ไม่มีสิ่งใดหรือหลักการใดสำคัญยิ่งกว่าจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กลุ่มผู้ดำเนินการจัดการความรู้ อย่างเต็มที่ มีความเป็นอิสระที่จะคิด มีความมั่นใจที่จะคิด และนำความคิดมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคิดร่วมกันผ่านการกระทำ เพื่อเป้าหมายบรรลุความมุ่งมั่นที่กำหนดร่วมกันในภาพกว้างการจัดการความรู้จะต้องเชื่อมโยงกับกิจกรรมเกี่ยวกับความรู้ที่หลากหลาย

บุญดี บุญญากิจและณัชนน พรกาญจนานันท์ (2520, 6) กล่าวว่า การจัดการความรู้ คือ กระบวนการนำความรู้ที่มีอยู่หรือได้เรียนรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การสร้าง รวบรวม แลกเปลี่ยน และใช้ความรู้ เป็นต้น

ปฐมพงษ์ ศุภเลิศ (2550, 6-7) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ช่วยให้องค์กรค้นหา เลือกรวบรวม เผยแพร่ และถ่ายทอดสารสนเทศที่สำคัญและความรู้ความชำนาญที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมภายในองค์กร เช่น การแก้ปัญหา การเรียนรู้ การวางแผนกลยุทธ์ และการตัดสินใจ โดยการจัดการความรู้ จะมีประโยชน์ในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน การจัดการด้านเอกสาร การจัดการความรู้ที่ไม่เป็นทางการเป็นการเพิ่มความสามารถให้แก่องค์กรในการจ้างและฝึกอบรมบุคลากร

ประเวศ วะสี (2550, 47-48) ให้ความหมายว่า การจัดการความรู้หมายถึง การจัดการให้มีการค้นพบความรู้ ความชำนาญ ที่แฝงเร้นในคน หาทานำออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อกันให้ง่ายต่อการใช้สอยและมีประโยชน์เพิ่มขึ้น มีการต่อยอดให้คงงาม และใช้ได้เหมาะสมกับสภาพความจริง และกาลเทศะ มีความรู้ใหม่ หรือนวัตกรรมเกิดขึ้นจากการนำความรู้ที่แตกต่างกันมาเจอกัน

พริดา วิเชียรปัญญา (2547, 17) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นแนวคิดที่บูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันทั้งในฐานะที่เป็น การจัดการสารสนเทศ (Management of Information) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์และ/หรือสารสนเทศศาสตร์ในมิตินี้จะมองว่าความรู้เป็น “วัตถุที่สามารถจำแนกและจัดการในระบบสารสนเทศได้ (Knowledge as an Object)” และยังเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเกี่ยวกับบุคคล (Management of People) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้ทางด้านปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา หรือธุรกิจ/บริหารจัดการ ในมิตินี้จะมองว่าความรู้เป็น “กระบวนการ” เป็นกลุ่มของทักษะและความรู้ที่มีความเป็นพลวัตและความซับซ้อน ซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (Knowledge as Process)

ภราดร จินดาวงศ์ (2549, 5-60) ให้ความหมายว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อน ในการที่จะนำความรู้ที่มีอยู่มาสร้าง ขยายผล แบ่งปัน จัดเก็บและใช้ให้เกิดประโยชน์ อาจมีโอกาสดำเนินได้โดยบังเอิญ โดยไม่มีขั้นตอนหรือการวางแผนที่เป็นระบบ

ยุทธนา แซ่เตียว (2548, 246) กล่าวว่า การจัดการความรู้เพิ่มขึ้นมาจะช่วยให้เรามีมุมมองต่อการนำสารสนเทศและตัวชี้วัดไปใช้ได้ในระยะยาวขึ้นคือ เมื่อเราได้มีการกำหนดตัวชี้วัด มีการวัดผลและวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้น โดยใช้ระบบสารสนเทศช่วยแล้วเราต้องมีกระบวนการเรียนรู้จากสิ่งเหล่านั้น โดยไม่เพียงการเรียนรู้จากการแก้ปัญหาเท่านั้นในระยะสั้นเท่านั้น แต่ต้องเป็นกระบวนการเรียนรู้ในระยะยาวจนเป็นสิ่งที่ปลูกฝังลงในวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งการจัดการความรู้ไม่ใช่องค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้จากความผิดพลาดหรือความสำเร็จขององค์กรเท่านั้น

เพราะการพัฒนาความรู้ขององค์กรสามารถเกิดขึ้นได้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย รวมไปถึงแหล่งข้อมูลจากภายนอกองค์กรด้วยเช่นกัน

สถาบันผู้บริหารการศึกษา (2548, 20) ให้ความหมายว่า การจัดการความรู้ หมายถึง การรวบรวมความรู้ที่เน้นการปฏิบัติซึ่งเกิดจากประสบการณ์ทำงาน จากทัศนคติและพฤติกรรมการทำงานของแต่ละบุคคลในองค์กร ซึ่งปฏิบัติการในเรื่องเดียวกัน หรือทีมงานที่ทำงานร่วมกัน แล้วมีการจัดการให้เกิดการสังเคราะห์ จำแนกหรือจัดระบบใหม่ เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ที่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ความรู้ โดยวิธีการเผยแพร่ด้วยสื่อทั้ง 2 ประเภท คือ สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการต่อยอดความรู้หรือสร้างประโยชน์จากความรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และเจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย (2549, 342) ให้ความหมายว่า การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการอย่างเป็นระบบในการสรรหา การเลือก การรวบรวม การจัดระบบ การสร้างและจัดเก็บความรู้ ในลักษณะที่เป็นแหล่งความรู้ที่ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงได้ง่ายและแบ่งความรู้กันได้อย่างเหมาะสม เพื่อที่จะพัฒนาตนเองและมีความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ (2550, 1) สรุปไว้ว่า ทูทางปัญญา เป็นสิ่งที่มีมูลค่าได้ยาก จะซ่อนอยู่ในสินทรัพย์ขององค์กร เช่น คน ความรู้ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า เป็นต้น โดยทูทางปัญญานี้เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลง จากระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมมาเป็นเศรษฐกิจฐานความรู้ ความรู้ให้มากกว่าทรัพย์สินที่ต้องได้ จึงทำให้การจัดการความรู้เป็นสิ่งที่สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และเปรียบเสมือนหน้าต่างที่ทำให้เรามองเห็นโอกาสทางธุรกิจในยุคเศรษฐกิจใหม่นี้ได้

ศูนย์จัดการความรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 1 (2550, 1) กล่าวว่า การจัดการความรู้ เป็นวิธีการจัดการข้อมูลที่เป็นความรู้ให้เป็นระเบียบครบถ้วนตามที่ต้องการ ง่ายต่อการค้นหา และใช้ประโยชน์การจัดการความรู้สรุปเป็นกระบวนการจัดการความรู้หลัก ๆ 3 ส่วน ได้แก่

1. การจัดระบบรวบรวมจัดเก็บความรู้ได้แก่การสร้างความรู้ใหม่และเสาะแสวงหาความรู้ที่มีอยู่ในรูปแบบสื่อต่าง ๆ มาประมวลและกลั่นกรองเพื่อเป็นความรู้ของหน่วยงานซึ่งพร้อมที่จะขยายความรู้และยกระดับความรู้กับบุคลากรในหน่วยงาน

2. การเข้าถึงความรู้ได้แก่การเข้าไปนำความรู้มาใช้ โดยอาศัยช่องทางการสื่อสารที่ง่ายและสะดวกเช่นการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเว็บบอร์ดและบอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

3. การแบ่งปันความรู้ได้แก่การแลกเปลี่ยนเผยแพร่กระจายถ่ายโอนความรู้ ซึ่งทำได้หลายวิธีการ เช่น กิจกรรมกลุ่มการจัดประชุมสัมมนาการสอนงานชุมชนแห่งการเรียนรู้รวมทั้งการแลกเปลี่ยนถ่ายโอนความรู้ผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์หรือระบบ E-Learning เป็นต้น

ความรู้แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ความรู้ที่เป็นวิทยาการ (Explicit Knowledge) เป็นหลักวิชาหลักการทฤษฎีได้มาจากการศึกษาค้นคว้าแล้วนำมาบันทึกในรูปสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือสิ่งพิมพ์สื่ออิเล็กทรอนิกส์จนเป็นที่ปรากฏได้อย่างชัดเจนและได้มีการจัดเป็นกลุ่มหมวดหมู่เพื่อให้สะดวกในการสืบค้นและใช้ประโยชน์จึงจะเห็นได้จากห้องสมุดหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

2. ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาและประสบการณ์ (Tacit Knowledge) เป็นความรู้จากประสบการณ์การปฏิบัติงานของบุคคล เช่น วิธีการหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้กฎหมายระเบียบการปฏิบัติงานขั้นตอนและวิธีการในการปฏิบัติงาน และวิธีการแก้ปัญหาของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานซึ่งจะต้องบันทึกความรู้เหล่านั้นไว้ เพราะความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลอาจสูญหายไปเมื่อบุคคลนั้นย้ายหรือสูญหายความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่ได้บันทึกไว้เป็นรูปเล่มสื่อต่างๆ ถือได้ว่าเป็นความรู้ที่เป็น Explicit Knowledge ระบบฐานความรู้ (Knowledge Based System) การแบ่งประเภทความรู้ออกเป็น 2 ประเภทข้างต้นไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้มากนักเพราะเป็นหลักการอย่างกว้าง ๆ แต่ต้องมีการจัดหมวดหมู่เพื่อนำความรู้ไปใช้ได้สะดวกและตรงกับความต้องการผู้ใช่มากที่สุด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำระบบฐานความรู้โดยนำความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาและประสบการณ์มาจัดทำเป็นความรู้ที่เป็นวิทยาการใน 6 กลุ่มความรู้ดังนี้

1. ความรู้ในการปฏิบัติงาน (Working Knowledge) หมายถึง ความรู้ที่เกิดขึ้นในขณะที่ปฏิบัติงานซึ่งมีทั้งสิ่งที่ควรทำและสิ่งที่ไม่ควรทำ ส่วนใหญ่เป็นลำดับขั้นตอนในการทำงานซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่มาทำงานใหม่สามารถทำงานได้ทันทีเมื่อผู้ที่ทำอยู่เดิมไม่อยู่ เช่น ขั้นตอนการปฏิบัติงานในกรณีของงบประมาณโรงเรียนประสบภัย การส่งคืนเงินยืมและการเบิกค่าเช่าบ้าน เป็นต้น

2. กระบวนการ/วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) หมายถึงความรู้ที่เกิดจากการพัฒนาเทคนิควิธีการที่ได้พัฒนาขึ้นเพื่อปรับปรุงให้งานประสบความสำเร็จเกินเป้าหมายที่กำหนดรวมทั้งข้อจำกัดของวิธีการนั้น ๆ ในการนำไปสู่การปฏิบัติ

3. สรุปสาระสำคัญของหนังสือที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน (Book Brief) หมายถึงการสรุปย่อหนังสือที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ หรือเกี่ยวข้องกับสถานการณ์เด่นในขณะนั้นพร้อมทั้งวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือ

4. ความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing Board) หมายถึงความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเครือข่ายที่มีความสนใจร่วมกันวิชาชีพเดียวกันซึ่งความรู้ในลักษณะนี้มักจะไม่มี การบันทึกหรือเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบ

5. ความรู้จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ (Ask an Expert) หมายถึง ความรู้เกิดจากการศึกษาสอบถามสนทนากับผู้เชี่ยวชาญรวมทั้งข้อมูลสถานที่ที่ติดต่อผู้เชี่ยวชาญในองค์กร

6. ความรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้บันทึกจัดทำไว้ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เช่นแฟ้มข้อมูลใน Word PowerPoint -Book และ PDF เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ คือ การใช้ประสบการณ์ในด้านสารสนเทศที่มีอยู่ภายในตัวของบุคคลโดยผ่านกระบวนการคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลในองค์กร เพื่อเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จนเกิดความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุป ตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดแก่ตนเองและองค์กรต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544, 150) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับศาสตร์หลายแขนงทั้งทางด้านจิตวิทยาสังคมซึ่งได้อธิบายถึงความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทางจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มการเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของสังคม ทางด้านการเมืองให้ทัศนะว่าการมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจให้แก่สมาชิกในสังคม สร้างความเท่าเทียมกันและเพิ่มพลังอำนาจให้แก่สมาชิกทุกคน ทางด้านการพัฒนายังให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางในการพัฒนาด้วยตัวเอง พร้อมทั้งมีส่วนรับผลประโยชน์และผลเสียที่เกี่ยวข้องจากการพัฒนา

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2526, 6-7) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำสนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530, 61) ให้ความหมายว่า คือ กระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มคนต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เข้าร่วมเพราะการหวังรางวัลตอบแทนและที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องไม่สอดคล้องกับชีวิตความจำเป็นความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย

นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา (2538, 19) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม คือการให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการและร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนานอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น

เคิร์ท เลวิน (Lewin et al, 2001 อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548, 114) ศึกษาเรื่อง Group Decision and Social Change พบว่า การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาบางอย่างทำให้บุคคลที่มีส่วนร่วมนั้นเกิดความรู้สึกว่า ตนเองมีการลงทุนในการให้ความคิด การให้การตัดสินใจได้ปรับเปลี่ยนแปลงความคิดความรู้เกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ลงรอยกับการตัดสินใจและอุทิศพลังงานทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ไขปัญห

จากความหมาย และคำอธิบายเบื้องต้น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมคือ กระบวนการชักนำให้กลุ่มคนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อผลประโยชน์จากกิจกรรมที่ทำ โดยการมีส่วนร่วมนั้นอาจเป็นการร่วมกันในการดำเนินงานกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในการดำเนินงานกิจกรรมนั้น ๆ ต่อไป

การเปลี่ยนผ่านเพื่อส่งต่อ

ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่าน (Transition Theory) เป็นทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบและพัฒนาการของครอบครัว โดยการเปลี่ยนผ่าน (Transition) เป็นการตอบสนองของบุคคลในช่วงระยะที่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น การเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการ สถานภาพ ภาวะสุขภาพ หรือการเจ็บป่วย การเปลี่ยนแปลงนโยบาย และแนวทางปฏิบัติ เป็นต้น อันมีผลให้บุคคล ครอบครัว ชุมชนและองค์กร ต้องปรับตัวจากสถานะเดิมสู่สถานะใหม่ การเปลี่ยนผ่านจึงเป็นกระบวนการที่มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด ซึ่งในแต่ละระยะของการเปลี่ยนผ่านต้องการกลวิธีเผชิญปัญหาที่แตกต่างกัน ดังนั้นการเปลี่ยนผ่านจึงสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลง การปรับตัว และเชื่อมโยงโดยตรงกับพัฒนาการสถานการณ์ ภาวะสุขภาพ และการเจ็บป่วย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นย่อมมีกระบวนการของการเปลี่ยนผ่านเป็นกลไกสำคัญให้บุคคล ครอบครัวชุมชน และองค์กรสามารถเผชิญหรืออยู่กับการเปลี่ยนแปลงจากสถานะเดิมที่ไม่สมดุลสู่สถานะใหม่ได้ทั้งนี้ ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านได้ถูกพัฒนามาอย่างต่อเนื่องจนเป็นแบบจำลองทฤษฎีการเปลี่ยนผ่าน Chick and Melies ได้จำแนกการเปลี่ยนผ่านเป็น 3 ชนิด ได้แก่ การเปลี่ยนผ่านตามระยะพัฒนาการ (Developmental Transition) การเปลี่ยนผ่านตามสถานการณ์ (Situational Transition) และการเปลี่ยนผ่านตามภาวะสุขภาพ และการเจ็บป่วย ต่อมา Schumacher and Meleis ได้เพิ่มการเปลี่ยน

ผ่านตามระบบขององค์กร (Organizational Transition) เข้าไปเป็นอีกชนิด ดังนั้นชนิดของการเปลี่ยนผ่านจึงประกอบด้วย 4 ชนิด ดังนี้

1. การเปลี่ยนผ่านตามระยะพัฒนาการ ได้แก่การเปลี่ยนผ่านของบุคคลในวัยต่าง ๆ เช่น การเข้าสู่วัยรุ่น การเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ การเริ่มเป็นมารดา การเข้าสู่วัยหมดประจำเดือน และการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ เป็นต้น

2. การเปลี่ยนผ่านตามสถานการณ์ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษา การเปลี่ยนแปลงในด้านบทบาทหน้าที่หรือสถานภาพ การเปลี่ยนแปลงสถานที่ทำงาน และสถานที่อยู่ เป็นต้น

3. การเปลี่ยนผ่านตามภาวะสุขภาพ และการเจ็บป่วย เป็นการเปลี่ยนผ่านที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพ และการเจ็บป่วย อันมีผลต่อบุคคล และ

4. การเปลี่ยนผ่านตามระบบขององค์กร เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อชีวิตการทำงานของคนในองค์กร และผู้รับบริการ (Chick and Meleis, 1986 อ้างถึงในบุญมี ภูด่านจัว, 2556, 109-111)

การเปลี่ยนผ่าน คือ การเคลื่อนผ่านจากช่วงชีวิตหนึ่ง ช่วงเงื่อนไขหนึ่ง หรือช่วงภาวะหนึ่งไปสู่อีกช่วงชีวิตหนึ่ง อีกช่วงเงื่อนไขหนึ่ง หรืออีกช่วงภาวะหนึ่ง เมลิสและคณะ อธิบายทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านว่าประกอบด้วยชนิดและรูปแบบของการเปลี่ยนผ่าน คุณสมบัติของประสบการณ์การเปลี่ยนผ่าน เงื่อนไขที่เอื้ออำนวยและเงื่อนไขที่ยับยั้ง ตัวบ่งชี้ในการดำเนินการ ตัวบ่งชี้ของผลลัพธ์ และการบำบัดทางการพยาบาล ชนิดของการเปลี่ยนผ่าน ชิคและเมลิส (Chick and Meleis, 1986 อ้างถึงใน บุญมี ภูด่านจัว, 2556, 109-111) ในระยะเริ่มแรกแบ่งการเปลี่ยนผ่านออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. การเปลี่ยนผ่านตามพัฒนาการ ชูเมซเซอร์และเมลิส ได้อธิบายว่า เป็นการเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาของชีวิตบุคคล ได้แก่ การเปลี่ยนผ่านในวัยหนุ่มสาว การเปลี่ยนผ่านในวัยหมดประจำเดือนการเปลี่ยนผ่านในการตั้งครรภ์ และการเปลี่ยนผ่านในการเป็นบิดามารดา เป็นต้น

2. การเปลี่ยนผ่านตามสถานการณ์ เป็นการเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ ซึ่งชูเมซเซอร์และเมลิส ได้อธิบายว่า ความหลากหลายของบทบาททางการศึกษาและทางหน้าที่การงานเป็นการเปลี่ยนผ่านตามสถานการณ์ที่ได้รับความสนใจ ซึ่งตัวอย่างได้แก่ การเปลี่ยนผ่านจากบทบาทของนักปฏิบัติทางคลินิกเป็นผู้บริหาร และการเกษียณอายุงานนอกจากนี้การเปลี่ยนผ่านจากสถานภาพสมรสเป็นสถานภาพหม้าย การเปลี่ยนผ่านในการอพยพย้ายถิ่น เป็นต้น

3. การเปลี่ยนผ่านตามภาวะสุขภาพและการเจ็บป่วย ชูเมซเซอร์และเมลิส ได้ยกตัวอย่างการเปลี่ยนผ่าน อาทิเช่นการเปลี่ยนผ่านจากบุคคลธรรมดาเป็นบุคคลที่มีภาวะเจ็บป่วยจากกล้ามเนื้อหัวใจตาย การติดเชื้อเอชไอวีหรือการบาดเจ็บไขสันหลัง เป็นต้น

ในปี ค.ศ. 1994 ชูแมชเชอร์และเมลิสเสนอชนิดของการเปลี่ยนผ่านอีกหนึ่งชนิด คือ การเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นกับองค์กร การเปลี่ยนผ่านชนิดนี้สามารถเกิดขึ้นได้ในระดับบุคคล ระดับทวิภาคีและระดับครอบครัวสำหรับองค์กร การเปลี่ยนผ่านนี้จะมีผลกระทบต่อชีวิตของบุคคลที่ทำงานภายในองค์กร รวมทั้งผู้รับบริการ การเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นกับองค์กรเป็นการเปลี่ยนผ่านในสภาพแวดล้อม องค์กรอาจผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางทั้งสภาวะแวดล้อมทางด้านสังคม การปกครอง เศรษฐกิจหรือโดยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในองค์กรหรือการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ เช่น การเปลี่ยนตำแหน่งผู้นำ การนำนโยบายใหม่ ๆ หรือการนำกระบวนการหรือการปฏิบัติใหม่ ๆ มาใช้ ซึ่งเป็นตัวอย่างการเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นกับองค์กร ทั้งสิ้นรูปแบบของการเปลี่ยนผ่านมีหลายรูปแบบ กล่าวคือ การเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นเพียงการเปลี่ยนผ่านเดียว ที่เกิดขึ้นหลายการเปลี่ยนผ่านในเวลาเดียวกัน ที่เกิดขึ้นเรื่องหนึ่งแล้วมีการเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นต่อมาอีกเรื่องหนึ่งตามลำดับ ที่มากกว่าหนึ่งการเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นพร้อมกัน การเปลี่ยนผ่านที่มีความเกี่ยวข้องกัน หรือที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน ควรให้ความสนใจในรูปแบบของการเปลี่ยนผ่านของบุคคลมากกว่าชนิดของการเปลี่ยนผ่าน ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนผ่านของบุคคลสามารถเกิดขึ้นได้ในหลากหลายรูปแบบด้วยกัน บุคคลแต่ละบุคคลจะมีการเผชิญรูปแบบของการเปลี่ยนผ่านที่แตกต่างกัน ดังนั้น การประเมินมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการให้การช่วยเหลือบุคคลที่ประสบกับการเปลี่ยนผ่านในชีวิต ไม่ว่าจะเกิดขึ้นเพียงการเปลี่ยนผ่านเดียวหรือมากกว่าหนึ่งการเปลี่ยนผ่านในระยะเวลาเดียวกัน

คุณสมบัติของประสบการณ์การเปลี่ยนผ่าน เมลิสและคณะ (Meleis et al, 2000 อ้างถึงใน กนกพร นทีชนสมบัติ, 2555, 105-107) อธิบายคุณสมบัติของประสบการณ์การเปลี่ยนผ่านประกอบด้วย 5 คุณสมบัติดังนี้คือ

1. การตระหนักรู้ มีความเกี่ยวข้องกับการรับรู้ความรู้ และการสำนึกถึงของประสบการณ์การเปลี่ยนผ่าน ชิคและเมลิส อธิบายว่า การเปลี่ยนผ่านเป็นปรากฏการณ์ส่วนบุคคล โดยกระบวนการและผลลัพธ์ของการเปลี่ยนผ่านมีความเกี่ยวข้องกับการให้ความหมายและการให้ความหมายซ้ำของการเปลี่ยนผ่าน ดังนั้น การที่บุคคลกำลังเผชิญอยู่ในภาวะของการเปลี่ยนผ่าน บุคคลจะต้องมีความตระหนักรู้ว่ากำลังมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

2. การเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านเป็นระดับที่บุคคลแสดงความเกี่ยวข้องกับการกระบวนการการเปลี่ยนผ่าน ระดับของการตระหนักรู้มีอิทธิพลต่อระดับของการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่าน การเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีการตระหนักรู้ ตัวอย่างเช่น สตรีตั้งครรภ์ไตรมาสแรก ถ้าไม่ตระหนักหรือขาดความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงของ

ร่างกายที่เกิดขึ้น อาจไม่ได้ระวังตนเองในเรื่องการรับประทานอาหารหรือยา ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายได้

3. การเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างการเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นของการเปลี่ยนผ่าน ถึงแม้จะมีความหมายเหมือนกันแต่คุณลักษณะไม่สามารถที่จะสับเปลี่ยน หรือใช้ในความหมายเดียวกันได้ การเปลี่ยนผ่านทุกชนิดเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง แต่ไม่ใช่ทุกการเปลี่ยนแปลงจะเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่าน เช่น อารมณ์ที่เปลี่ยนแปลง ไม่ใช่การเปลี่ยนผ่าน เป็นต้น ความแตกต่างสามารถแสดงตัวอย่างได้จากการที่ไม่เคยพบเคยประสบมาก่อน จากความหลากหลายของความคาดหวัง อารมณ์ หรือการมองเห็นโลกในหนทางที่ต่างกกัน

4. ระยะเวลาของการเปลี่ยนผ่าน การเปลี่ยนผ่านทุกชนิดมีคุณลักษณะที่มีการเคลื่อนไหวและไม่อยู่นิ่งตลอดเวลา คุณลักษณะของการเปลี่ยนผ่าน คือ ระยะเวลาที่จับจอบที่ปรากฏ ซึ่งขยายจากอาการแสดงแรกของการคาดการณ์ล่วงหน้า การรับรู้หรือการแสดงออกของการเปลี่ยนแปลงไปยังระยะเวลาที่ไม่มั่นคง สับสนและทุกข์ และดำเนินต่อไปยังจุดจบของสถานการณ์นั้น จากนั้น บุคคลจะเกิดความพร้อมกับการเริ่มสิ่งใหม่หรือเข้าสู่ระยะเวลาที่มั่นคงของชีวิต

5. จุดวิกฤตและเหตุการณ์ บางการเปลี่ยนผ่านอาจมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่โดดเด่น เช่น การเกิด การตาย การผ่าตัด และความเจ็บป่วย เป็นต้น มีหลายการศึกษาที่พบว่า การเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นหลายชนิดในเวลาเดียวกันซึ่งประสบการณ์การเปลี่ยนผ่านเหล่านั้นจะเกี่ยวข้องกับจุดวิกฤตและเหตุการณ์ ทุกจุดวิกฤตและเหตุการณ์นั้นมีความต้องการความสนใจของพยาบาล ความรู้ และประสบการณ์ในหนทางที่ต่างกกัน (Meleis et al, 2000 อ้างถึงใน กนกพร นทีชนสมบัติ, 2555, 105-107)

กระบวนการเปลี่ยนผ่าน หมายถึง กระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยในสังคมที่กำลังมีการเปลี่ยนผ่านจะมีลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ ความสัมพันธ์ของคนในสังคมมีลักษณะไม่คงรูปโดยกำลังมีการเปลี่ยนแปลงความหลากหลายของวิถีการยังชีพ ขั้นตอนของการเปลี่ยนผ่านเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสังคมมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (บัวพันธ์ พรหมพักพิง, 2545, 8 อ้างถึงใน อภิสิทธิ์ พึ่งพร, 2553, 34)

ลักษณะของการเปลี่ยนผ่านมักพิจารณาตามช่วงเวลาในรูปของการปรับตัว ปรับปรุงสิ่งที่เกิดจากปัญหาบางประการที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือมีสิ่งแปลกปลอมเข้ามาในชุมชน ทำให้คนชุมชนต้องมีการตอบสนองต่อสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามา หรือจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ชุมชนต้องมีการจัดระบบพฤติกรรมเสียใหม่ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ว่าจะเป็น

ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง หรือความเชื่อต่าง ๆ ในการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านต้องอาศัย แนวคิดการปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรม (อุทัย ดุลยเกษม, 2537, 139 อ้างถึงใน อภิสิทธิ์ พึ่งพร, 2553, 34)

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า การเปลี่ยนผ่าน คือ การเคลื่อนจากช่วงเวลาหนึ่งสู่ช่วงเวลาหนึ่ง ภายใต้เงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่ง หรือช่วงภาวะหนึ่งไปยังอีกช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งการเปลี่ยนผ่านนี้สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดและจะมีผลกระทบต่อชีวิตของบุคคลภายในองค์กร โดยการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลทำให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติในสิ่งใหม่ การเปลี่ยนผ่านของบุคคลนั้นสามารถเกิดขึ้นได้หลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับการเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนผ่านและการแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะใดของบุคคลนั้น การเปลี่ยนผ่านนั้นทำให้บุคคลมีการรับรู้หรือแสดงออกของพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงไปยังระยะเวลาที่ไม่มั่นคง และดำเนินต่อไปยังจุดจบของสถานการณ์ต่าง ๆ จากนั้นบุคคลจะเข้าสู่การรับรู้สิ่งใหม่หรือเข้าสู่ระยะเวลาที่มั่นคงของชีวิต การเปลี่ยนผ่านเหล่านี้จะเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนย้ายไปสู่ชั้นเรียนใหม่ เริ่มเรียนกับครูคนใหม่ หรือเริ่มรับบริการจากผู้ให้บริการต่าง ๆ รวมทั้งการเปลี่ยนตารางหรือรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันใหม่ การเปลี่ยนผ่านในช่วงชีวิตมนุษย์ ได้แก่ ก่อนวัยเรียนเข้าสู่โรงเรียน ภายในโรงเรียน จากโรงเรียนสู่ชุมชนเพื่อดำรงชีวิตและการมีอาชีพ

คู่มือ

ความหมายของคู่มือ

คู่มือเป็นหนังสือที่จัดเรียบเรียงเนื้อหาสาระโดยนำมาเขียนด้วยภาษาใหม่ที่เขาใจง่าย หรืออาจมาในรูปแบบของการตั้งคำถามตามประเด็นต่าง ๆ และผู้เขียนได้แนวคำตอบไว้แต่เดิม คู่มือมีไว้ช่วยเหลือผู้ที่มีเวลาน้อยและไม่มีโอกาสหาความรู้ในชั้นเรียน (วิชิต นันทสุวรรณ, 2536, 6)

ดังนั้นคู่มือนับเป็นตำราหรือบทความชนิดหนึ่งที่เป็นสื่อแนะนำให้ผู้ที่ต้องการอ่านและนำไปปฏิบัติ คู่มือจะแนะนำเรื่องสั้น ๆ ที่ใช้วิชาการทางปฏิบัติเฉพาะอย่างเท่านั้น (สุรพันธ์ ยนต์ทอง, 2539, 15) ซึ่งความหมายของคู่มือได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

พริ้มเพรา คงชนะ (2537, 9) ให้ความหมายของคู่มือครูว่า คู่มือครูมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับครูผู้สอนมากที่สุดเพราะจะทำให้ทราบถึงจุดประสงค์วิธีการดำเนินการข้อเสนอแนะความรู้เพิ่มเติมสำหรับครู หนังสืออ้างอิง และอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูในการที่จะนำไปให้นักเรียนปฏิบัติ

อนุชิต เจริญนิยร (2545, 22) สรุปความหมายของคู่มือไว้ว่าคู่มือหมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้อคู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามได้ในการทำ

กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุดและทำให้นักเรียนนักศึกษามีความรู้ความสามารถและทักษะที่ใกล้เคียงกัน

ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2542, 14) ให้ความหมายในการจัดคู่มือครูว่า ต้องคำนึงถึงคู่มือที่สร้างขึ้นมานั้นมีความจำเป็นอย่างไร โดยคู่มือครูเป็นแหล่งของความรู้ของผู้ศึกษาและที่สำคัญก็จะเป็นตัวช่วยให้มีความเข้าใจมากขึ้น และสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องมากขึ้น ในการเขียนคู่มือนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นที่จะเป็นผู้สร้างและใช้คู่มือก็ไม่จำเป็นอีกต่อไป ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญจะมีส่วนร่วมอย่างมากในการให้คำแนะนำต่าง ๆ เช่น แก้ไขการยกตัวอย่าง เป็นต้น

วรรณาสุคันธชาติ (2540, 40) สรุปความหมายของคู่มือการสอนหรือคู่มือครูต้องประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของการเรียน มีเนื้อหาในรายวิชาที่มีการแนะนำในการจัดการเรียน การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นแนวทางในการทำกิจกรรมของนักเรียนกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิดหาเหตุผลมีการกำหนดการใช้วัสดุประกอบการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้อง คู่มือการสอนที่มีครบองค์ประกอบต่าง ๆ จะทำให้การเรียนการสอนของครูอาจารย์ที่นำคู่มือไปใช้มีมาตรฐานการสอนใกล้เคียงกันมากที่สุด และทำให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะที่ใกล้เคียงกัน

อนันท์ อนันตสมบูรณ์ (2544, 39) ได้ให้ความหมายของคู่มือว่า คู่มือเป็นหนังสือหรือตำราที่เรียบเรียงเนื้อหาสาระจากเอกสารหรือตำราทางวิชาการต่าง ๆ แล้วนำมาเขียนใหม่ เมื่ออ่านแล้วทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ควบคู่ไปกับการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระในคู่มือนั้น และได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

จากความหมายของคู่มือดังกล่าว สรุปได้ว่า คู่มือเป็นหนังสือที่สร้างขึ้นมาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้อคู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตาม สำหรับการทำการกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

ประเภทคู่มือ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, 3-5) จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาเป็นคู่มือที่เรียบเรียงขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษา ประกอบด้วยบทนำ กิจกรรมเด็ก หลักการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก แนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก กิจกรรมต่าง ๆ และวิธีปฏิบัติ และบันทึกความก้าวหน้า

กรมวิชาการ (2538, 13-16) จัดทำคู่มือดำเนินงานโครงการส่งเสริมอาชีพ การเรียนรู้ควบคู่การทำงาน เป็นคู่มือจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยวัตถุประสงค์การดำเนินการหลักสูตรการลงทะเลเบียนแนว

ทางการดำเนินการในโรงเรียน การวิเคราะห์งาน การจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลการเรียน บทบาทหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินและผลที่คาดว่าจะได้รับ

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคณะ (2535, 77) แบ่งประเภทคู่มือเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. คู่มือการสอนหรือคู่มือการจัดกิจกรรม เป็นคู่มือที่ให้ความรู้และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น คู่มือการอบรมนักเรียนหน้าเสาธง คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน เป็นต้น

2. คู่มือหนังสือเรียน เป็นคู่มือที่จัดขึ้นควบคู่กับหนังสือที่เราต้องการอธิบายให้ใช้หนังสือ นั้น ๆ ให้ถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสือ จึงมีลักษณะกึ่งแผนการสอนกึ่งคู่มือนักเรียน

บันลือ พุกกะวัน (2537, 28) มีความเห็นว่าหนังสือคู่มือครูมีหลายแบบ เท่าที่พบมากสามารถแยกประเภทได้ ดังนี้

1. คู่มือครูรายวิชา เป็นตำราที่เสนอแนะเทคนิคการสอนแต่ละวิชาและแต่ละระดับชั้น เช่น คู่มือครูสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา คู่มือครูสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา เป็นต้น

2. คู่มือสอนรายวิชาและรายชั้น เป็นตำราที่เสนอแนะการสอนรายวิชาในระดับชั้นนั้น เช่น คู่มือครูสอนคณิตศาสตร์ ป.6 คู่มือสอนภาษาไทยชั้น ป.6 เป็นต้น ตำราประเภทนี้จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้ครูผู้สอนปฏิบัติการสอนสามารถดำเนินการสอนเป็นรายบทเรียนควบคู่ไปกับแบบเรียนที่นักเรียนใช้อยู่

3. คู่มือครูสอนรายชั้นเรียน เป็นตำราที่เสนอแนะการสอนในระดับชั้นนั้น ๆ ซึ่งครอบคลุมทุกกลุ่มวิชาหรือรายวิชา เช่น แนวการสอนสำเร็จรูป คู่มือครูสอนชั้น ป.1 - ป.6 ตำราประเภทนี้จัดทำขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอนในระดับชั้นนั้น ๆ ที่ประกอบไปด้วยจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมและการตรวจสอบผลการเรียนในระดับชั้นนั้น ๆ

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคณะ (2539, 127-132) อธิบายว่า หนังสือคู่มือที่พบกันมี 3 ประเภท ได้แก่

1. คู่มือครู เป็นหนังสือที่ให้แนวทางและคำแนะนำแก่ครู เกี่ยวกับสาระ วิธีการ กิจกรรม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งข้อมูลอ้างอิงต่าง ๆ ปกติมักใช้ควบคู่กับตำราเรียน เช่น คู่มือจัดกิจกรรม บูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัย คู่มือปฏิบัติการนิเวศวิทยา เป็นต้น

2. คู่มือผู้เรียน : แบบฝึกปฏิบัติ คือหนังสือที่ผู้เรียนใช้ควบคู่ไปกับตำราที่เรียนปกติจะประกอบไปด้วยสาระ คำสั่ง แบบฝึกหัด ปัญหาหรือคำถามที่ว่างสำหรับเขียนคำตอบและการทดสอบ ปัจจุบันคู่มือผู้เรียนไม่เพียงแต่จัดทำเพื่อใช้ควบคู่กับหนังสือตำราเท่านั้น แต่อาจใช้เป็น

คู่มือสำหรับการศึกษาควบคุมไปกับหนังสืออื่น ๆ ที่ทำหน้าที่แทนครูหรือตำรา เช่น บทเรียน วิดีทัศน์ บทเรียนทางไกล ภาพยนตร์ หรือบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

3. คู่มือทั่วไป เป็นหนังสือที่ให้ข้อความรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้อ่าน โดยมุ่งหวังให้ผู้อ่านหรือผู้ใช้มีความเข้าใจและสามารถดำเนินการในเรื่องนั้นด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม

สมพร พุดตาล เบ็ทซ์ (2539, 88) กล่าวถึงคู่มืออีกประเภทหนึ่งคือ คู่มือปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญและนับเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่สำคัญระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงานและระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน ซึ่งคู่มือปฏิบัติงานประกอบด้วย นโยบายวัตถุประสงค์หน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ ที่สำคัญคือ แนวทางและวิธีปฏิบัติงาน ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานอย่างถ่องแท้ รวมทั้งสามารถใช้คู่มือในการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้อง ช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีกฎเกณฑ์คงเส้นคงวาไม่ว่าใครเป็นผู้ปฏิบัติและปฏิบัติต่อใคร ทำให้เกิดระบบแบบแผนที่ดีงามราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือส่วนประกอบที่สำคัญ ๆ ที่สามารถใช้ปฏิบัติงานได้ ดังแนวคิดและข้อสรุปของนักวิชาการหลายท่าน ดังต่อไปนี้

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคณะ (2535, 89) ได้สรุปองค์ประกอบของการจัดทำคู่มือไว้ 6 ส่วน ดังนี้

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ
2. เนื้อหาสาระและกระบวนการหรือขั้นตอน
3. คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อ
4. ความรู้เสริมหรือแบบฝึกหัด หรือแบบฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยในการฝึกฝน
5. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา
6. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคณะ (2539, 128-134) ได้อธิบายองค์ประกอบของคู่มือไว้ ดังนี้

1. องค์ประกอบของคู่มือผู้เรียน แบบฝึกหัดประกอบด้วย

1.1 คำชี้แจงการใช้คู่มือ

- 1.2 สารบัญที่เรียน ปัญหาหรือคำถาม แบบฝึกหัดและกิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนคิด

และทำ

- 1.3 ที่ว่างสำหรับผู้เรียนเขียนคำตอบ

1.4 เฉลยคำตอบหรือแนวทางในการตรวจสอบ

1.5 คำแนะนำและแหล่งข้อมูลที่ผู้เรียนสามารถไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมคู่มือผู้เรียนหรือแบบฝึกปฏิบัติ

2. คู่มือผู้เรียน แบบฝึกหัด ประกอบด้วย

2.1 วัตถุประสงค์ที่อิงความรู้เดิม

2.2 แบบฝึกหัดในสาระต่าง ๆ ในความรู้เดิมเพื่อสำหรับผู้เรียนได้มีการฝึกฝนให้เกิดความเข้าใจและเกิดทักษะประสบการณ์

3. คู่มือทั่วไปประกอบด้วย

3.1 คำชี้แจงการใช้คู่มือ

3.2 คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จำเป็น

3.3 เนื้อหาสาระและกระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินการปฏิบัติ

3.4 ความรู้เสริมหรือแบบฝึกหัดหรือแบบฝึกปฏิบัติ เพื่อช่วยให้เกิดการฝึกฝน

3.5 ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา

3.6 แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ

สมพร พุดตาล เบ็ทซ์ (2539, 93) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของคู่มือในการปฏิบัติงานควรประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. ส่วนประกอบตอนต้น ได้แก่

1.1 ปก

1.2 หน้าแสดงรายนามคณะผู้จัดทำและปีที่พิมพ์

1.3 คำนำ

1.4 สารบัญ

1.5 แผนภูมิแสดงโครงสร้างของหน่วยงาน

2. ส่วนที่เป็นเนื้อหาหรือวิธีปฏิบัติงาน ได้แก่

2.1 คำอธิบายลักษณะงาน

2.2 แผนภูมิแสดงสายการปฏิบัติงาน

2.3 ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน

2.4 ภาพประกอบ

3. ส่วนประกอบตอนท้าย ได้แก่

3.1 คำอธิบายศัพท์

3.2 บรรณานุกรม

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541, 54) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของกลุ่มมือครูว่า กลุ่มมือครูควรประกอบด้วย รายละเอียดที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ โดยปกติจะครอบคลุมถึง
  - 1.1 วัตถุประสงค์ของคู่มือ
  - 1.2 ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้คู่มือ
  - 1.3 วิธีการใช้
  - 1.4 คำแนะนำ
2. เนื้อหาสาระที่จะสอน ปกติจะมีการให้เนื้อหาสาระพร้อมที่จะสอน โดยมีคำชี้แจงหรือคำอธิบายประกอบและอาจมีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่จะอ่าน
3. การเตรียมการสอน ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้
  - 3.1 การเตรียมสถานที่ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็น การเตรียมวัสดุเอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัดและแบบปฏิบัติ
  - 3.2 ข้อสอบ คำเฉลย เป็นต้น
  - 3.3 การติดต่อประสานงานที่จำเป็น เป็นต้น
4. กระบวนการ วิธีการ กิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญของคู่มือ กลุ่มมือครูจำเป็นต้องให้ข้อมูลหรือรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
  - 4.1 คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน
  - 4.2 คำแนะนำและตัวอย่างเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนที่จะให้การสอนบรรลุ
  - 4.3 คำถาม ตัวอย่าง แบบฝึกปฏิบัติ และสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอน
  - 4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำไม่ควรทำ ซึ่งมักเกิดมาจากการสับการณของผู้เขียน
5. การวัดผลและประเมินผล คู่มือที่ดีควรจะต้องให้คำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับการสอนอย่างครบถ้วน การวัดและการประเมินผลการสอนนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสอนอีกองค์ประกอบหนึ่งที่คู่มือจำเป็นต้องให้รายละเอียดต่าง ๆ เช่น เครื่องมือวัดวิธีวัดผล เกณฑ์การประเมินผล
6. ความรู้เสริม กลุ่มมือครูที่ดีควรจะต้องคำนึงความต้องการของผู้ใช้และสามารถคาดคะเนได้ว่า ผู้ใช้มักจะประสบปัญหาในเรื่องใด และจัดหาหรือจัดทำข้อมูลที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ของครู อันจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
7. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ผู้เขียนคู่มือควรจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนมากพอสมควร ซึ่งจะช่วยให้รู้ว่าการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ

มักจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นและจุดอ่อนในเรื่องนั้นมีอะไรบ้าง การเป็นผู้มีประสบการณ์เหล่านั้นมาช่วยให้ผู้ใช้หรือผู้อ่านให้สามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างราบรื่น ไม่เกิดอุปสรรค ปัญหา นับว่าเป็นจุดเด่นของกลุ่ม ผู้เขียนคู่มือที่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้อ่านหรือผู้ใช้คู่มือ จึงถือได้ว่าได้ทำหน้าที่ของผู้เขียนหนังสือที่ดี

8. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ หนังสือที่ดีไม่ควรขาดการใช้แหล่งอ้างอิงหรือแหล่งข้อมูล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการไปศึกษาค้นคว้าต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่มือครู เป็นหนังสือที่ใช้เป็นแนวทางในการสอน หากครูได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสอน

มงคล ลีลาธนากร (2546, 41) ได้จัดทำคู่มือครูประกอบการสอนหลักสูตรการใช้โปรแกรมประมวลผลคำ ของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ปก
2. คำนำ
3. สารบัญ
4. คำแนะนำการใช้คู่มือ
5. ใบเตรียมการสอน
  - 5.1 วัตถุประสงค์
  - 5.2 วิธีสอน
  - 5.3 หัวข้อหลักสูตร
  - 5.4 สื่อการสอน
  - 5.5 แบบฝึกหัดตามในงาน
  - 5.6 การวัดผลจากใบงาน / ใบทดสอบ
6. ใบข้อมูล / เนื้อหาตามหัวข้อวิชาเรียงตามลำดับ
7. ใบงาน

องค์ประกอบของคู่มือ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดทำคู่มือ เพราะจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงวิธีการใช้คู่มือ เนื้อหาสาระของคู่มือ คำชี้แจงเกี่ยวกับการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การจัดกิจกรรม และยังบอกถึงแหล่งข้อมูลอ้างอิง

ลักษณะที่ดีของคู่มือ

ในการพัฒนาคู่มือขึ้นมา นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะของคู่มือเป็นสำคัญ เพราะผู้ใช้หรือศึกษาคู่มือนั้น จะให้ความสนใจหรือไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะของคู่มือที่ดีนั่นเอง

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคณะ (2539, 132) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการเขียนคู่มือที่ดีว่าคู่มือจะต้องมีความชัดเจนให้รายละเอียดครอบคลุม เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง การเขียนคู่มือต้องครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ควรระบุให้ชัดเจนว่า คู่มือนั้นเป็นคู่มือสำหรับใคร ใครเป็นผู้ใช้
2. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ต้องการให้ผู้ใช้ได้อะไรบ้าง
3. คู่มือนี้ช่วยผู้ใช้ได้อย่างไร ผู้ใช้จะได้ประโยชน์อะไรบ้าง
4. ควรมีส่วนที่ให้หลักการหรือความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ใช้ในการใช้เครื่องมือ เพื่อให้การใช้คู่มือเกิดประสิทธิภาพสูงสุด
5. ควรมีส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับการเตรียมตัว การเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสิ่งที่จะเป็นในการดำเนินการตามที่คู่มือแนะนำ
6. ควรมีส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับขั้นตอน กระบวนการในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้
  - 6.1 เนื้อหาสาระที่ให้นั้นควรมีความถูกต้อง สามารถช่วยให้ผู้ใช้คู่มือทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ
  - 6.2 ให้ข้อมูลรายละเอียดที่เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้ใช้คู่มือสามารถทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ
  - 6.3 ขั้นตอนการทำ จะต้องมีการเรียงลำดับอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้สามารถทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและประหยัด
  - 6.4 ภาษาที่ใช้จะต้องสามารถสื่อให้ผู้ใช้เข้าใจตรงกับผู้เขียน ไม่คลุมเครือหรือทำให้ผู้ใช้เกิดความเข้าใจผิด และภาษาที่ใช้จะต้องช่วยให้ผู้ใช้เกิดความเข้าใจง่าย หากสิ่งใดมีความยากและซับซ้อน ควรเขียนให้เข้าใจง่ายโดยใช้เทคนิคอื่น ๆ ประกอบ เช่น ภาพตารางการเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย การยกตัวอย่าง การใช้สีจำแนก เป็นต้น
  - 6.5 ควรให้คำแนะนำและชี้แจงเหตุผลเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ เช่น เคล็ดลับหรือเทคนิควิธีต่าง ๆ ที่จะช่วยให้กระทำสิ่งนั้น ๆ สำเร็จได้อย่างดี รวมทั้งการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่มักเกิดขึ้นจากการทำสิ่งนั้น ๆ ข้อมูลนี้มักจะมาจากความรู้และประสบการณ์ของผู้เขียน ซึ่งจะมีคุณค่าต่อผู้ใช่มาก
7. ควรมีคำถามหรือกิจกรรมให้ผู้ใช้คู่มือทำ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการอ่านหรือการปฏิบัติขั้นตอนที่เสนอแนะ และเว้นที่ว่างสำหรับผู้ใช้คู่มือในการเขียนคำตอบรวมถึงมีคำถามหรือแนวในการตอบหรือคำแนะนำให้ไว้ด้วย และถ้าหากผู้เขียนสามารถคาดคะเนคำตอบของผู้ใช้คู่มือได้ก็ควรจะอธิบายไว้ด้วยว่าคำตอบอะไร ถูกผิดด้วยเหตุใด ก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้คู่มือ

8. ควรใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการช่วยให้ผู้ใช้คู่มือได้โดยสะดวก เช่น การจัดทำรูปเล่ม ขนาด การเลือกตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร การใช้ตัวดำ การใช้สี การใช้ภาพ การเน้นข้อความ บางตอน เป็นต้น

9. การใช้แหล่งอ้างอิงที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นบรรณานุกรม รายชื่อชมรม รายชื่อสื่อ รายชื่อสถาบัน รายชื่อบุคคลสำคัญ เป็นต้น

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541, 57) ได้ให้ความหมายลักษณะที่ดีของคู่มือดังนี้

1. สามารถเข้าใจลักษณะเนื้อหา ขอบข่าย หรือสิ่งที่สอนได้อย่างกระจ่างชัด เช่น มองเห็นโครงสร้างของการสอนทั้งหมด

2. ช่วยให้สามารถดำเนินตามแนวทางและขั้นตอนต่าง ๆ ได้ดี โดยสามารถดัดแปลง และยืดหยุ่นได้เองไม่เป็นแนวทางบังคับ ต้องเสนอแนะแนวทางโดยสามารถให้ปฏิบัติงานคล่องขึ้น

3. กิจกรรมที่เสนอแนะหรือกำหนดไว้ ควรมีการทดลองใช้กับเด็กวัยนั้น ๆ เด็กสนใจ ปฏิบัติได้ จึงควรใช้และเลือกได้บ้าง

4. แนวการเขียน เน้นย้ำปฏิบัติที่มุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างต่อเนื่องนั่นคือมีจุดเน้นย้ำไปทางเดียวกัน เช่น มุ่งฝึกงานกลุ่มทำงานเป็นกลุ่มก็ฝึกอย่างต่อเนื่องจนเด็กมีแนวทางได้แนวทางแล้ว จึงฝึกเป็นรายบุคคล เป็นต้น

5. ความแปลกใหม่ของกิจกรรม ควรส่งเสริมแก่ผู้ปฏิบัติโดยค่อยเป็นค่อยไปมิได้ มุ่งกระจายให้แนวใหม่ทั้งหมด แต่การใช้แนวปฏิบัตินั้น ๆ ต้องเป็นการปฏิบัติได้และได้ผลด้วย

6. รูปแบบและวิธีการ (ขั้นตอน) ที่เป็นแนวทางในการเขียนลงรูปแบบและขั้นตอนโดยสม่ำเสมอ เพื่อสะดวกแก่การใช้ เป็นต้น

เทคนิคในการเขียนคู่มือจะต้องเน้นแนวปฏิบัติที่สำคัญ ส่วนวิธีการจัดกิจกรรมนั้นต้องเขียนให้ละเอียดและปฏิบัติตามขั้นตอนได้ และควรแสดงแผนภาพ แผนภูมิ แผนผัง เพื่อช่วยให้ปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น

งานวิจัยของ ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธ์ (2542, 17 – 18) ได้แยกลักษณะของคู่มือที่ดีไว้ 3 ด้านคือ

1. ด้านเนื้อหา

1.1 เนื้อหาสาระหรือรายละเอียดในคู่มือ ควรตรงกับเรื่องที่ศึกษาและไม่ยากจนเกินไปจนทำให้ไม่มีผู้สนใจที่จะหยิบอ่าน

1.2 การนำเสนอเนื้อหาควรให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้ที่จะศึกษา

1.3 ข้อมูลที่มีในคู่มือ ผู้อ่านสามารถประยุกต์ใช้ได้

1.4 เนื้อหาควรเหมาะสมที่จะนำไปอ้างอิงได้

1.5 ควรมีกรณีตัวอย่างประกอบในบางเรื่อง เพื่อจะได้ทำความเข้าใจง่าย

1.6 ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาของกลุ่มมือให้ทันสมัยเสมอ

2. ด้านรูปแบบ

2.1 ตัวอักษรที่ใช้ควรมีตัวโต และมีรูปแบบที่ชัดเจน อ่านง่าย เหมาะสมผู้ใช้กลุ่มมือ

2.2 ควรมีภาพหรือตัวอย่างประกอบเนื้อหา

2.3 ลักษณะการจัดรูปแบบควรทำให้น่าสนใจ

2.4 การใช้ภาษาควรให้เข้าใจง่าย เหมาะกับผู้ใช้กลุ่มมือ

2.5 ระบบการนำเสนอควรเป็นระบบจากง่ายไปหายาก หรือเป็นเรื่อง ๆ ให้ชัดเจน

3. ด้านการนำไปใช้

3.1 ควรระบุขั้นตอน วิธีการใช้กลุ่มมือให้ชัดเจน

3.2 มีแผนภูมิ ตาราง ตัวอย่างประกอบให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

3.3 มีข้อมูลเพื่อสามารถประสานงานต่าง ๆ ได้สะดวกและรวดเร็ว

3.4 บอกสิทธิประโยชน์ และข้อควรปฏิบัติให้เข้าใจง่าย

สมมาตร ปรงสุวรรณ (2544, 83) ให้ความเห็นว่าคู่มือที่ดีนั้น ควรมีลักษณะในประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาต้องถูกต้อง และครอบคลุมสาระของกลุ่มมือนั้น ๆ

2. การจัดลำดับข้อมูล

3. รายละเอียดของกลุ่มมือต้องชัดเจนเข้าใจง่าย

4. ผู้ได้อ่านแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้

5. รูปแบบของกลุ่มมือสวยงามและทนต่อการใช้

การหาประสิทธิภาพของกลุ่มมือ

การหาประสิทธิภาพของกลุ่มมือ หมายถึง การตรวจสอบพัฒนาเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นการนำคู่มือไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อปรับปรุงและนำไปทดลองใช้จริง (Trial Run) โดยนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ต่อไป (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2520, 27)

การทดลองใช้ หมายถึง การนำคู่มือที่สร้างขึ้นเป็นต้นแบบ (Prototype) แล้วไปทดลองใช้ตามขั้นตอนเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของกลุ่มมือให้เท่าเกณฑ์ที่กำหนด

การทดลองใช้จริง หมายถึง การนำคู่มือที่ทดลองใช้และปรับปรุงแล้วมาดำเนินการจริงเป็นเวลาตามที่กำหนด ในประเภทงานแต่ละชนิดตามแผนที่กำหนดไว้

ความจำเป็นที่ต้องหาประสิทธิภาพในการผลิตหรือสร้างงานทุกประเภท จะต้องมีการตรวจสอบงาน เพื่อเป็นการประกันว่ามีประสิทธิภาพจริงตามที่มุ่งหวังซึ่งการหาประสิทธิภาพของคู่มือมีความจำเป็น 3 ประการ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2520, 30) คือ

1. สำหรับหน่วยงานที่ผลิตคู่มือเป็นการประกันคุณภาพของคู่มือว่า อยู่ในขั้นสูงเหมาะสมที่จะผลิตหรือสร้างให้มากขึ้น ถ้าไม่มีประสิทธิภาพถึงผลออกมาก็ไม่คุ้มค่าและไม่มีประโยชน์
2. สำหรับผู้ใช้คู่มือ คู่มือจะทำหน้าที่ชี้แนะให้ผู้ใช้มีแนวทางในการดำเนินกิจกรรมได้ด้วยความมั่นใจ คู่มือนั้นจะมีประสิทธิภาพในการให้ผู้ใช้เกิดการเรียนรู้จริง การหาประสิทธิภาพตามลำดับจะช่วยให้คู่มือที่มีคุณค่าทางการใช้จริงตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. สำหรับผู้สร้างคู่มือ การทดสอบหาประสิทธิภาพจะทำให้ผู้สร้างมั่นใจได้ว่าหัวข้อที่บรรจุในคู่มือมีความเหมาะสม อันจะช่วยให้ผู้สร้างมีความชำนาญขึ้น เป็นการประหยัดแรงงานและเวลาในการเตรียมตัวการจัดทำคู่มือจะต้องคำนึงบุคคลที่จะต้องมีส่วนร่วมในการใช้คู่มือ ดังนั้นการตรวจสอบจึงต้องอาศัยบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยเริ่มจากผู้บริหารนักวิชาการ และผู้ใช้คู่มือสำหรับปฏิบัติงานนั้น

คู่มือจึงเป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามได้ ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

คู่มือการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำคู่มือการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนผู้จัดทำได้ศึกษาและค้นคว้า เพื่อนำเสนอข้อมูลในเชิงกว้างสามารถมองเห็นสภาพการจัดกิจกรรมทั่ว ๆ ไป โดยลำดับคู่มือ ดังนี้

ทรงศนีย์ แก้วจันทร์ (2541, 4) จัดทำคู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษากล่าวว่า การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นนอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้วการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัวซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายทุก

คน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้วยความรักและความเมตตาที่มีต่อศิษย์และภาคภูมิใจในบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

เกษม วัฒนชัย (2545, 4) จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกล่าวว่า การจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับฝ่ายปกครองของโรงเรียนที่จะวางแผนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน เป็นแนวทางให้ฝ่ายปกครอง ครูที่ปรึกษา ครู อาจารย์ ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมและดำเนินการจัดกิจกรรมให้ตรงกับวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพของนักเรียนแต่ละคน และสภาพความพร้อมของโรงเรียน การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้อง ได้นำกิจกรรมต่าง ๆ ในคู่มือไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานให้เหมาะสม

อนุชิต เริงจำเนียร (2545, 3) จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษากล่าวว่า คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสถานศึกษาที่จะวางแผนการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและของกรมอาชีวศึกษา เป็นแนวทางให้กับฝ่ายกิจการนักเรียน นักศึกษา หัวหน้างานกิจกรรมนักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมดำเนินการจัดกิจกรรมให้ตรงกับวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และเหมาะสมกับสภาพความพร้อมของสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษามีจำนวนถึง 413 แห่ง ดังนั้นเป็นเรื่องยากมากที่จะพัฒนานักเรียนนักศึกษาไปสู่เป้าหมายเดียวกันเพราะสภาพความพร้อมของสถานศึกษาที่แตกต่างกันคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดทำขึ้นเพื่อให้สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษานำโครงการต่าง ๆ ในคู่มือไปใช้เป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 กำหนดความมุ่งหมายว่าการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า คู่มือที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการปฏิบัติงาน เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิคการปฏิบัติในการดำเนินการสอน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ หรือการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

บริบทโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ (พิเศษ) ตั้งอยู่เลขที่ 22 ถนนบุญเรืองฤทธิ์ ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50100 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ในย่านชุมชนมีการคมนาคมที่สะดวกทั้งทางบกและทางอากาศเพราะอยู่ในเขตการปกครองเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยมีเขตพื้นที่บริการได้แก่ ตำบลศรีภูมิ บริเวณถนนพระสิงห์ ถนนราชดำเนิน ถนนราชวิถี ถนนวิชยานนท์ ตำบลป่าแดด บริเวณฝั่มแม่น้ำปิง ด้านทิศตะวันตก ตำบลพระสิงห์ บริเวณถนนสามล้าน ถนนพระปกเกล้า ถนนราชมรรคา ถนนอาร์กัย ถนนบำรุงบุรี ตำบลหายยา บริเวณถนนทิพย์เนตร ถนนวัวลาย ถนนเวียงพิงค์ ถนนประชาสัมพันธ์ ถนนคชสาร ถนนศรีดอนไชย ถนนราชเชียงใหม่ ถนนระแกง ถนนบุญเรืองฤทธิ์ ถนนบำรุงบุรี ถนนช่างหล่อ ถนนเจริญประเทศ ถนนศรีปิงเมือง ถนนพระปกเกล้า ถนนราชมรรคา ถนนสุริวงค์ ตำบลช้างม้อย บริเวณถนนวิชยานนท์ ถนนราชวงศ์ ถนนท้ายวัง ถนนท่าแพ ตำบลช้างคลาน ถนนเจริญประเทศ ตำบลช้างเผือก ถนนมณีนพรัตน์ ถนนศิริมงคลจารย์ ถนนรัตนโกสินทร์ ถนนเมืองสมุทร ตำบลสุเทพ ถนนห้วยแก้ว ถนนนิมมานเหมินท์ ถนนสุเทพ ซอยศิโรตศ ถนนสนามบิน ตำบลแม่เหียะ ถนนเชียงใหม่-หางดง สำหรับหลักสูตรการเรียนการสอนที่เปิดทำการเรียนการสอนและดำเนินการในปัจจุบันมี ดังนี้

1. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรปกติ ได้แก่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากล หลักสูตรพิเศษ ได้แก่ หลักสูตรห้องเรียนพิเศษ English Program

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรปกติ ได้แก่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากล กลุ่มการเรียนรู้-คณิต กลุ่มการเรียนรู้คณิต-ภาษาอังกฤษ กลุ่มการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ – ภาษาจีน กลุ่มการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ - ภาษาญี่ปุ่น กลุ่มการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ – ภาษาฝรั่งเศส กลุ่มการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ – ภาษาเยอรมัน กลุ่มการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ – ภาษาเกาหลี กลุ่มการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ – คหกรรม กลุ่มการเรียนรู้ธุรกิจ – คหกรรม กลุ่มการเรียนรู้ดนตรี หลักสูตรพิเศษ ได้แก่ หลักสูตรห้องเรียนพิเศษ วิทยาศาสตร์

3. หลักสูตรห้องเรียนอัจฉริยภาพด้านคณิตศาสตร์ (Gifted Math) นอกจากนี้ยังมีโครงการและการบริการส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โครงการ TO BE NUMBER 1 โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โครงการส่งเสริมและป้องกันปัญหาเอดส์ โครงการห้องสุขสันต์ โครงการเทคโนโลยีสะอาด

โครงการเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ โครงการมูลนิธิหัวแหลมเพื่อสังคม โครงการโรงเรียนสีขาว โครงการขับเคลื่อนการคิดสู่ห้องเรียน และโครงการรักการอ่าน ศูนย์บริการส่งเสริมการเรียนรู้ ศูนย์ประสานงาน AFS ศูนย์อาเซียนศึกษา ศูนย์ประสานงานนักเรียนบกพร่องทางสายตา ศูนย์อนามัยโรงเรียน ศูนย์พัฒนาวิชาการกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ศูนย์พัฒนาภาษาจีน ศูนย์พัฒนาภาษาเกาหลี และศูนย์พัฒนาเยอรมัน

โรงเรียนวัดโนทัยพายัพดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพและการจัดการศึกษา โดยใช้หลักของความคิด และใช้หลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยทีมงานที่เข้มแข็ง เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนได้ใช้หลักการบริหารและการพัฒนาตามกระบวนการ PDCA และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) จากโครงสร้างบริหารงาน โรงเรียนวัดโนทัยพายัพได้วางระบบงาน โดยกระบวนการหลัก ได้แก่ กลุ่มงานวิชาการและกลุ่มงานกิจการนักเรียน มีกลุ่มบริหารงานงบประมาณและแผน กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มบริหารงานทั่วไป เป็นกระบวนการสนับสนุน และมีกลุ่มบริหารงานเลขานุการ เป็นผู้ประสานงาน มีการรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผ่านการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ยังมีการรายงานผลการดำเนินงานต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้ปกครองและครู ผ่านการประชุมวารสาร Website มีการรายงานผลการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา ต่อหน่วยงานต้นสังกัดเป็นประจำทุกปีการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุภาพ อัยยะ (2547) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ปัญหาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่พบว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานพบว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่พบว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานพบว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ทิพย์วัลย์ เอ็นเอือก (2548) ศึกษาการส่งต่อนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่าทั้ง 4 ด้าน คือด้านความรู้และทักษะการส่งต่อ ด้านแนวทางการพิจารณาในการส่งต่อ ด้านการดำเนินการส่งต่อ และด้านบทบาทหน้าที่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง พบว่าครูที่ปรึกษามีการปฏิบัติหน้าที่ตามระบบงานค่อนข้างสม่ำเสมอในแต่ละด้าน โดยมีอันดับค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา และค่าเฉลี่ยต่ำสุดเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านความรู้และทักษะ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ปฏิบัติหน้าที่ครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รองลงมา ศึกษาพฤติกรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และประสานบุคลากรทั้งภายใน ภายนอกสถานศึกษาเพื่อการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และค่าเฉลี่ยต่ำสุด จัดทำแบบติดตาม ประเมินผล สรุปภายหลังการส่งต่อ ด้านแนวทางการพิจารณาในการส่งต่อ ค่าเฉลี่ยสูงสุด จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมาคือ ศึกษาพฤติกรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดำเนินการส่งต่อเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้านการดำเนินการส่งต่อ ค่าเฉลี่ยสูงสุด สรุปข้อมูลประวัติส่วนตัวคัดจากนักเรียน กลุ่มปกติ รองลงมา ใช้คำพูดสร้างเสริมศรัทธา ระมัดระวังไม่ให้เด็กเกิดความรู้สึกผิด และค่าเฉลี่ยต่ำสุด นัดหมาย วันเวลา สถานที่ กับครู/บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ด้านบทบาทหน้าที่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ค่าเฉลี่ยสูงสุด มีบทบาทหน้าที่ในการให้การดูแลช่วยเหลือและให้คำปรึกษาเบื้องต้น รองลงมาจัดกิจกรรมเพื่อป้องกัน การแก้ไข และให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียน และค่าเฉลี่ยต่ำสุด นำผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการส่งต่อ ปัญหา อุปสรรค มาดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จารุณี พรรณา (2553) ศึกษารูปแบบการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเมืองพัทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า

1. การส่งต่อภายใน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมกันวางแผนการดำเนินการส่งต่อภายใน ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง สร้างเครือข่าย บ้าน โรงเรียน ชุมชน เพื่อร่วมกันป้องกันปัญหา จัดทำรูปแบบการส่งต่อให้ชัดเจน โดยดูจากสภาพปัญหาของนักเรียน ครูประจำชั้น จัดทำข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน ควรมีการบันทึกการส่งต่อ ติดตามประเมินผลและนำมาปรับปรุงพัฒนาจัดให้มีการอบรมด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษาแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง 2. การส่งต่อภายนอก ต้องสร้างเครือข่ายสหวิชาชีพ ทั้งองค์กรของรัฐ และเอกชน ในการร่วมกันแก้ปัญหา นักเรียน สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมป้องกันการเกิดปัญหาการส่งต่อ ต้องกำหนดให้มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

สมชาย พวงสมบัติ (2548) ศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดทำคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ขอนแก่น กิ่งอำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น พบว่า ในรอบวงที่ 1 เมื่อผู้เข้าร่วมศึกษาค้นคว้าได้ร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วทำให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นอย่างดี เมื่อมีการทดสอบก่อนและหลังการประชุมปฏิบัติการ พบว่าผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามียกระดับก่อนเรียนร้อยละ 88.30 และเมื่อนำความรู้ไปสร้างคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่าสามารถทำได้สำเร็จแต่ยังพบว่าจะต้องปรับปรุงเนื้อหาบางตอนในเรื่องการปรับกิจกรรมในบทที่ 4 และแก้ไขคำคิด ผู้ร่วมศึกษาจึงได้ดำเนินการพัฒนาในรอบที่ 2 โดยมีการนิเทศอย่างใกล้ชิดและดำเนินการปรับปรุงคู่มือจนประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะนำไปใช้ในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

บุญมา นาคะวงษ์ (2549) ศึกษากระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางสังคมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก พบว่ากระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางสังคมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยรวมอยู่ที่ระดับมาก สภาพปัญหาทางสังคมของนักเรียนทั้งก่อนและหลังเข้าสู่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ที่ระดับน้อย และมีสภาพปัญหาหลังเข้าสู่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนลดลงกว่าก่อนเข้าสู่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผลกระทบของปัญหาทางสังคมของนักเรียนทั้งก่อนและหลังเข้าสู่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ที่ระดับน้อย และมีผลกระทบหลังเข้าสู่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนลดลงกว่าก่อนเข้าสู่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิฑูร วังษ์แหวน (2549) ศึกษารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหัตถาธารราษฎร์สงเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท พบว่าเมื่อพิจารณาโดยรวมมีปัญหาคูดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับน้อยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าปัญหาด้านการคัดกรอง

นักเรียนเป็นปัญหาอันดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ปัญหาด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ด้านการส่งเสริมนักเรียนเป็นปัญหาระดับน้อย รูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหัตถการราษฎร์รังสฤษดิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท มีดังนี้ 1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2. ด้านการคัดกรองนักเรียน 3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5. ด้านการส่งต่อ 6. รายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นาคยา โสชาวี (2550) ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านนาตำบลเต่า กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ไชย จังหวัดขอนแก่น โดยใช้กระบวนการเทียบเคียงสมรรถนะ พบว่าการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านนาตำบลเต่า โดยใช้กระบวนการเทียบเคียงสมรรถนะ มีโรงเรียนห้วยต้อนพิทยาคมเป็นโรงเรียนตัวอย่างที่ดี สามารถดำเนินการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อใช้ในการดำเนินการในปีการศึกษา 2550 ได้ รวมทั้งสามารถนำกระบวนการเทียบเคียงสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนางานด้านอื่นของโรงเรียนต่อไป

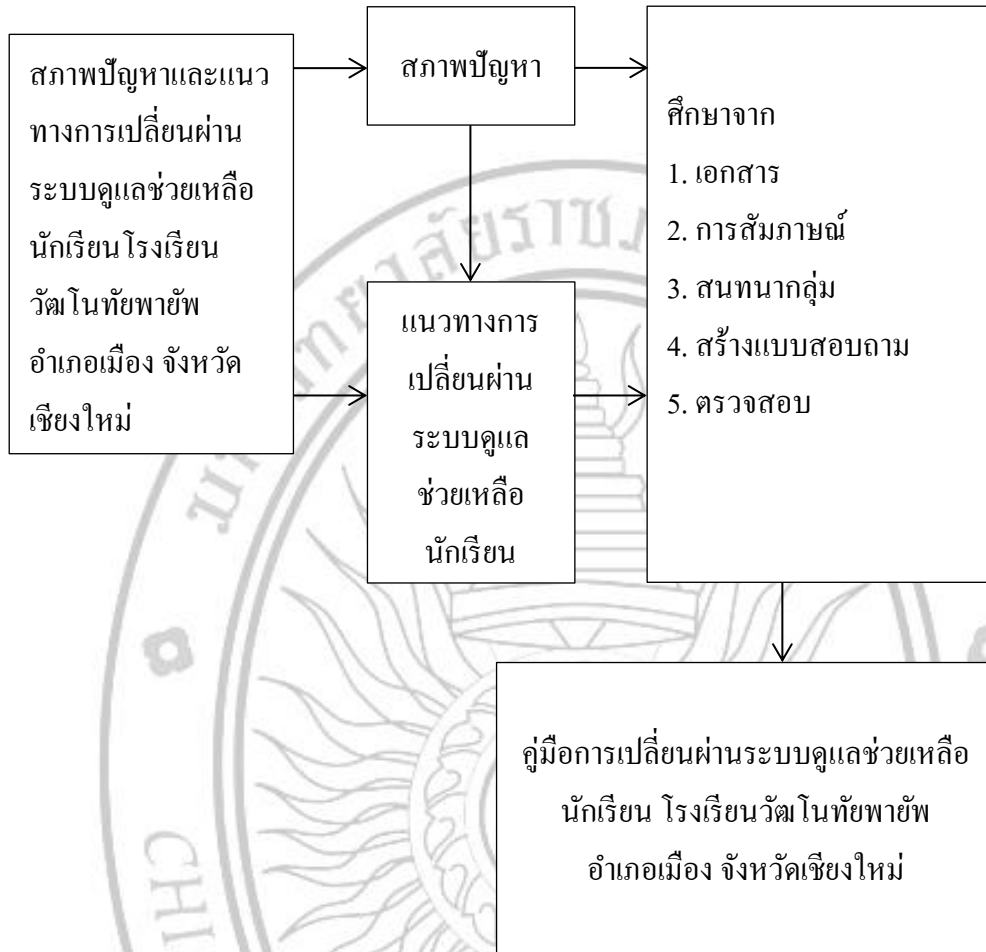
กนกวรรณ วุฒิวิชญานันต์ , จักรกัณฑ์ วงษ์ขวัญเมือง และริณา โสนันทะ (2550) ศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า 1. ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีปัญหาในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีปัญหาสูงสุดได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน รองลงมาได้แก่ ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ตามลำดับ 2. การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนเป็นขนาดใหญ่พิเศษ และขนาดใหญ่ พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ประเทือง ชูสกุล (2551) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโสตศึกษา ภาควะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า 1) สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโสตศึกษา ภาควะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมปฏิบัติในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อ ด้านการคัดกรองนักเรียนและปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริม

นักเรียน 2) ปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนโสตศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน และมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งต่อ ตามลำดับ

ไพรินทร์ โฉมพุดดี (2551) ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนน้ำสวยวิทยา อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย พบว่าสภาพก่อนการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนน้ำสวยวิทยา อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 12 คน มีคุณลักษณะไม่พึงประสงค์ โดยมีพฤติกรรมเสี่ยง ดื่มสุรา 2 คน สูบบุหรี่ 10 คน หลังจากได้ดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1 ผลปรากฏว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขนักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน โดยภาพรวมแล้ว สามารถแก้ไขปัญหได้ในระดับหนึ่ง โดยยังมีประเด็นที่มีปัญหาคือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 4 คน แต่ที่ต้องการได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอีก และมีปัญหาในบางกิจกรรมที่ไม่น่าพอใจ ซึ่งจะต้องทำการพัฒนาต่อในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์ กิจกรรมการพัฒนา และการกำกับติดตามผล ผลการพัฒนาปรากฏว่านักเรียนในกลุ่มเสี่ยงลดลงเหลือเพียง 1 คน ที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาและการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็น การวิจัยเชิงพรรณนา โดยผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ขั้นตอนการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร ได้แก่ ครูวัดโนทัยพ่าย ปีการศึกษา 2560 จำนวน 127 คน จำแนกเป็นรอง ผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน จำนวน 1 คน ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน จำนวน 1 คน ครูที่ปรึกษามัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 60 คน และครูที่ปรึกษามัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 66 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มที่ 1 รองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนทัยพ่าย 1 คน ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ 1 คน โรงเรียนวัดโนทัยพ่าย ครูผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนวัดโนทัยพ่าย ปีการศึกษา 2560 จำนวน 6 คน รวมทั้งหมด 8 คน

กลุ่มที่ 2 ครูที่ปรึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 60 คน และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 66 คน รวมทั้งหมด 126 คน

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลแยกตามประเภทของเครื่องมือได้ 3 กลุ่ม คือ

1. ผู้ให้ข้อมูลแบบสัมภาษณ์สภาพการบริหารงานและการเปลี่ยนผ่านนักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัย ได้แก่

- 1.1 รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน จำนวน 1 คน
- 1.2 ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน จำนวน 1 คน
- 1.3 หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 6 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลแบบสอบถามเพื่อหาแนวทางการเปลี่ยนผ่าน

- 2.1 ครูที่ปรึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 126 คน

3. ผู้ให้ข้อมูลแบบประเมินความเหมาะสมของกลุ่มมือ

- 3.1 รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียนโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จำนวน 1 คน
- 3.2 รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียนโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จำนวน 1 คน
- 3.3 ศิษยานุศิษย์ จำนวน 1 คน

4. ระยะเวลา ปีการศึกษา 2560

ขั้นตอนในการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีการกำหนดการทำงานและจุดมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดและขั้นตอนในการวิจัยไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นที่ 1 เตรียมการ (Preparing Phase) ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการศึกษาเอกสาร ตำรา ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวทางการจัดทำคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งในขั้นตอนนี้ได้แนวทางดำเนินงานวิจัย

2. ขั้นที่ 2 ขั้นตอนการสำรวจ (Survey Phase) ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 การศึกษาสภาพการบริหารงานและการเปลี่ยนผ่านนักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพโดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาสร้างแบบสอบถามประชากร

3. ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis Data Phase) ในขั้นตอนนี้เป็นการเลือกสรรข้อมูล จัดประเภทข้อมูลหรือจัดหมวดหมู่ของข้อมูล เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 นำสภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 (Indepth Interview) ในขั้นที่ 2 มาสร้างแบบสอบถามประชากร

3.2 นำแบบสอบถามประชากรไปให้ประชากรตอบแบบสอบถามเพื่อหาแนวทางการเปลี่ยนผ่าน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประชากร

4. ขั้นที่ 4 ขั้นจัดทำคู่มือ (Handbook Phase) ในขั้นนี้ผู้วิจัยนำแบบสอบถามประชากรเพื่อหาแนวทางการเปลี่ยนผ่านนักเรียนที่ได้จากขั้นที่ 3 มาสังเคราะห์และออกแบบแนวทางการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยจัดทำคู่มือแนวทางการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากขั้นตอนที่ 3

5. ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินคู่มือ (Assessment Phase) ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำคู่มือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ศึกษาพิเศษฯ ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของคู่มือแนวทางการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้มีเครื่องมือ 5 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อหาสภาพการบริหารงานและการเปลี่ยนผ่านนักเรียนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้แก่ข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านนักเรียนเพื่อช่วยเหลือนักเรียน

ประเภทที่ 2 เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสอบถามครูโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือประเภทที่ 1 ได้แก่ ข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านนักเรียนที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ประเภทที่ 3 เป็นคู่มือสภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งได้จากการนำเครื่องมือประเภทที่ 2 การวิเคราะห์และสร้างเป็นคู่มือ

ประเภทที่ 4 เป็นแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือแนวทางการเปลี่ยนผ่านนักเรียน
ของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือขึ้นตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การ
วิจัยที่กำหนด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ประเภทที่ 1 สัมภาษณ์เพื่อหาสภาพการบริหารงานและการเปลี่ยนผ่านนักเรียนระบบ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี หลักการ ตัวแปร และประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสภาพการบริหารงาน
และการเปลี่ยนผ่านนักเรียนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. สร้างข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานและการเปลี่ยนผ่านนักเรียนระบบ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ออกแบบข้อคำถามไปตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content
Validation) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน
พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง
ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (The Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งค่าดัชนี
ความสอดคล้องของแบบสอบถามมีค่ามากกว่า 0.5 ทุกข้อ ผู้วิจัยจึงใช้ข้อคำถามทุกข้อ

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการทดสอบความตรงของเนื้อหาไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลชุด
ที่ 1 แบบสัมภาษณ์สภาพการบริหารงานและการเปลี่ยนผ่านนักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

ประเภทที่ 2 แบบสอบถามครูโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพที่ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการศึกษามาสร้าง
และพัฒนาเครื่องมือ โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

2. ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validation) ของแบบสอบถาม โดยนำ
แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้าง ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับ
วัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์
(The Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามมีค่า
มากกว่า 0.5 ทุกข้อ ผู้วิจัยจึงใช้ข้อคำถามทุกข้อ

3. นำแบบสอบถามไปหาคุณภาพของแบบสอบถาม

4. นำแบบสอบถามไปใช้กับประชากรของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จำนวน 126 คน

ประเภทที่ 3 คู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวทางการจัดทำคู่มือ จากหน่วยงาน องค์กร และบุคคล เพื่อให้การจัดทำคู่มือมีความชัดเจนถูกต้องเหมาะสม

2. วางแผนในการดำเนินการจัดทำคู่มือ โดยการเขียนโครงร่างคู่มือด้วยส่วนประกอบต่าง ๆ ดังนี้ ปก คำนำ สารบัญ คำชี้แจงในการใช้คู่มือ คำแนะนำในการใช้คู่มือ วัตถุประสงค์ และประโยชน์ของคู่มือ

ประเภทที่ 4 ประเมินความเหมาะสมของคู่มือแนวทางการเปลี่ยนผ่านเพื่อช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. นำโครงร่างคู่มือ จากเครื่องมือประเภทที่ 4 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาโครงร่างคู่มือ โดยเกณฑ์เฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในงานนี้ ใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00

2. นำแบบประเมินที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

ผู้วิจัยสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน 1 คน ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน 1 คน รวมทั้งสิ้น 2 คน โดยนัดหมายเป็นรายบุคคล และผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 6 คน โดยนัดหมายสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม เริ่มทำการสัมภาษณ์ ระหว่างวันที่ 1-18 สิงหาคม 2560 เพื่อเก็บข้อมูลสภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการจดบันทึกและบันทึกเสียง

2. แบบสอบถามดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลจากครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ระหว่างวันที่ 5-8 กันยายน 2560 พร้อมทั้งชี้วัตถุประสงค์ และได้รับแบบสอบถามคืนเมื่อวันที่ 26-28 กันยายน 2560 จากนั้นนำมาตรวจสอบพบว่า มีความสมบูรณ์ทุกฉบับ

2.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมด นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ

2.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาสร้างคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

3. แบบประเมินประสิทธิภาพคู่มือ ดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการ นักเรียนโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ รักษาการแทนรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียนโรงเรียน บุพราขวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้ครูที่ปรึกษาโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ เมื่อได้รับ ข้อมูลมาแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาจัดระเบียบข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือประเภทที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจดหมวดหมู่แล้ว สร้างข้อคำถามเพื่อใช้ในการสร้างแบบสอบถามสำหรับกลุ่มประชากร

2. ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือประเภทที่ 1 นักวิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาดังนี้

2.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบที่ พบว่าทุกฉบับตอบสมบูรณ์แล้ว จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูป ดังนี้

2.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

2.1.2 ข้อมูลระดับสภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนตามข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยมีดังนี้ (ภัทรพร เกษสังข์, 2548, 103)

4.51-5.00 หมายถึง ระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานมาก

2.51-3.50 หมายถึง ระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานน้อยที่สุด

3. ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็น ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดระเบียบหมวดหมู่ ของข้อมูลเพื่อสร้างเป็นคู่มือแนวทางการเปลี่ยนผ่านนักเรียนเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน วัดโนทัยพายัพ

4. ข้อมูลที่ได้จากคู่มือแนวทางการเปลี่ยนผ่านนักเรียนเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน วัดโนทัยพายัพ ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาโดยการนำแบบประเมินคู่มือความเหมาะสมของคู่มือให้

ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ผู้วิจัยนำแบบประเมินคู่มือมาวิเคราะห์คุณภาพ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยในการวิเคราะห์จะใช้ค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์การประเมินดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, 103)

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	4.51 – 5.00	หมายความว่า	เหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	3.51 – 4.50	หมายความว่า	เหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	2.51 – 3.50	หมายความว่า	เหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	1.51 – 2.50	หมายความว่า	เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	1.01 – 1.50	หมายความว่า	เหมาะสมน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้

เพื่อให้การวิเคราะห์ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ขั้นตอนโดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1. ประเภทที่ 1 หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2551, 107)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	หมายถึง	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม
	$\sum R$	หมายถึง	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	หมายถึง	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, 106)

$$SD = \sqrt{\frac{N \sum fX^2 - (\sum fX)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	N	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
	$\sum fX^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนแต่ละตัวคูณความถี่
	$(\sum fX)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวคูณความถี่ทั้งหมดยกกำลัง

2. ประเภทที่ 2 การหาค่าคุณภาพของแบบสอบถาม

ค่าเฉลี่ยประชากร (Mean) โดยใช้สูตร (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2551, 124)

$$\mu = \frac{\sum fX}{N}$$

เมื่อ	μ	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	N	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด
	$\sum fX$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวคูณความถี่

ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545,

106)

$$SD = \sqrt{\frac{N \sum fX^2 - (\sum fX)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	N	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
	$\sum fX^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนแต่ละตัวคูณความถี่
	$(\sum fX)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวคูณความถี่ทั้งหมดยกกำลัง

สอง

3. ประเภทที่ 3 การหาค่าความเหมาะสมของคู่มือ

ค่าเฉลี่ยประชากร (Mean) โดยใช้สูตร (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2551, 124)

$$\mu = \frac{\sum fX}{N}$$

เมื่อ	μ	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	N	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด
	$\sum fX$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวคูณความถี่

ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545,

106)

$$SD = \sqrt{\frac{N \sum fX^2 - (\sum fX)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ SD แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 N แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
 $\sum fX^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของคะแนนแต่ละตัวคูณความถี่
 $(\sum fX)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวคูณความถี่ทั้งหมดยกกำลังสอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เพื่อสร้างคู่มือการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลจากการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาวเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 ผลการสร้างคู่มือการเปลี่ยนผ่านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ตามแนวทางการดำเนินงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาวเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

การบริหารงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ได้ดำเนินงานตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานเป็นประจำทุกปีการศึกษา มีการกำหนดบทบาทการกระจายอำนาจให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามความเหมาะสม เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการดำเนินงาน โดยมีการแต่งตั้งครูที่ปรึกษาในแต่ละระดับชั้นเรียนและให้ครูที่ปรึกษาในแต่ละระดับชั้นเรียนเลือกหัวหน้าระดับชั้นเรียนในการประสานงานร่วมกับกลุ่มกิจการนักเรียนและครูที่ปรึกษา ในส่วนของหัวหน้าระดับชั้นเรียนมีหน้าที่ดูแล ควบคุม นักเรียนในระดับชั้นที่ได้รับมอบหมายทั้งหมด ครูที่ปรึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับข้อมูลในด้านต่าง ๆ ของนักเรียน ทั้งด้านพฤติกรรม ด้านอารมณ์ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่นักเรียน

อาศัยอยู่ และเมื่อครูที่ปรึกษาของนักเรียนออกเยี่ยมบ้านแล้วจะมีการนำข้อมูลที่ได้นำมากรอกข้อมูลรายละเอียดของนักเรียนเพื่อสรุปเป็นภาพรวมของโรงเรียน แต่ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ยังคงมีปัญหาในการดำเนินงานด้านการส่งต่อนักเรียน ดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ขาดการกำกับติดตามผลการดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ครูที่ปรึกษาบางคนไม่ให้ความร่วมมือและละเลยการทำงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีผลต่อการประมวลข้อมูลของนักเรียน ซึ่งทางโรงเรียนได้มีกำหนดการให้เยี่ยมบ้านตามระยะเวลาและสรุปผลการเยี่ยมบ้านในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งตามเวลาที่กำหนดให้ โดยในระหว่างระยะเวลาการทำงานนั้นไม่ได้มีการติดตามเป็นระยะว่าครูที่ปรึกษาได้เยี่ยมบ้านนักเรียนมากน้อยเพียงใด เมื่อใกล้ถึงเวลาส่งทำให้ครูที่ปรึกษาบางท่านรีบเร่งทำ เมื่อไม่ทันจึงละเลยการทำงานในส่วนนี้ไป ทำให้กลุ่มกิจการนักเรียนต้องตามทวงงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“จุดอ่อนก็มีบ้างนะค่ะที่ครูบางท่านยังละเลยในการที่จะทำทั้ง 5 กระบวนการ อย่างเช่นในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เรามีนโยบายในการเยี่ยมบ้านร้อยละ 90 แต่ก็มีบ้างที่ครูไปเยี่ยมแต่ไม่ถึงร้อยละ 90 เพราะฉะนั้นในการดำเนินการในเรื่องของประมวลข้อมูลก็จะเป็นปัญหาสำหรับเรานะค่ะ”

2. ด้านการด้านการคัดกรองนักเรียน ข้อมูลการคัดกรองนักเรียนใหม่ไม่ตรงตามความจริงเท่าที่ควร เนื่องจากการเยี่ยมบ้านนักเรียนจะเกิดขึ้นในภาคเรียนที่ 1 ของทุกปีการศึกษา ซึ่งในบางระดับชั้น เช่น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จะมีการคัดห้องเรียนใหม่ ซึ่งนักเรียนจะได้พบเพื่อนใหม่ และอาจยังไม่สนิทกันดีพอ ถึงแม้ว่าจะมีเพื่อนเก่าอยู่บ้าง ทำให้นักเรียนยังแสดงพฤติกรรมออกมาไม่ชัดเจนมาก ครูที่ปรึกษาคนใหม่จึงสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนได้เพียงแค่บางส่วนเท่านั้น ทำให้มีข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนไม่เพียงพอต่อการแลกเปลี่ยนกับผู้ปกครองในการเยี่ยมบ้าน ดังนั้นเมื่อครูที่ปรึกษาคนใหม่เยี่ยมบ้านก็จะได้ข้อมูลส่วนใหญ่จากผู้ปกครองเมื่อนักเรียนอยู่ที่บ้านเท่านั้น ผู้ปกครองบางคนไม่ได้เห็นพฤติกรรมทั้งหมดของนักเรียนเนื่องจากผู้ปกครองไปทำงานนอกบ้าน นักเรียนจึงมีเวลาส่วนมากอยู่ที่โรงเรียนเป็น ซึ่งนักเรียนบางคนนั้นมีพฤติกรรมเมื่ออยู่ที่

บ้านต่างจากที่โรงเรียน แต่ครูที่ปรึกษาเก่าจะมีข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนอยู่มากเพราะอยู่เป็นครูผู้สอนนักเรียนและอยู่กับนักเรียนตลอดปีการศึกษา แต่ไม่ได้มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งสอดคล้องกับผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนทัยพายัพจังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“ทุกปีการศึกษาจะมีการกรอกข้อมูลใหม่ บางครั้งครูที่ปรึกษาบางท่านยังไม่รู้จักนักเรียนดีพอ เหมือนครูที่ปรึกษาเก่า ข้อมูลครูที่ปรึกษาคนเก่าและครูที่ปรึกษาคนใหม่ก็อาจจะมีความขัดแย้งกัน”

3. ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน บุคลากรมีภาระงานอื่นที่ได้รับมอบหมายจำนวนมาก เนื่องจากโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จึงทำให้ครูมีภาระงานที่นอกเหนือจากการสอนหนังสือและการเป็นครูที่ปรึกษา ทางโรงเรียนได้มีโครงการต่าง ๆ มากมาย เช่น โครงการสวนพฤกษศาสตร์ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนคุณธรรม เป็นต้น และยังมีงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มงานต่าง ๆ ทั้งงานด้านวิชาการ งานด้านอำนวยการ งานด้านกิจการนักเรียน งานด้านบริการ ดังนั้นครูที่ปรึกษานักเรียนจึงไม่ได้ทำหน้าที่แค่สอนหนังสือเพียงเท่านั้น แต่ครู 1 คน ยังมีงานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากงานสอนที่ได้รับมอบหมายเพิ่มเติมตามหน้าที่ของตน ส่งผลให้ครูที่ปรึกษามีภาระงานมากขึ้น ทำให้การส่งเสริมนักเรียนยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“บุคลากรของโรงเรียนมีภาระงานมาก ก็ไม่สามารถลงข้อมูลในเล่มระเบียบได้ แต่เรามีตัวช่วยก็คือมีระบบเทคโนโลยีในส่วนของพฤติกรรมของนักเรียนซึ่งเป็นหน้าหลังสุดของระเบียบเราก็จะใช้เทคโนโลยีในการที่จะช่วยเหลือ”

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อข้อมูลสารสนเทศด้านการคัดกรองนักเรียนของครูที่ปรึกษายังนำไปใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากเมื่อครูที่ปรึกษาเยี่ยมบ้านนักเรียนเสร็จแล้วก็กรอกข้อมูลการเยี่ยมบ้าน ข้อมูล SDQ ของนักเรียน ของผู้ปกครอง และของครูที่ปรึกษา ลงในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเมื่อถึงกำหนดส่งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในรูปของแฟ้มครูที่ปรึกษา จะไม่มีการบันทึกข้อมูลนักเรียนเพิ่มเติมจากครูที่ปรึกษาลงไปในแฟ้มครูที่ปรึกษา ทำให้

ข้อมูลไม่ได้เป็นปัจจุบัน และข้อมูลในด้านของพฤติกรรมนักเรียนที่ถูกแก้ไขพฤติกรรมโดยกลุ่มกิจกรรมนักเรียนไม่ได้มีการบันทึกข้อมูลลงไปแล้วส่งกลับไปยังครูที่ปรึกษา ข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนจึงไม่มีการย้อนกลับ ปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันแบบการสื่อสารระบบสองทาง (Two-way Communication) ดังนั้นแฟ้มครูที่ปรึกษาเมื่อส่งไปยังครูคนใหม่จึงไม่มีการบันทึกข้อมูลในด้านของพฤติกรรมนักเรียน ทำให้ไม่สามารถส่งต่อไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ เพื่อใช้ในการประกอบการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดกับนักเรียนในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยพาศ จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“การส่งต่อข้อมูลระหว่างข้อมูลของที่คัดกรองนักเรียนกับส่งต่อไปครูที่ปรึกษาและที่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องนะครับ ซึ่งการคัดกรองก็ออกมาเป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหาหน้าครับ ครูที่ปรึกษาบางท่านก็ยังไม่มีการกำกับดูแลเท่าที่ควรนะครับ ยังไม่มีการส่งต่อครับ ข้อมูลการคัดกรองยังไม่ตรงเหมือนตอนที่คัดกรอง ครูที่ปรึกษายังไม่ได้ไปเยี่ยมบ้าน เค้าก็จะคัดกรองบางครั้งก็ไม่เห็นสภาพจริงครับทำให้ข้อมูลไม่ตรงเท่าที่ควรครับ”

5. ด้านการส่งต่อนักเรียน การส่งต่อนักเรียนยังไม่มี ความชัดเจนของข้อมูลสารสนเทศ ในด้านการประสานงานกับหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก เนื่องจากเมื่อนักเรียนเสี่ยงหรือมีปัญหาเกิดขึ้นและส่งไปยังกลุ่มกิจกรรมนักเรียน ทางกลุ่มกิจกรรมนักเรียนจะมีการส่งต่อนักเรียน แต่ยังไม่มีความชัดเจนของข้อมูลและการส่งกลับข้อมูลนั้นกับครูที่ปรึกษาเพื่อบันทึกข้อมูลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นเพียงการแจ้งให้กับครูที่ปรึกษาทราบเป็นวาจาเท่านั้นทำให้ข้อมูลสารสนเทศมีไม่ครบสมบูรณ์ มีเพียงข้อมูลบางส่วน ข้อมูลสารสนเทศด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีการกระจายอยู่ที่ครูบางท่านเท่านั้น ไม่ได้มีการรวบรวมเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยพาศ จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“การส่งต่อ ตอนนี้อย่างไม่มีความชัดเจน เรื่องการส่งต่อภายใน รวมถึงการส่งต่อภายนอก รวมทั้งการนำข้อมูลจากการคัดกรองไปส่งต่อให้ครูที่ปรึกษาในการนำไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ”

ในด้านการส่งต่อนักเรียนนั้น ยังพบว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ยังขาดเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อการเข้าถึงข้อมูลที่แท้จริง เนื่องจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นให้ครูที่ปรึกษาลงข้อมูลแบบออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์ของโรงเรียน ซึ่งครูที่ปรึกษาบางคนยังไม่เข้าใจในการใช้งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน และเนื่องจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่อยู่ทางเว็บไซต์ของโรงเรียนนั้นเมื่อถึงปีการศึกษาใหม่ข้อมูลนักเรียนเก่าทั้งหมดจะหายไปจากเว็บไซต์กลายเป็นข้อมูลของนักเรียนคนใหม่ ซึ่งครูที่ปรึกษาคนใหม่ไม่สามารถหาข้อมูลเก่าของนักเรียนได้จากเว็บไซต์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ทำให้ขาดการเข้าถึงข้อมูลที่แท้จริงทั้งหมดของนักเรียนสอดคล้องกับผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“ตอนนี้เท่าที่ดูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่สมบูรณ์แบบครบ ก็ยังขาดเครื่องมือและการเข้าถึงข้อมูลที่แท้จริง มีคุณครูที่ไม่ได้เยี่ยมบ้าน และก็การพัฒนาาระบบต่าง ๆ ให้ง่ายต่อการใช้งานครับ ตอนนี้ก็กำลังเล็งอยู่ที่แอปพลิเคชันในมือถือครับ จะทำให้ได้สะดวกยิ่งขึ้นต่อการนำไปใช้ ตอนนี้ก็กำลังจะปรับปรุงให้ระบบต่าง ๆ ในการคัดกรอง หรือว่าการกระตุ้นให้สำคัญของคุณครูในการมาช่วยกันในเรื่องของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตอนนี้ก็กำลังทำอยู่ครับ ถ้าคุณครูให้ความร่วมมือครับ และก็มีระบบที่ทันสมัยก็จะง่าย คิดว่าน่าจะทำให้ระบบดูแลดีขึ้นครับ”

สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ได้จากการสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ และหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่ามีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรนำข้อมูลสารสนเทศเดิมของนักเรียนที่ได้บันทึกข้อมูลพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาของครูที่ปรึกษาคนเดิมให้ครูที่ปรึกษาคนใหม่ดูเพื่อประกอบการคัดกรองนักเรียนเพื่อให้เมื่อเวลาครูที่ปรึกษาคนใหม่เยี่ยมบ้านนักเรียนสามารถมีข้อมูลของนักเรียนเมื่ออยู่ที่โรงเรียนไปแลกเปลี่ยนพูดคุยกับผู้ปกครอง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกของนักเรียนทั้งตอนที่อยู่ที่บ้าน และตอนที่อยู่ที่โรงเรียนให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ เพื่อให้ข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งครูที่ปรึกษาคนเก่าและครูที่ปรึกษาคนใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“การส่งต่อข้อมูลขึ้นไปแต่ละระดับชั้น เช่น ม.2 ขึ้นไป ม.3 ปกติจะมีการส่งต่อกันให้เป็นปกติ แต่ตอนนี้เรามีการกรอกข้อมูลใหม่ครับ ถ้ากรอกข้อมูลใหม่ บางครั้งครูบางท่านเค้ายังไม่รู้จักนักเรียนดีพอ เหมือนครูคนเก่า ข้อมูลของครูคนเก่าและครูคนใหม่ก็จะแย้งกันครับ ตอนนี้ที่ยังขาดก็คือมีปัญหา ก็คือตรงนี้ เดี่ยวก็จะหาวิธีการครับ ที่มีการส่งต่ออะไรให้ดีขึ้นครับ”

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน ทางโรงเรียนควรมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาและรายงานผลต่อผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ โดยการตรวจสอบการเยี่ยมบ้านของครูที่ปรึกษาเป็นระยะ ๆ เนื่องจากเมื่อครูที่ปรึกษาเยี่ยมบ้านเสร็จเรียบร้อยแล้วสามารถนำข้อมูลการเยี่ยมบ้านที่ได้มากรอกข้อมูลลงในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ หากครูที่ปรึกษายังไม่ได้เยี่ยมบ้านเมื่อถึงเวลาส่งรายงานการเยี่ยมบ้านก็ไม่สามารถทำงานได้ทันตามกำหนดเวลาได้ และหากครูที่ปรึกษายังไม่เข้าใจในแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนก็ควรสอบถามกลุ่มกิจการนักเรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยกลุ่มกิจการนักเรียนควรเป็นโค้ชและพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา (Coaching and Mentoring) เพื่อให้เกิดการปรับปรุงสมรรถนะที่ดีของครูที่ปรึกษาให้ดีขึ้นกว่าเดิม หรือสมรรถนะที่ต่ำกว่าเกณฑ์ให้ดีขึ้น เพื่อไปสู่สมรรถนะที่ดี นำไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“ต้องมีการกำกับติดตามคะ ถ้าเรามีการกำกับติดตาม บางคนที่ไม่เข้าใจเราก็สามารถที่จะชี้แนะเขาได้คะ ก็คือการใช้ทฤษฎีของเพียร์โค้ชซึ่งคะในการดำเนินการ”

และสอดคล้องกับผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“ครูทุกคนต้องมีส่วนร่วมครับ ร่วมทั้งการดำเนินงาน การคัดกรองครับ เช่นเยี่ยมบ้านถ้าเป็นไปได้ก็ต้องเยี่ยมบ้านทุกคนเพื่อให้ได้ข้อมูลจริง และก็ต้องมีการรายงานผลติดตามอย่างต่อเนื่องจากผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องครับ การส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหากลุ่มเสี่ยง เพื่อจะได้ทำให้พวกเขาดีขึ้นครับ ส่วนกลุ่มที่ปกติควรมีการส่งเสริมให้เหมาะสมนะครับ เพื่อให้พัฒนาให้ดียิ่งขึ้นครับ”

3. ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ควรสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ชื่นชมผู้ที่ทำงานสำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด หรือผู้ที่ส่งข้อมูลเสร็จเป็นลำดับต้น ๆ รวมทั้งผู้ที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพซึ่งสอดคล้องกับผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยยาฬ จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“น่าจะมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ในด้านใดด้านหนึ่ง ระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงาน”

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ควรมีการจัดคลาสรูมมิตติง (Classroom Meeting) ทุกภาคเรียนระหว่างผู้ปกครองของนักเรียนในแต่ละระดับชั้นเรียน เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ปกครอง เนื่องจากนักเรียนในห้องเรียนจะมีการเลือกคบเพื่อนที่มีนิสัยคล้ายกัน ดังนั้นเมื่อมีการประชุมผู้ปกครองภายในห้องเรียนจะทำให้ผู้ปกครองได้ทราบว่าลูกของตนเองมีเพื่อนสนิทเป็นนักเรียนคนไหนบ้าง เพราะเมื่อเกิดปัญหาขึ้น เช่น ในกรณีที่นักเรียนกลับบ้านคำ ผู้ปกครองของนักเรียนจะได้โทรศัพท์คุยกับผู้ปกครองของเพื่อนนักเรียนว่าอยู่ด้วยกันหรือไม่ และหากในวันที่โรงเรียนปิดเรียนในวันหยุดราชการหรือวันเสาร์-อาทิตย์ แล้วนักเรียนแจ้งผู้ปกครองว่านัดเพื่อนมาทำงานกลุ่มตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน ผู้ปกครองสามารถติดตามได้โดยการติดต่อกับผู้ปกครองของเพื่อนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันเพื่อสร้างความมั่นใจได้ว่านักเรียนออกไปทำงานกลุ่มกับเพื่อนจริง ๆ เพื่อช่วยกันดูแลสอดส่องนักเรียนเมื่ออยู่นอกโรงเรียน เนื่องจากนักเรียนอยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งมีโอกาสที่จะทำตามเพื่อนฝูงโดยไม่ได้คิดว่าจะส่งผลกระทบต่อใครมากนักเพียงใด สอดคล้องกับผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยยาฬ จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“การส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาครับ ตอนนี้น่าจะมีโครงการเปิดคลินิกครับ โดยให้กลุ่มงานแนะแนวช่วยดูแลตรงนี้ และมีการจัดคลาสรูมมิตติง ทุก ๆ ภาคเรียนระหว่างผู้ปกครองครับ เพื่อให้ผู้ปกครองได้พบปะพูดคุยกัน ดูแลปัญหากันในห้อง”

5. ด้านการส่งต่อนักเรียน ควรพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้เข้าถึงข้อมูลและการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เนื่องจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ

โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่มีการทำเป็นประจำทุกปีการศึกษา แต่ครูที่ปรึกษาคนใหม่ไม่สามารถนำข้อมูลเก่าของนักเรียนมาใช้ต่อได้เพราะไม่มีการส่งต่อข้อมูลให้แก่ครูที่ปรึกษาคนใหม่ และข้อมูลในเว็บไซต์ของโรงเรียนมีแต่ข้อมูลของนักเรียนคนใหม่ โดยไม่ได้มีบันทึกผลการเยี่ยมบ้านและข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียน ดังนั้นจึงควรมีการบันทึกข้อมูลของนักเรียนไว้ในฐานข้อมูลที่ง่ายต่อการสืบค้นแก่ครูที่ปรึกษาคนใหม่ เพื่อใช้ในการอ้างอิงข้อมูลของนักเรียนว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากเดิมมากน้อยเพียงใดตลอดที่ยังศึกษาอยู่ที่โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์, 21 กรกฎาคม 2559) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่สมบูรณ์แบบ ต้องมีการพัฒนาระบบต่าง ๆ ให้ง่ายต่อการใช้งาน และกระตุ้นให้ครูที่ปรึกษาให้ความร่วมมือช่วยในเรื่องของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งจะทำให้ได้ระบบที่ทันสมัย ง่ายต่อการนำไปใช้”

จากการสร้างแบบสอบถามและนำไปสอบถามครูที่ปรึกษาโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำไปสร้างคู่มือการเปลี่ยนผ่าน พบว่า

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และตำแหน่ง ผลการวิเคราะห์ดังปรากฏในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (N=126)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	45	35.71
หญิง	81	64.29
2. อายุ		
21- 30 ปี	25	19.84

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (N=126)	ร้อยละ
31-40 ปี	18	14.29
41- 50 ปี	23	18.26
มากกว่า 50 ปี	60	47.61
3. วุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรี	88	69.84
ปริญญาโท	36	28.57
ปริญญาเอก	2	1.59
4. ตำแหน่ง		
หัวหน้ากลุ่มสาระ		
หัวหน้างาน		
ครูผู้สอน	126	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 64.29 และเป็นเพศชาย จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 35.71 โดยส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 47.61 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41- 50 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 18.26 ด้านวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 69.84 รองลงมาคือระดับปริญญาโท จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 โดยส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นครูผู้สอน จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 100

2. สภาพปัญหาของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ ผลการวิเคราะห์ดังปรากฏในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาเกี่ยวกับสภาพ
ปัญหาของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ
ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จำแนกโดยรวมและรายข้อ

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความ
		(N = 126)		
ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล				
1.	โรงเรียนมีแผนและปฏิทินปฏิบัติงานการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเตรียมความพร้อม	1.14	0.43	น้อยที่สุด
2.	ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารได้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	1.28	0.53	น้อยที่สุด
3.	ครูที่ปรึกษาจัดทำข้อมูลพื้นฐานนักเรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว และด้านอื่นๆ ที่พบเพิ่มเติม	1.25	0.60	น้อยที่สุด
4.	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	1.87	0.47	น้อย
ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล				
5.	บุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือปฏิบัติตามแผนงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	1.16	0.45	น้อยที่สุด
6.	ครูที่ปรึกษาได้สรุปผลและรายงานผลเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลต่อผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างน้อยปี ละ 1 ครั้ง	1.08	0.35	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความ
		(N = 126)		
ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล				
7.	ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารได้นำปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมาปรับปรุงแก้ไข	1.53	0.90	น้อย

จากตารางที่ 4.2 แสดงว่า ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีสภาพปัญหาการดำเนินงานเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ไม่มีข้อที่มีสภาพปัญหาการดำเนินงานค่าเฉลี่ยมากที่สุด และข้อที่มีค่าในระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานมากที่สุดได้แก่ ข้อ 4 (ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล) และข้อที่มีค่าในระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานต่ำสุดได้แก่ ข้อ 6 (ครูที่ปรึกษาได้สรุปผลและรายงานผลเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลต่อผู้บริหารผู้ปกครองและชุมชนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง)

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาเกี่ยวกับสภาพ
ปัญหาของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ
ด้านการคัดกรองนักเรียน จำแนกโดยรวมและรายข้อ

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความ
		(N = 126)		
ด้านการคัดกรองนักเรียน				
1.	โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านการคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา	1.02	0.15	น้อยที่สุด
2.	ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารมีการประชุมวางแผนการคัดกรองนักเรียน	1.76	0.57	น้อย
3.	ครูที่ปรึกษานำข้อมูลพื้นฐานนักเรียนรายบุคคลมาวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา	1.08	0.33	น้อยที่สุด
4.	โรงเรียนจัดทำสารสนเทศเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา	1.02	0.13	น้อยที่สุด
5.	โรงเรียนได้ออกแบบเครื่องมือคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา	1.22	0.42	น้อยที่สุด
6.	คณะกรรมการดำเนินงานและผู้บริหารได้สร้างความเข้าใจกับครูและบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการคัดกรองนักเรียน	1.12	0.33	น้อยที่สุด
7.	ครูที่ปรึกษาได้ติดตามผลและประเมินผลนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาอย่างใกล้ชิด	1.87	0.34	น้อย
8.	ครูที่ปรึกษานำผลประเมินนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหารายงานให้ผู้บริหารทราบอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง	1.09	0.28	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความ
		(N = 126)		
ด้านการคัดกรองนักเรียน				
9.	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการคัดกรองนักเรียนโดยการให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นจริง	1.18	0.51	น้อยที่สุด
10.	ครูที่ปรึกษาได้นำผลการประเมินนักเรียนกลุ่มปกติกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาเรียนให้ผู้ปกครองทราบอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง	1.31	0.60	น้อยที่สุด
11.	ครูที่ปรึกษาได้นำผลการประเมินการคัดกรองนักเรียนมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	1.91	0.28	น้อย

จากตารางที่ 4.3 แสดงว่า ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดโนนทัยยาห์ ด้านการคัดกรองนักเรียน มีสภาพปัญหาการดำเนินงานเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีสภาพปัญหาการดำเนินงานค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 11 (ครูที่ปรึกษาได้นำผลการประเมินการคัดกรองนักเรียนมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง) ไม่มีข้อที่มีสภาพปัญหาการดำเนินงานค่าเฉลี่ยมากที่สุด และข้อที่มีค่าในระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานต่ำสุดได้แก่ ข้อ 1 และ 4 (โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านการคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาและโรงเรียนจัดทำสารสนเทศเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาเกี่ยวกับสภาพ
ปัญหาของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ
ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน จำแนกโดยรวมและรายข้อ

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความ
		(N = 126)		
ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน				
1.	โรงเรียนได้จัดทำปฏิทินแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นประจำทุกปี	1.09	0.34	น้อยที่สุด
2.	โรงเรียนได้จัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง	1.03	0.18	น้อยที่สุด
3.	โรงเรียนได้จัดโครงการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนที่มีความสามารถทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว และด้านอื่น ๆ ที่พบเพิ่มเติม	1.10	0.61	น้อยที่สุด
4.	ครูที่ปรึกษาได้จัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อส่งเสริม และพัฒนานักเรียนในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ	1.10	0.35	น้อยที่สุด
5.	ครูที่ปรึกษาได้จัดกิจกรรมชุมนุมส่งเสริม และพัฒนานักเรียนเป็นตามความสมัครใจ และความถนัดของนักเรียน	1.04	0.20	น้อยที่สุด
6.	โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเข้าค่ายวิชาการ เพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเป็นประจำทุกปี	2.03	0.47	น้อย
7.	ครูที่ปรึกษาและบุคลากรในโรงเรียนให้ความสำคัญ ร่วมมือเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนเป็นรายบุคคลมาปรับปรุงแก้ไข	1.30	0.57	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความ
		(N = 126)		
ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน				
8.	ครูที่ปรึกษาและบุคลากรในโรงเรียนได้ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่วางไว้ตามขั้นตอน	1.83	0.43	น้อย
9.	ครูที่ปรึกษาได้สรุปผลและประเมินผลกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เป็นปัจจุบัน	1.25	0.47	น้อยที่สุด
10.	ครูและบุคลากรในโรงเรียนเต็มใจให้ความร่วมมือกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	1.35	0.54	น้อยที่สุด
11.	โรงเรียนได้ยกย่อง ชมเชย หรือให้รางวัลนักเรียนที่สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน	1.17	0.22	น้อยที่สุด
12.	ผู้บริหารให้การสนับสนุนเงินงบประมาณในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามความเหมาะสม	1.78	0.42	น้อย

จากตารางที่ 4.4 แสดงว่า ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวิศโนทัยพายัพ ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน มีสภาพปัญหาการดำเนินงานเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีสภาพปัญหาการดำเนินงานค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 6 (โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเข้าค่ายวิชาการเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเป็นประจำทุกปี) ไม่มีข้อที่มีสภาพปัญหาการดำเนินงานค่าเฉลี่ยมากที่สุด และข้อที่มีค่าในระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานต่ำสุดได้แก่ ข้อ 2 (โรงเรียนได้จัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาเกี่ยวกับสภาพ
ปัญหาของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ
ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา จำแนกโดยรวมและรายข้อ

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความ
		(N = 126)		
ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญห				
1.	โรงเรียนมีการวางแผนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1.79	0.41	น้อย
2.	โรงเรียนกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนครูที่ปรึกษาและบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติ	2.06	0.56	น้อย
3.	โรงเรียนกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	1.85	0.46	น้อย
4.	ครูที่ปรึกษาและบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติตามแผนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1.26	0.49	น้อยที่สุด
5.	ครูที่ปรึกษาดูแลเอาใจใส่นักเรียนโดยออกเยี่ยมบ้านเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือ	1.10	0.29	น้อยที่สุด
6.	ผู้บริหารสนับสนุนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนตามความเหมาะสม	1.20	0.44	น้อยที่สุด
7.	ครูที่ปรึกษาประเมินผลและแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเพื่อให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญห	1.34	0.54	น้อยที่สุด
8.	ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารตรวจสอบและติดตามผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	1.78	0.42	น้อย

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความ
		(N = 126)		
ด้านการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา				
9.	ครูที่ปรึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปรึกษาปัญหาเบื้องต้นอย่างจริงจังเพื่อใช้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไข้ปัญหานักเรียน	1.25	0.49	น้อยที่สุด
10.	ครูที่ปรึกษาสร้างความมั่นใจในการรักษาความลับข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียน	1.09	0.28	น้อยที่สุด
11.	ครูที่ปรึกษาได้แผนการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไข้ปัญหานักเรียนมาปรับปรุงเพื่อให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน	1.85	0.52	น้อย

จากตารางที่ 4.5 แสดงว่า ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดโนนทัยพาศ์ ด้านการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา มีสภาพปัญหาการดำเนินงานเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีสภาพปัญหาการดำเนินงานค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 2 (โรงเรียนกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไข้ปัญหานักเรียนครูที่ปรึกษาและบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติ) ไม่มีข้อที่มีสภาพ และข้อที่มีค่าในระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานต่ำสุดได้แก่ ข้อ 10 (ครูที่ปรึกษาสร้างความมั่นใจในการรักษาความลับข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียน)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ ด้านการส่งต่อนักเรียน จำแนกโดยรวมและรายข้อ

ข้อ	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความ
		(N = 126)		
ด้านการส่งต่อนักเรียน				
1.	โรงเรียนจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการส่งต่อนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ	1.90	0.79	น้อย
2.	ครูที่ปรึกษาวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเพื่อแยกประเภทการส่งต่อภายในหรือภายนอกอย่างชัดเจน	2.46	1.22	น้อย
3.	ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองเมื่อมีการส่งต่อนักเรียน	1.97	0.80	น้อย
4.	ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารมีความจริงใจปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งต่อนักเรียน	1.87	0.46	น้อย
5.	ครูที่ปรึกษาประสานงานกับผู้ปกครองอย่างเร่งด่วนเมื่อมีการส่งต่อนักเรียน	1.28	0.63	น้อยที่สุด
6.	โรงเรียนติดตามผลการส่งต่อนักเรียนกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา	2.61	1.22	ปานกลาง
7.	ครูที่ปรึกษาได้รวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการส่งต่อนักเรียนอย่างต่อเนื่อง	2.12	1.46	น้อย
8.	ครูที่ปรึกษานำข้อมูลการส่งต่อนักเรียนมาปรับปรุงแก้ไขให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน	3.17	1.41	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 แสดงว่า ครูที่ปรึกษาที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ ด้านการส่งต่อนักเรียน มีสภาพปัญหาการดำเนินงานเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีสภาพปัญหาการดำเนินงานค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 8 (ครูที่ปรึกษานำข้อมูลการส่งต่อนักเรียนมาปรับปรุงแก้ไขให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน) ไม่มีข้อที่มีค่าในระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานมาก และข้อที่มี

ค่าในระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานต่ำสุดได้แก่ ข้อ 5 (ครูที่ปรึกษาประสานงานกับผู้ปกครองอย่างเร่งด่วนเมื่อมีการส่งต่อนักเรียน)

ตอนที่ 2 ผลการสร้างคู่มือการเปลี่ยนผ่านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ตามแนวทางการดำเนินงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

ผลการสร้างคู่มือการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย

1. ผลการประเมินเครื่องมือเพื่อสร้างคู่มือการเปลี่ยนผ่านนักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ผลดังนี้

1.1. การหาคุณภาพเครื่องมือความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแบบสัมภาษณ์ สำหรับรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน/ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าทุกข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ซึ่งมากกว่า 0.5 ผู้วิจัยจึงใช้ข้อคำถามทุกข้อ

1.2. การหาคุณภาพเครื่องมือความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแบบสอบถาม สำหรับครูที่ปรึกษามัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าทุกข้อคำถามที่ใช้ในการสอบถามเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ซึ่งมากกว่า 0.5 ผู้วิจัยจึงใช้ข้อคำถามทุกข้อ

2. ผลการประเมินคู่มือการเปลี่ยนผ่านนักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า การหาคุณภาพของคู่มือการเปลี่ยนผ่านนักเรียนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีค่าเฉลี่ย 4.12 ซึ่งแสดงว่าคู่มือมีความเหมาะสมมาก

โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) ตรวจพิสูจน์ตัวอักษรทุกบรรทัด เนื่องจากยังมีการพิมพ์ผิดในบางคำ
- 2) ตรวจพิสูจน์อักษรด้านการพิมพ์ตกคำ (ลืตก)
- 3) เปลี่ยนจากคำว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เนื่องจากเป็นคู่มือของโรงเรียน
- 4) เครื่องมือเมื่อนำมาจาก สพฐ. และนำมาใช้กับโรงเรียนควรมีรหัสของโรงเรียน เพื่อง่ายต่อการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 โดยยึดหลักแนวคิดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสร้างคู่มือการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูที่ปรึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ในปีการศึกษา 2560 จำนวน 126 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็น เรื่อง การพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า

โรงเรียนวัดโนทัยพายัพมีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่า

1. สภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีสภาพปัญหาการดำเนินงานเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการคัดกรองนักเรียน มีสภาพปัญหาการดำเนินงานเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.3 ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน มีสภาพปัญหาการดำเนินงานเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญห ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามีสภาพปัญหาการดำเนินงานเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการส่งต่อนักเรียน มีสภาพปัญหาการดำเนินงานเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย

สรุปปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ ที่ได้ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข แต่ก็ยังคงมีปัญหาเกิดขึ้น ดังนี้ ข้อมูลของนักเรียนไม่ตรงตามความเป็นจริง ภาระงานของครูมาก ขาดการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง ขาดการประสานงานด้านการส่งต่อ นำข้อมูลจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ได้ไม่เต็มที่ ซึ่งควรมีแนวทางการแก้ไขโดย นำข้อมูลของครูเก่าไปให้ครูคนใหม่ดูเพื่อประกอบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการจัดคลาสรูมมิตติ้งให้แก่ผู้ปกครองเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อการดูแลนักเรียนในห้องของตนเอง โรงเรียนควรมีการกำกับติดตามการดำเนินงานของครูเป็นระยะ ควรมีการพัฒนาระบบให้มีความง่ายต่อการนำไปใช้ และควรมีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้มีความเต็มใจในการทำงาน

2. ผลการพัฒนาคู่มือแนวทางการเปลี่ยนผ่านที่จัดทำขึ้นสำหรับโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย คำชี้แจงคู่มือ วัตถุประสงค์ของคู่มือ ขอบข่ายเนื้อหาซึ่งประกอบด้วยการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญห 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน คู่มือมีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ และส่งผลให้ครูที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการใช้งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น คู่มือแนวทางการเปลี่ยนผ่านที่จัดทำขึ้นสำหรับโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ได้จริง โดยการประเมินคู่มือโดยศึกษานิเทศก์ รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียนโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ และรักษาการแทนรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียนโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ย 4.12 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 3.51 ขึ้นไป และมีค่าความ

เบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.82 น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ต่ำกว่า 1.00 ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมมาก ในการนำไปใช้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพาศ จังหวัดเชียงใหม่

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพาศ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อค้นพบและประเด็นที่น่าสนใจ นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการเปลี่ยนผ่านของโรงเรียนวัดโนนทัยพาศ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ของผู้ปฏิบัติงาน คือครูที่ปรึกษาของนักเรียน โดยการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพาศ จังหวัดเชียงใหม่ มีปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานดังนี้

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ขาดการกำกับติดตามผลการดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ครูที่ปรึกษาบางคนไม่ให้ความร่วมมือและละเลยการทำงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีผลต่อการประมวลข้อมูลของนักเรียน ดังนั้นผู้บริหารควรมีการแจ้งควมมีการกำกับติดตามผลการดูแลนักเรียน โดยให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับนักเรียนของตน ครูจึงควรมีการจัดการความรู้ร่วมกันระหว่างครูใหม่และครูเก่าเพื่อนำเอาประสบการณ์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาแบ่งปันกันซึ่งสอดคล้องกับประเวศ วะสี (2550, 47-48) ที่กล่าวว่าจัดการความรู้หมายถึง การจัดการให้มีการค้นพบความรู้ ความชำนาญ ที่แฝงเร้นในคน หาทางนำออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ง่ายต่อการใช้สอยและมีประโยชน์เพิ่มขึ้น

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน ข้อมูลการคัดกรองนักเรียนใหม่ไม่ตรงตามความจริงเท่าที่ควร เนื่องจากครูที่ปรึกษาคนใหม่ไม่รู้จักนักเรียนเพียงพอ ทำให้ข้อมูลของนักเรียนบางกรณีมีความขัดแย้งกันจึงยากแก่การนำข้อมูลที่ใช้จริงไปใช้กับนักเรียน เพราะครูที่ปรึกษาใหม่ไม่รู้จักนักเรียนดีพอ เนื่องจากเริ่มเยี่ยมบ้านในภาคเรียนที่ 1 ครูจึงยังไม่รู้จักนักเรียนดีพอ ทำให้ไม่เข้าใจในพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนบางคนซึ่งสอดคล้องกับวนิดา ชนินทุทรวงศ์ (2551, 7) กล่าวถึงการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลไว้ว่าความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาไม่เหมือนกันทำให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้จักข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ไม่ใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหาของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด และเนื่องจากนักเรียนอยู่ในช่วงของวัยรุ่นซึ่งเมื่อทำสิ่งใดมักจะทำ

ก่อนคิด ทำให้มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งบางปัญหาก็เป็นปัญหาเล็กน้อยต่อตัวนักเรียนและคนรอบข้าง แต่บางปัญหาก็ส่งผลกระทบต่อตัวเองและคนรอบข้างเป็นอย่างมาก ถ้าหากครูที่ปรึกษาไม่รู้จักนักเรียนดีพอย่อมไม่สามารถช่วยเหลือแก้ไขได้ทัน สอดคล้องกับศรีเรือน แก้วกังวาล (2545, 331-343) ที่ได้กล่าวถึงวัยรุ่นไว้ว่ามีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งภายในและภายนอก เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต จึงไม่ทราบสิ่งที่ถูกต้องนั้นเป็นอย่างไร

1.3 ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน บุคลากรมีภาระงานอื่นที่ได้รับมอบหมายจำนวนมาก เนื่องจากครูมีภาระงานที่นอกเหนือจากการสอนหนังสือและการเป็นครูที่ปรึกษา ทางโรงเรียนได้มีโครงการต่าง ๆ มากมาย เช่น โครงการสวนพฤกษศาสตร์ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนคุณธรรม เป็นต้น และยังมีงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มงานต่าง ๆ ทั้งงานด้านวิชาการ งานด้านอำนวยการ งานด้านกิจการนักเรียน งานด้านบริการ ดังนั้นครูที่ปรึกษานักเรียนจึงไม่ได้ทำหน้าที่แค่สอนหนังสือเพียงเท่านั้น ส่งผลให้ครูที่ปรึกษามีภาระงานมากขึ้น ทำให้การส่งเสริมนักเรียนยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับวนิดา ชนินทุทรวงศ์ (2551, 13) การส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนปกติหรือกลุ่มเสี่ยงมีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้นมีความภาคภูมิใจในตัวเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาและเป็นการช่วยเหลือให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

1.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อข้อมูลสารสนเทศด้านการคัดกรองนักเรียนของครูที่ปรึกษายังนำไปใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ โดยครูไม่ได้นำข้อมูลจากการเยี่ยมบ้านและการคัดกรองนักเรียนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ และไม่ได้บันทึกข้อมูลของนักเรียนเป็นระยะ ๆ ให้เป็นข้อมูลปัจจุบันที่สุด และไม่ได้รวบรวมข้อมูลนักเรียนไว้ทั้งหมด มีเพียงบางส่วนเท่านั้น ดังนั้นครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลประวัติของนักเรียนทั้งหมดเพื่อให้สามารถดูแลแก้ไขปัญหาและสนับสนุนนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (2558, 5) ในข้อ 17 ที่ครูควรมีข้อมูลนักเรียนและผู้ปกครองโดยให้จัดระบบการทำระเบียบข้อมูลประวัติผู้เรียนและผู้ปกครองให้เป็นปัจจุบัน เพื่อเป็นระบบดูแลนักเรียนและช่วยแก้ไขปัญหาค่ตัวผู้เรียนและครอบครัวเป็นรายบุคคลได้ เช่น ครอบครัวที่ประสบเหตุภัยแล้ง อุทกภัยต่าง ๆ และรวบรวมเป็นข้อมูลในภาพรวมของหน่วยงานระดับพื้นที่ในการให้ความช่วยเหลือบรรเทาปัญหาในรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

1.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน การส่งต่อนักเรียนยังไม่มี ความชัดเจนของข้อมูลสารสนเทศในด้านการประสานงานกับหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก เนื่องจากขาดการ

ประสานงานหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก ทำให้ข้อมูลสารสนเทศกระจาย ซึ่งทางโรงเรียนควรมีการประสานงานที่ชัดเจน และมีการเก็บข้อมูลสารสนเทศไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยการจัดทำเป็นคู่มือเพื่อรวบรวมข้อมูลของนักเรียนไว้เพื่อไม่ให้มีการกระจายของข้อมูล ทำให้ง่ายต่อการนำไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับวนิดา ชนินทุทรวงศ์ (2551, 21) ที่กล่าวถึงการส่งต่อ ในด้านการส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอกไว้ว่า ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษา อาจมีกรณีที่บางปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ปัญหานักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็ว หากปล่อยให้ปัญหานักเรียนเป็นบัพทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งปัญหาก็อาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่จนยากต่อการแก้ไข ซึ่งครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหานักเรียนในแต่ละกรณี ซึ่งการส่งต่อภายในนั้นครูที่ปรึกษาควรส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้โดยขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือครูกลุ่มกิจการนักเรียน ส่วนการส่งต่อภายนอกนั้นครูแนะแนวหรือครูกลุ่มกิจการนักเรียนควรส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากปัญหานักเรียนยากเกินกว่าโรงเรียนจะสามารถดูแลช่วยเหลือได้

2. ผลการพัฒนาคู่มือ โดยคู่มือที่จัดสร้างขึ้นได้มาจากการสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 และแบบสอบถามที่ได้จากครูที่ปรึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 เพื่อสร้างโครงร่างคู่มือแนวทางการเปลี่ยนผ่านเพื่อตอบโจทย์ของสพฐ. โดยการประเมินคู่มือโดยศึกษานิเทศก์ รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียนโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ และรักษาการแทนรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียนโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ในการพัฒนาคู่มือแนวทางการเปลี่ยนผ่านที่จัดทำขึ้นสำหรับโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อหาสาระประกอบด้วย คำชี้แจงคู่มือ วัตถุประสงค์ของคู่มือ ขอบข่ายเนื้อหาซึ่งประกอบด้วยงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน สอดคล้องกับเอกวุฒิ ไกรมาก (2541) กล่าวถึงองค์ประกอบของคู่มือว่าควรประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้คู่มือ วัตถุประสงค์ของคู่มือ วิธีการใช้ คำแนะนำ มงคล ลีลาธนากร (2546) จัดทำคู่มือครูประกอบการสอนหลักสูตรการใช้โปรแกรมประมวลผลคำ ของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยมีองค์ประกอบดังนี้ ปก คำนำ สารบัญ คำแนะนำการใช้คู่มือ ใบข้อมูล สมพร พุดตาล เบ็ทซ์ (2539) กล่าวถึงองค์ประกอบของคู่มือในการปฏิบัติงานควรประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้ ส่วนประกอบ

ตอนต้น ได้แก่ ปก หน้าแสดงรายนามคณะผู้จัดทำและปีที่พิมพ์ คำนำ สารบัญ แผนภูมิแสดงโครงสร้างของหน่วยงาน ส่วนที่เป็นเนื้อหาหรือวิธีปฏิบัติงาน ได้แก่ คำอธิบายลักษณะงาน แผนภูมิแสดงสายการปฏิบัติงาน ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน ภาพประกอบ ส่วนประกอบตอนท้าย ได้แก่ คำอธิบายศัพท์ วรรณคดี ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคณะ (2535) สรุปองค์ประกอบของการจัดทำคู่มือไว้ ดังนี้ คำชี้แจงการใช้คู่มือ เนื้อหาสาระและกระบวนการหรือขั้นตอน คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อ ความรู้เสริมหรือแบบฝึกหัด หรือแบบฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยในการฝึกฝน ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ ปรีชา ช้างขวัญยืน และคณะ (2539) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการเขียนคู่มือที่ดีจะต้องมีความชัดเจนให้รายละเอียดครอบคลุม เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง การเขียนคู่มือต้องครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ โดยระบุให้ชัดเจนว่า คู่มือนั้นเป็นคู่มือสำหรับใคร ใครเป็นผู้ใช้ กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ต้องการให้ผู้ใช้ได้อะไรบ้าง มีคำแนะนำแก่ผู้ใช้ ช่วยให้ผู้ใช้คู่มือทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ ให้ข้อมูลรายละเอียดเพียงพอที่จะช่วยให้ผู้ใช้คู่มือสามารถทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ ขั้นตอนการทำ จะต้องมีการเรียงลำดับอย่างเหมาะสม ภาษาที่ใช้สามารถสื่อให้ผู้ใช้เข้าใจตรงกับผู้เขียน การใช้แหล่งอ้างอิงที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นบรรณานุกรม รายชื่อชมรม รายชื่อสื่อ รายชื่อสถาบัน รายชื่อบุคคลสำคัญ เป็นต้น ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธ์ (2542) แยกลักษณะของคู่มือที่ดีไว้ 3 ด้านคือ ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบ ด้านการนำไปใช้ สมมาตร ประเสริฐ (2545) ให้ความเห็นไว้ว่าคู่มือที่ดีนั้น ควรมีลักษณะในประเด็นหลัก ๆ ดังนี้ ด้านเนื้อหาต้องถูกต้อง และครอบคลุมสาระของคู่มือนั้น ๆ การจัดลำดับข้อมูล รายละเอียดของคู่มือต้องชัดเจนเข้าใจง่าย ผู้ใดอ่านแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้ รูปแบบของคู่มือสวยงามและทนต่อการใช้ นอกจากนี้คู่มือแนวทางการเปลี่ยนผ่านที่จัดทำขึ้นสำหรับโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ย 4.12 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 3.51 ขึ้นไป และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.82 น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ต่ำกว่า 1.00 ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมมากในการนำไปใช้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ โดยโรงเรียนนำข้อมูลบางส่วนมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับโรงเรียน เพื่อให้ไม่เพิ่มภาระงานมากเกินไป สอดคล้องกับอนุชิต เจริญจำเริญ (2545, 3) ที่จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา กล่าวว่า คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสถานศึกษาที่จะวางแผนการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและของกรมอาชีวศึกษา เป็นแนวทางให้กับฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษา หัวหน้างานกิจกรรมนักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัด

กิจกรรมดำเนินการจัดกิจกรรมให้ตรงกับวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และเหมาะสมกับสภาพความพร้อมของสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษามีจำนวนถึง 413 แห่ง ดังนั้นจึงเป็นเรื่องยากที่จะพัฒนานักเรียนนักศึกษาไปสู่เป้าหมายเดียวกันเพราะสภาพความพร้อมของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดทำขึ้นเพื่อให้สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษานำโครงการต่าง ๆ ในคู่มือไปใช้เป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 กำหนดความมุ่งหมายว่าการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของเกษม วัฒนชัย (2545, 4) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับฝ่ายปกครองของโรงเรียนที่จะวางแผนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนเป็นแนวทางให้ฝ่ายปกครอง ครูที่ปรึกษา ครู อาจารย์ ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมและดำเนินการจัดกิจกรรมให้ตรงกับวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพของนักเรียนแต่ละคน และสภาพความพร้อมของโรงเรียน การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงจำเป็นต้องจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้อง ได้นำกิจกรรมต่าง ๆ ในคู่มือไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานให้เหมาะสม สอดคล้องกับทฤษฎี แก้วจันทร์ (2541, 4) จัดทำคู่มืออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาแล้วว่า การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้วการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัวซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้วยความรักและความเมตตาที่มีต่อศิษย์และ

ภาคภูมิใจในบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยเรื่องการพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรสร้างความตระหนักแก่ผู้ปกครอง เพื่อให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับโรงเรียน

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน ควรเฝ้าอำนาจข้อมูลที่จำเป็นให้ครูที่ปรึกษาในการนำผลการคัดกรองนักเรียนมาปรับปรุงเพื่อพัฒนานักเรียน

1.3 ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน โรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเข้าค่ายวิชาการเป็นประจำให้แก่นักเรียนเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาค ควรให้โรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

1.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน ควรมีการประสานงานเพื่อการส่งต่อนักเรียนและนำข้อมูลที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อวางแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

บรรณานุกรม

- กนกพร นทีธนสมบัติ. (2555). ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่าน : กรณีศึกษาศาสตร์ตั้งครุฑปกดิ. มฉก. วิชาการ, 16(31)(กรกฎาคม - ธันวาคม 2555), 105-107.
- กนกวรรณ วุฒิวิชญนันต์, จักรภรณ์ วงษ์ขวัญเมือง และ รินา โสนันทะ. (2550). ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- กรมวิชาการ. (2538). คู่มือการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมอาชีพควบคู่การทำงาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กลุ่มผลิตชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น. (2532). พฤติกรรมวัยรุ่น หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เกษม วัฒนชัย. (2545). การพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: พัฒนากฎหมายการศึกษา.
- ศิริบุญ วัฒนชัย และมาเรียม นิลพันธ์. (2542). รายงานการวิจัย การศึกษา และจัดทำคู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครท้องถิ่น ในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม (อสม.มส.). กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จารุณี พรรณา. (2533). รูปแบบการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเมืองพัทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา).
- ฉวีวรรณ สุขพันธ์ไพฑารม. (2527). พัฒนาการวัยรุ่นละบทบาทครู. กรุงเทพฯ: มิตรนารการพิมพ์.
- ฉัตร บัญญา และคนอื่นๆ. (2542). เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์.
- ชนวัฒน์ โกญจนาวรรณ. (2550). การจัดการสารสนเทศสำหรับผู้บังคับการและผู้บริหาร. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2520). ระบบสื่อการสอน. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศรี วงศ์รัตน. (2541). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ณัฐพงษ์ พุดกล้า. (2540). ห่วงหลังตลอด : การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ ไทย ไทยลาวและไทยเขมรในภาคอีสาน. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

- ทรงศนีย์ แก้วจันทร์. (2541). การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษามัธยมศึกษาเขตการศึกษาที่ 11. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ทิพย์วัลย์ เข็นเชือก. (2548). การส่งต่อนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ธีระ รุญเจริญ. (2548). ผู้ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา. (2538). แนวทางแนวการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นาคยา โสหาริ. (2550). การพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านนา ตับเต่า กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ไชย จังหวัดขอนแก่น โดยใช้กระบวนการเทียบเคียงสมรรถนะ. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- บันลือ พฤกษ์วัน. (2537). เทคนิคและประสบการณ์การเขียนตำราทางวิชาการ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเชิด ภิญ โยอนันตพงษ์. (2544). การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์.
- บุญดี บุญญากิจ และคณะ. (2550). ตรวจสอบความรู้สู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: จีรวัฒน์ เอ็กซ์เพรส.
- บุญมี ภูค่านจัว. (2556). ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่าน: การประยุกต์ใช้ในการพยาบาลครอบครัว. *สภาการพยาบาล*, 28(4)(ตุลาคม-ธันวาคม 2556), 109-111.
- บุญมา นาคะวะรังค์. (2549). การศึกษากระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางสังคมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา).

- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2544). การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร. ประมวลสาระชุด
วิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรหน่วยที่ 9. นนทบุรี: คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ. (2550). การจัดการความรู้. พระนครศรีอยุธยา: เทียนวัฒนา.
- ประเทือง ชูสกุล. (2551). การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนโสตศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ).
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). ทศนคติการวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. (พิมพ์ครั้งที่
2). กรุงเทพฯ: พีระพัฒนาการพิมพ์.
- ประยูรศรี มณีสร. (2532). จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แพรวพิทยา.
- ประเวศ วสี. (2550). การจัดการความรู้ กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์ สู่ศักยภาพ เสรีภาพและ
ความสุข. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรีน-ปัญญาญาณ.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน และคณะ. (2539). เทคนิคการเขียนแผนลิตตำรา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). การจัดการความรู้ : พื้นฐานและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ:
ธรรมการพิมพ์.
- พริ้มเพรา คงชนะ. (2537). รายงานการวิเคราะห์หนังสือและคู่มือวิชาการงาน การดูแลรักษากัน
มัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการกระทรวง
ศึกษาธิการ.
- พิงพิศ จักรปิง. (2549). เอกสารคำสอนรายวิชา จิตวิทยาและการแนะแนวเด็กวัยรุ่น. เชียงใหม่:
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2526). นโยบายและกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศักดิ์โสภา
การพิมพ์.
- ไพรินทร์ โฉมพุดดี. (2551). การพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนน้ำ
สวยวิทยา อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- ภราดร จินดาวงศ์. (2559). การจัดการความรู้ KM. กรุงเทพฯ: ซีดับบลิวซี พรินต์.

- มงคล ลีลาธนากร. (2546). *คู่มือประกอบการสอนหลักสูตรการใช้โปรแกรมประมวลคำของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2548). *การบริหารการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยุทธนา แซ่เตียว. (2547). *การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ : สร้างองค์กรอัจฉริยะ*. กรุงเทพฯ: อินโนกราฟิกส์.
- โยธิน ศันสนยุทธ. (2533). *จิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ. (2558). *โครงสร้างองค์กร โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ*. เชียงใหม่: โรงเรียนฯ.
- วนิดา ชนินทพุทธวงศ์. (2551). *คู่มือครูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6)*. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต สถาบันราชานุกูล.
- วรรณมา สุคันธชาติ. (2540). *การสร้างคู่มือในการจัดกิจกรรมชุมนุมส่งเสริมอุตสาหกรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาอุตสาหกรรมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2536). *คู่มือการนิเทศการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์เส.
- วิฑูร วังแหวน. (2549). *รูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหัตถการราษฎร์สังฤศย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2530). *ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน : ประชาชนข้าราชการและผู้นำรัฐบาล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และคณะ. (2549). *ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2540). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2. (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. ภาควิชาจิตวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2545). *รู้เขารู้เราด้วยจิตวิทยาบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอบ้าน.
- ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคณะ. (2535). *เส้นทางก้าวหน้าของข้าราชการครู : คู่มือการจัดทำผลงานทางวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ประดิพัทธ์การพิมพ์.

ศูนย์จัดการความรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 1. (8 สิงหาคม 2559). *ICT เพื่อการ*

บริหารจัดการ : การจัดการความรู้ (Knowledge Management:KM. สืบค้นจาก <http://www.pyol.obec.go.th/kmc>

sestapongkm.edublogs.org/2006/07/09/road-map

เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. (8 สิงหาคม 2559). *Road map ของการจัดการความรู้. สืบค้นจาก*

<http://sestapongkm.edublogs.org/2006/07/09/road-map>

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2548). *การจัดการความรู้ในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบัน*

พัฒนาผู้บริหารการศึกษา.

สมชาย พวงสมบัติ. (2547). *การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดทำคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ขอนแก่น กิ่งอำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์

การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม).

สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. กทม: สานักพิมพ์*

ประสานการพิมพ์.

สมพร พุดตาล เบ็ทซ์. (ธันวาคม, 2539). *การจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน.วารสารมนุษยศาสตร์และ*

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ฉบับพิเศษ, 88-95.

สมมาตร ปรงสุวรรณ. (2544). *การพัฒนาคู่มือครูในโรงเรียนทหารช่าง. (วิทยานิพนธ์การศึกษา*

มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34. (2559). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2559*

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34. เชียงใหม่: สำนักงานฯ.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ*

(ดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุชา จันทน์เอม. (2533). *จิตวิทยาทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.*

สุเทพ พรหมรักษา. (2552). *สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของนัก*

งานครูเทศบาล ในโรงเรียนสังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 9. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร

มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย).

สุภาพ อัยยะ. (2552). *สภาพและปัญหาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัด*

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย).

- สุภาณี สันตยากร. (2545). *ประสิทธิผลของโปรแกรมการเสริมทักษะภาษาเป็นแกนนำป้องกัน การสูบบุหรี่ โรงเรียนวัดอินทาราม*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสุขศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- สุรพันธ์ ยันต์ทอง. (2539). *คู่มือการใช้สื่อการสอน*. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.
- อนันต์ อนันตสมบูรณ์. (2544). *การสร้างคู่มือบำรุงรักษาเครื่องกำเนิดไฟฟ้าสำรอง สำหรับพนักงาน ช่างเทคนิค ของฝ่ายโทรศัพท์นครหลวง องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร).
- อนุชิต เจริญใจนิย. (2545). *คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียนนักศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา*. (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- อภิสิทธิ์ พึ่งพร. (2553). *การพัฒนากระบวนการเปลี่ยนผ่านไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน กะเหรี่ยงในพื้นที่สูง*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- เอกวุฒิ ไกรมาก. (2541). *การสร้างคู่มือในการจัดหาและใช้ประโยชน์วิทยากรท้องถิ่น สอนวิชาช่าง อุตสาหกรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาอุตสาหกรรมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล

นายสิทธิสอน คำด้อย

วัน เดือน ปีเกิด

8 กุมภาพันธ์ 2529

ที่อยู่ปัจจุบัน

109 หมู่ 8 ตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
รหัสไปรษณีย์ 50230

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2551

วิทยาศาสตรบัณฑิต (เคมี)
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2554 – ปัจจุบัน

ครู คศ.1

โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

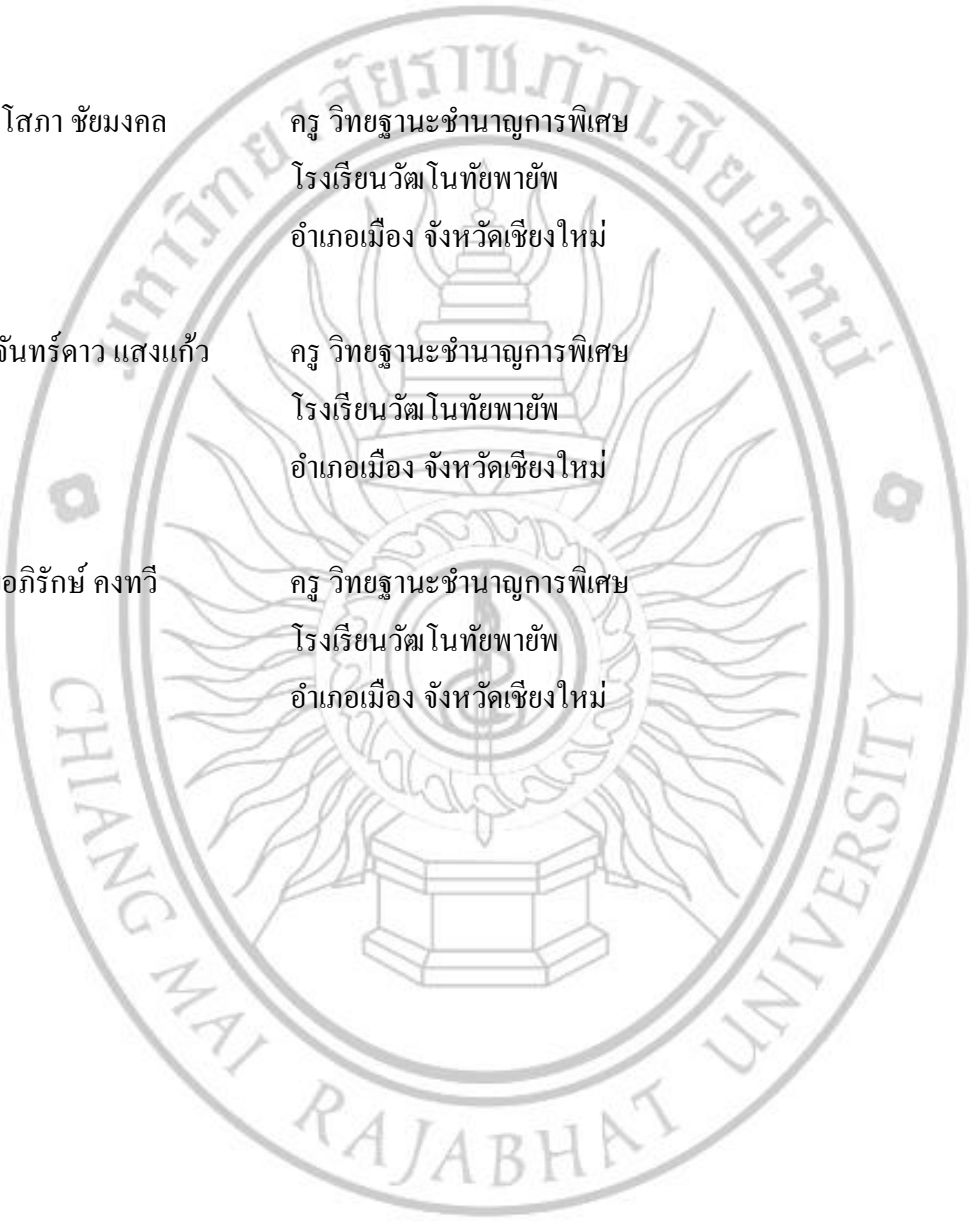

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

-
1. นางโสภา ชัยมงคล   ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนวัดโนนทัยพยับ
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- 2.นางจันทร์ดาว แสงแก้ว   ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนวัดโนนทัยพยับ
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. นายอภิรักษ์ คงทวี   ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนวัดโนนทัยพยับ
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคู่มือ

1. นายวีระ อูสาหะ   ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34
2. นางสาวพิน อินทรักษ์   รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน
โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. นางสาวกาญจนา สิงฆราช   รักษาราชการแทนรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน
โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ

ที่ ศธ 0533.13/ ว.496

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
202 ถนนช้างเผือก อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ 50300

24 พฤศจิกายน 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

ด้วยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้อนุมัติให้ นายสิทธิสอน คำคุ้ม นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา การทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ อุทธาโยธา และ อาจารย์ศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย เห็นว่าท่านเป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี โดยนักศึกษาได้ประสานกับท่านแล้ว บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจและให้ความเห็นเกี่ยวกับเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์ ดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) กมลณัฐ พลวัน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลณัฐ พลวัน)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ภาคผนวก ง

การหาคุณภาพเครื่องมือความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

(สำหรับรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน/ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน)

เรื่อง การพัฒนากลุ่มมือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน

โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

ข้อ ที่	ข้อความ	ความสอดคล้อง			IOC $= \frac{\sum R}{n}$	ข้อ เสนอ แนะ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.	กระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่					
1.1	ผู้บริหารมีความคิดเห็นในด้านจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไรกับระบบดูแลความช่วยเหลือของโรงเรียนอย่างไร	+1	+1	+1	1.00	
1.2	1.2 โรงเรียนมีแผนและปฏิทินปฏิบัติงานการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเตรียมความพร้อมหรือไม่	+1	0	+1	0.67	
1.3	โรงเรียนมีการวางบทบาทครูมีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาให้นักเรียนหรือไม่	+1	+1	+1	1.00	
1.4	โรงเรียนคิดว่าปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากที่สุดคือ	+1	+1	+1	1.00	
1.5	ในฐานะท่านเป็นผู้บริหาร ท่านคิดอย่างไรเกี่ยวกับระบบนี้ช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นกลุ่มมีปัญหาได้จริงหรือไม่	+1	0	+1	0.67	

ข้อ ที่	ข้อความ	ความสอดคล้อง			IOC $= \sum R_n$	ข้อเสนอแนะ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.6	ผู้บริหารมีแนวทางอย่างไรในการจัดกลุ่มผู้นำกับผู้ทำ ในการทำงานตามขั้นตอนของระบบช่วยเหลือ นักเรียน	+1	+1	+1	1.00	
1.7	คณะกรรมการดำเนินงานและผู้บริหาร ได้สร้างความ เข้าใจกับครูและบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการคัด กรองนักเรียนหรือไม่	+1	+1	+1	1.00	
1.8	มีแนวทางไหนบ้างที่จะสามารถทำให้ระบบ ช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนได้ประสิทธิผลมาก ขึ้น	+1	+1	+1	1.00	
1.9	โรงเรียนจัดทำสารสนเทศเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน ออกเป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาหรือไม่	+1	+1	+1	1.00	
1.10	ในฐานะท่านเป็นผู้บริหาร โรงเรียนท่านคิดว่าระบบ ช่วยเหลือนักเรียนในปัจจุบันสมบูรณ์แบบหรือยัง หรือต้องเพิ่มเติมหรือแก้ไขอะไรบ้างเพื่อให้ระบบนั้น สมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น	+1	+1	+1	1.00	
2.	การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ ปี การศึกษา 2559 เป็น อย่างไร มีปัญหาใดบ้าง	+1	+1	+1	1.00	
3.	ควรมีการปรับปรุงการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนในด้านใดบ้าง อย่างไร	+1	+1	+1	1.00	

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
(สำหรับหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6)
เรื่อง การพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

ข้อที่	ข้อความ	ความสอดคล้อง			IOC $= \frac{\sum R}{n}$	ข้อเสนอแนะ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.	ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารได้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลตลอดปีการศึกษาหรือไม่	+1	+1	+1	1.00	
2.	บุคลากรในระดับต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ความสำคัญร่วมมือปฏิบัติตามแผนงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือไม่	+1	+1	+1	1.00	
3.	การคัดกรองนักเรียนในระดับต่าง ๆ มีวิธีที่นอกเหนือกับปัจจุบันไหม	+1	+1	0	0.67	
4.	โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเข้าค่ายวิชาการเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเป็นประจำทุกปี	+1	+1	+1	1.00	
5.	การเยี่ยมบ้านและการประชุมผู้ปกครองท่านคิดว่าเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาของนักเรียนหรือไม่	+1	+1	+1	1.00	
6.	ครูที่ปรึกษาได้สรุปผลและรายงานผลเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลต่อผู้บริหารผู้ปกครองและชุมชนอย่างน้อยปี ละ 1 ครั้ง	+1	+1	+1	1.00	
7.	ครูที่ปรึกษาดูแลเอาใจใส่นักเรียนโดยออกเยี่ยมบ้านเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือ	+1	+1	+1	1.00	
8.	ครูที่ปรึกษาได้ยกย่อง ชมเชย หรือให้รางวัลนักเรียนในระดับต่าง ๆ ที่สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน	+1	+1	+1	1.00	

ข้อที่	ข้อความ	ความสอดคล้อง			IOC $= \sum R_n$	ข้อเสนอแนะ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
9.	ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารได้นำปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมาปรับปรุงแก้ไขหรือไม่	+1	+1	+1	1.00	
10.	ครูที่ปรึกษาประเมินผลและแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเพื่อให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา	+1	+1	+1	1.00	
11.	ครูที่ปรึกษาได้รวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการส่งต่อนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ผลการสัมภาษณ์	+1	+1	+1	1.00	

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

ประเด็นที่ ต้องการ	ข้อที่	ข้อความ	ความสอดคล้อง			IOC $= \frac{\sum R}{n}$	ข้อเสนอแนะ
			คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ด้านการ รู้จัก นักเรียน เป็น รายบุคคล	1	โรงเรียนมีแผนและปฏิทินปฏิบัติงาน การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเตรียม ความพร้อม	+1	+1	+1	1.00	
	2	ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารได้ดำเนินงานตาม แผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็น รายบุคคล	+1	+1	+1	1.00	
	3	ครูที่ปรึกษาจัดทำข้อมูลพื้นฐานนักเรียน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถ ด้าน สุขภาพ ด้านครอบครัว และด้านอื่นๆ ที่พบ เพิ่มเติม	+1	+1	+1	1.00	
	4	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตาม แผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็น รายบุคคล	+1	+1	+1	1.00	
	5	บุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือปฏิบัติตาม แผนงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	+1	+1	+1	1.00	
	6	ครูที่ปรึกษาได้สรุปผลและรายงานผลเกี่ยวกับ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลต่อผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างน้อยปี ละ 1 ครั้ง	0	+1	+1	0.67	
	7	ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารได้นำปัญหาอุปสรรค การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็น รายบุคคลมาปรับปรุงแก้ไข	+1	+1	+1	1.00	

ประเด็นที่ ต้องการ	ข้อที่	ข้อความ	ความสอดคล้อง			IOC $= \frac{\sum R}{n}$	ข้อเสนอแนะ
			คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ด้านการ คัดกรอง นักเรียน	1	โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านการคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา	+1	+1	+1	1.00	
	2	ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารมีการประชุมวางแผนการคัดกรองนักเรียน	+1	+1	+1	1.00	
	3	ครูที่ปรึกษานำข้อมูลพื้นฐานนักเรียนรายบุคคลมาวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา	+1	+1	+1	1.00	
	4	โรงเรียนจัดทำสารสนเทศเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา	+1	+1	0	0.67	
	5	โรงเรียนได้ออกแบบเครื่องมือคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา	+1	+1	+1	1.00	
	6	คณะกรรมการดำเนินงานและผู้บริหารได้สร้างความเข้าใจกับครูและบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการคัดกรองนักเรียน	+1	+1	+1	1.00	
	7	ครูที่ปรึกษาได้ติดตามผลและประเมินผลนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาอย่างใกล้ชิด	+1	+1	+1	1.00	
	8	ครูที่ปรึกษานำผลประเมินนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหารายงานให้ผู้บริหารทราบอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง	+1	+1	+1	1.00	
	9	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการคัดกรองนักเรียนโดยการให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นจริง	0	+1	+1	0.67	

ประเด็นที่ ต้องการ	ข้อที่	ข้อความถาม	ความสอดคล้อง			IOC $= \sum \frac{R}{n}$	ข้อเสนอแนะ
			คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
	10	ครูที่ปรึกษาได้นำผลการประเมินนักเรียนกลุ่มปกติกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาเรียนมาให้ผู้ปกครองทราบอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง	+1	+1	+1	1.00	
	11	ครูที่ปรึกษาได้นำผลการประเมินการคัดกรองนักเรียนมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	1.00	
ด้านการส่งเสริมพัฒนา นักเรียน	1	โรงเรียนได้จัดทำปฏิทินแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นประจำทุกปี	+1	+1	+1	1.00	
	2	โรงเรียนได้จัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง	+1	+1	+1	1.00	
	3	โรงเรียนได้จัดโครงการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนที่มีความสามารถทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้าน ความรู้ความสามารถด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว และด้านอื่นๆ ที่พบเพิ่มเติม	+1	+1	+1	1.00	
	4	ครูที่ปรึกษาได้จัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อส่งเสริม และพัฒนานักเรียนในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	1.00	
	5	ครูที่ปรึกษาได้จัดกิจกรรมชุมนุมส่งเสริมและ พัฒนานักเรียนเป็นตามความสมัครใจและความ ถนัดของนักเรียน	+1	+1	+1	1.00	
	6	โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเข้าค่ายวิชาการ เพื่อ ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเป็นประจำทุกปี	+1	+1	+1	1.00	
	7	ครูที่ปรึกษาและบุคลากรในโรงเรียนให้ความ ร่วมมือเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและ พัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคลมาปรับปรุงแก้ไข	+1	+1	+1	1.00	

ประเด็นที่ ต้องการ	ข้อที่	ข้อความถาม	ความสอดคล้อง			IOC $= \sum R_n$	ข้อเสนอแนะ
			คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
	8	ครูที่ปรึกษาและบุคลากรในโรงเรียนได้ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่วางไว้ตามขั้นตอน	+1	+1	+1	1.00	
	9	ครูที่ปรึกษาได้สรุปผลและประเมินผลกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เป็นปัจจุบัน	+1	+1	+1	1.00	
	10	ครูและบุคลากรในโรงเรียนเต็มใจ ให้ความร่วมมือกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	+1	+1	+1	1.00	
	11	โรงเรียนได้ยกย่อง ชมเชย หรือให้รางวัลนักเรียนที่สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน	+1	+1	+1	1.00	
	12	ผู้บริหารให้การสนับสนุนเงินงบประมาณในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามความเหมาะสม	+1	+1	+1	1.00	
ด้านการ ป้องกัน และแก้ไข ปัญหา	1	โรงเรียนมีการวางแผนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือ	+1	+1	+1	1.00	
	2	โรงเรียนกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนครูที่ปรึกษาและบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติ	+1	+1	+1	1.00	
	3	โรงเรียนกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน	+1	+1	+1	1.00	
	4	ครูที่ปรึกษาและบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติตามแผนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือ	+1	+1	+1	1.00	
	5	ครูที่ปรึกษาดูแลเอาใจใส่นักเรียนโดยออกเยี่ยมบ้านเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือ	+1	+1	+1	1.00	

ประเด็นที่ ต้องการ	ข้อที่	ข้อความถาม	ความสอดคล้อง			IOC $= \sum R_n$	ข้อเสนอแนะ
			คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
	6	ผู้บริหารสนับสนุนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนตามความเหมาะสม	+1	+1	+1	1.00	
	7	ครูที่ปรึกษาประเมินผลและแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเพื่อให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	+1	+1	+1	1.00	
	8	ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารตรวจสอบและติดตามผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	+1	+1	+1	1.00	
	9	ครูที่ปรึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปรึกษาปัญหาเบื้องต้นอย่างจริงจังเพื่อใช้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	+1	+1	+1	1.00	
	10	ครูที่ปรึกษาสร้างความมั่นใจในการรักษาความลับข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียน	+1	+1	+1	1.00	
	11	ครูที่ปรึกษาได้แผนการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนมาปรับปรุงเพื่อให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน	+1	+1	+1	1.00	
ด้านการ ส่งต่อ นักเรียน	1	โรงเรียนจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการส่งต่อนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ	+1	+1	+1	1.00	
	2	ครูที่ปรึกษาวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเพื่อแยกประเภทการส่งต่อภายในหรือภายนอกอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	1.00	
	3	ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองเมื่อมีการส่งต่อนักเรียน	+1	+1	+1	1.00	
	4	ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารมีความจริงใจปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งต่อนักเรียน	+1	+1	+1	1.00	

ประเด็นที่ ต้องการ	ข้อที่	ข้อความ	ความสอดคล้อง			IOC $= \sum R_n$	ข้อเสนอแนะ
			คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
	5	ครูที่ปรึกษาประสานงานกับผู้ปกครองอย่าง เร่งด่วนเมื่อมีการส่งต่อนักเรียน	+1	+1	+1	1.00	
	6	โรงเรียนติดตามผลการส่งต่อนักเรียนกับ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา	+1	+1	+1	1.00	
	7	ครูที่ปรึกษาได้รวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงาน ผลการส่งต่อนักเรียนอย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	1.00	
	8	ครูที่ปรึกษานำข้อมูลการส่งต่อนักเรียนมา ปรับปรุงแก้ไขให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน	+1	+1	+1	1.00	

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างคำถามในการสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

จังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34

คำชี้แจง: ประเด็นสัมภาษณ์ เรื่อง การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์ นางสาวสุพิน อินทรักษ์

ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

1. กระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

1.1.1 ผู้บริหารมีความคิดเห็นในด้านจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไรกับระบบดูแลความช่วยเหลือของโรงเรียนอย่างไร

คะ ด้านจุดแข็งนะโรงเรียนของเราเนี่ยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเรานำมาใช้ทั้งกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอนนะ อย่างจุดแข็งก็คือบุคลากร ในด้านบุคลากรให้ความร่วมมือที่ครบถ้วนทุกคนนะคะ อันที่สองก็คือในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์เราใช้เทคโนโลยีในการที่จะเข้ามาช่วยดูแลเรื่องของระบบนะคะ อันที่สามก็คือในเรื่องของการสนับสนุนจากเอื้อผู้บริหารนะคะ ก็ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างมากนะคะ เอื้ออันที่สี่ในเรื่องของการกำกับติดตามเราก็มียุทธศาสตร์การติดตามเป็นระบบนะคะ จากระบบผู้ดูแลนักเรียนนะคะก็ติดตามไปยังหัวหน้าระดับชั้น จากหัวหน้าระดับชั้นก็ติดตามไปยังครูที่ปรึกษาในระดับชั้นไป เช่น ระดับ ม.1 ถึงระดับชั้น ม.6 นี่ก็จุดแข็ง สำหรับจุดอ่อนนะคะ จุดอ่อนก็มีบ้างนะคะที่ครูบางท่านยังละเลยในการที่จะทำทั้ง 5 กระบวนการนะคะ อย่างเช่นในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เรามีนโยบายในการเยี่ยมบ้านร้อยละ 90 เน้นต้นนะคะ ก็มีบ้างที่ครูไปเยี่ยมแต่ไม่ร้อยละ 90 เน้นต้นนะคะ เพราะฉะนั้นเนี่ยในการเฝ้าดำเนินการในเรื่องของประมวลข้อมูลเนี่ยก็จะปัญหาสำหรับเรานะคะ เพราะฉะนั้นเนี่ยเราก็จะกำกับ ติดตาม พยายาม ให้มีการเยี่ยมบ้านร้อยละ 90 สำหรับข้อมูลในเรื่องของระเบียบส่วน

บุคคล ส่วนตัวของนักเรียนนั้นโรงเรียนเราก็ได้ทำนะคะ ได้ทำข้อมูลไว้ทุกปี แต่จุดอ่อนก็คือว่าอา
บุคลากรของเรานี้จะมีภาระงานมากนะคะ ก็ไม่สามารถที่จะมาลงข้อมูลในเล่มระเบียบได้ แต่เรามี
ตัวช่วยก็คือเรามีระบบเทคโนโลยีซึ่งเอ่อในส่วนของพฤติกรรมของนักเรียนซึ่งเป็นหน้าหลังสุดของ
ระเบียบเนี่ยะเราก็จะใช้เทคโนโลยีในการที่จะช่วยเหลือ

1.1.2 โรงเรียนมีแผนและปฏิทินปฏิบัติงานการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยการ
แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเตรียมความพร้อมหรือไม่

มีคะเรามีแผน โครงการอยู่ในแผนปฏิบัติการ แล้วก็มีปฏิทินในการปฏิบัติงานของกิจการ
นักเรียนในการที่จะทำข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน อย่างเช่น นักเรียน ม.1 ม.4 เข้ามาใหม่ เนี่ยะ เราก็
จะมีแผนเลยว่าเมื่อเด็กสอบได้แล้วจะมารายงานตัว เราก็จะเตรียมเล่มระเบียบสะสมให้ทาง
ผู้ปกครองไปกรอกข้อมูลมานะคะ เพราะฉะนั้นเนี่ยะตรงเนี่ยะเราจะทำไว้ในแผนแล้วก็มีปฏิทิน
ปฏิบัติงานซึ่งจะต้องทำทุกปีคะ

1.1.3 โรงเรียนมีการวางบทบาทครูมีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหานักเรียนหรือไม่

มีคะเพราะว่าเรามีการกระจายอำนาจในการบริหารงาน ในการบริหารงานเนี่ยะจาก
ผู้อำนวยการมาที่รองผู้อำนวยการ จาครองผู้อำนวยการไปยังหัวหน้าระดับชั้นแล้วก็ไปที่ครูที่
ปรึกษา เพราะฉะนั้นเนี่ยะนักเรียนมีปัญหาเนี่ยะ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ปรึกษาที่ปรึกษา
ถ้าปัญหาไม่มากนักคุณครูที่ปรึกษาก็จะแก้ไขไปเลย แต่ถ้าสมมติว่ามันมากก็จะขึ้นมาเป็นระดับชั้น
ช่วยดูแล ถ้าระดับยังไม่ไหวก็จะขึ้นมาที่กลุ่มกิจการนักเรียนงานพัฒนาวิทยนะคะจะช่วยดูแลตาม
ขั้นตอนนะคะ

1.1.4 โรงเรียนคิดว่าปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากที่สุดคือ

การให้ความร่วมมือของคุณครู ถ้าเราขาดความร่วมมือของคุณครูแล้วงานระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนไม่สามารถที่จะดำเนินการไปได้คะ

1.1.5 ในฐานะท่านเป็นผู้บริหาร ท่านคิดอย่างไรเกี่ยวกับระบบนี้ช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นกลุ่มมี
ปัญหาได้จริงหรือไม่

อ่าแก้ไขได้คะ เอ่อถ้าสมมติว่าเราพบกลุ่มมีปัญหอย่างเช่นอ่าเด็กสุขภาพไม่ดีนะคะเราก็
จะส่งไปที่อนามัยคะ อย่างเช่น ถ้าเด็กมีปัญหาในเรื่องของฟันนะคะ เราก็ส่งไปที่งานอนามัย
โรงเรียน งานอนามัยโรงเรียนก็จะส่งไปที่เอ่อทันตแพทย์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่คะ หรือว่าถ้า

เป็นทางจิตนะก็จะส่งไปที่โรงพยาบาลสวนปรุงนะ ก็จะให้เป็นแผนกจิตเวชของเด็กในการที่จะเออดูแลรักษาให้นะคะ หรือในเรื่องของอาทุนการศึกษาเราก็จะส่งไปที่ที่แนะแนว เนะแนวกี่จะดูแลในเรื่องทุนการศึกษาให้คะ เพราะฉะนั้นเนี่ยในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเนี่ยได้ระบุไว้ชัดเจนนะคะว่าในกระบวนการแก้ปัญหาเนี่ยเออเราก็จะมีองค์กรภายในในการช่วยเหลือดูแลนะคะ ถ้าเราดำเนินการไม่ได้ เราก็จะส่งต่อไปยังหน่วยต่าง ๆ นะคะ หรือว่าถ้าเด็กมีปัญหาในเรื่องของพฤติกรรมบางทีเนี่ยเราก็จะใช้กีฬาเป็นเครื่องช่วยในการที่จะเบี่ยงเบนพฤติกรรมนักเรียนให้เด็กนักเรียนไปเล่นกีฬาซะ ก็จัดกลุ่ม อย่างเช่นคุณครูวิสิทธิ์ก็จัดเออชุมนุมฟุตบอลสำหรับนักเรียนที่มีพลังเยอะนะคะก็จะไปเตะฟุตบอลกันตอนเย็นบ้าง ตอนกลางวันบ้าง อย่างเนี่ยนะคะ

1.1.6 ผู้บริหารมีแนวทางอย่างไรในการจัดกลุ่มผู้นำกับผู้ทำในการทำงานตามขั้นตอนของระบบช่วยเหลือนักเรียน

ก็บริหารเป็นระดับชั้น เพราะว่านักเรียนของเราเออเนาะ ระดับชั้นหนึ่งก็ 400 -500 คน เพราะฉะนั้นเมื่อเรากระจายอำนาจไปยังระดับชั้นเนี่ยทางระดับชั้นก็จะมารับผิดชอบในส่วน of นักเรียนในระดับชั้นของตัวเอง แล้วก็ดูแลร่วมกับคุณครูที่ปรึกษาที่จะดูแลนักเรียนในระดับชั้นนั้น ๆ ทั้งในเรื่องของพฤติกรรมนักเรียนและในเรื่องของวิชาการของนักเรียน

1.1.7 คณะกรรมการดำเนินงานและผู้บริหารได้สร้างความเข้าใจกับครูและบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการคัดกรองนักเรียนหรือไม่

คะ เออในทุกปีนะคะในตอนเปิดภาคเรียนเนี่ยเราก็จะมีคุณครูใหม่เข้ามาเนาะ เออในการประชุมครูเนี่ยเราก็จะมีการชี้แจงในเรื่องของอากระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ย้ำให้ดำเนินงานขั้นตอน 5 ขั้นตอนนะคะ แล้วก็นอกจากนั้นเรามีคู่มือครูคะ คู่มือครู คู่มือนักเรียนในการที่จะเป็นเครื่องมือในการช่วยอาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอีกทางคะ

1.1.8 มีแนวทางไหนบ้างที่จะสามารถทำให้ระบบช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนได้ประสิทธิผลมากขึ้น

คะ ก็ในกระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเนี่ยมันมี 5 ขั้นตอน อยู่แล้วเนาะ เออเราก็จะมีการอา 1 ต้องเป็นนโยบายของโรงเรียนนะคะ ถ้าเป็นนโยบายเนี่ยในการที่จะดำเนินงานก็จะง่ายเพราะถือว่าเป็นงานนโยบายทุกคนต้องปฏิบัติ อันที่ 2 แสดงว่าข้อแรกผู้บริหารต้องร่วมมือด้วยคะ อันที่ 2 เราต้องมีการชี้แจงให้คุณครูที่จะเป็นผู้ดำเนินการนะคะ ได้มีความรู้ความเข้าใจในการที่จะดำเนินงานได้นะคะ อันที่ 3 ต้องมีการกำกับติดตามนะคะ ถ้าเรามีการกำกับติดตามบางคนที่

ไม่เข้าใจเนี่ยะเราก็สามารถที่จะชี้แนะเขาได้นะคะ ก็คือการใช้ทฤษฎีของเพียร์โกล์ซิงเนาะคะ ในการดำเนินการเพราะฉะนั้นเนี่ยะถ้าเราทำอย่างสามตัวเนี่ยะก็จะทำให้กระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของนักเรียนเนี่ยะเออมีประสิทธิภาพได้

1.1.9 โรงเรียนจัดทำสารสนเทศเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาหรือไม่

พอดีเราใช้ระบบไอซีทีเนาะคะ ละก็มีแบบประเมินนักเรียนประเมินตนเอง ผู้ปกครอง ประเมินนักเรียน แล้วก็คุณครูประเมินนักเรียนอาพอเราได้ข้อมูลจากตรงนี้เมื่อเราก็คงไปบ๊บบันจะแยกกลุ่มให้เลยนะคะ แยกกลุ่มว่าเด็กเป็นเด็กกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงนะคะ หรือว่าเป็นเด็กมีปัญหาอะไร ด้านไหนอย่างไรแยกมาให้หมดเลยคะ

1.1.10 ในฐานะท่านเป็นผู้บริหารโรงเรียนท่านคิดว่าระบบช่วยเหลือนักเรียนในปัจจุบันสมบูรณ์แบบหรือยังหรือต้องเพิ่มเติมหรือแก้ไขอะไรบ้างเพื่อให้ระบบนั้นสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น

อันที่จริงเนี่ยะเออถือว่าสมบูรณ์นะคะถ้าทำให้ครบทั้ง 5 ข้อ เนาะคะ ก็น่าจะใช้ได้ละคะ

2. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ ปี การศึกษา 2559 เป็นอย่างไร มีปัญหาใดบ้าง

ก็เรียบร้อยดีเนาะ ได้ดำเนินการตามกระบวนการคุณครูทุกท่านได้ให้ความร่วมมือเนาะคะ ปัญหาที่เกิดขึ้นเนาะเออเนื่องมาจากครอบครัวพื้นฐานครอบครัวต่างกัน การอบรมเลี้ยงดูของบุตรหลานของแต่ละครอบครัวไม่เหมือนกันเพราะฉะนั้นเนี่ยะแล้วยังตอนนี้เนี่ยะสื่อไอซีทีเนี่ยะมาเร็วมากนะคะ เพราะฉะนั้นเนี่ยะนักเรียนเนี่ยะจะเรียนรู้จากสื่อแล้วก็จะมีพฤติกรรมที่เสี่ยงหรือว่าเบี่ยงเบนในทางที่ไม่ถูกไม่ควรนะคะ เพราะฉะนั้นเนี่ยะนะคะทางโรงเรียนก็พยายามที่จะใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วยเหลือได้อย่างใกล้ชิด โดยมอบหมายไปที่ครูที่ปรึกษาก่อนเพื่อช่วยดำเนินการ

3. ควรมีการปรับปรุงการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านใดบ้าง อย่างไร

เออน่าจะเป็นข้อการส่งต่อ เพราะว่าเออในการส่งต่อเนี่ยะอย่างของเราที่ยังดีเพราะว่าเราอยู่ในเมืองนะคะ ถ้าปัญหาด้านใดเราก็จะส่งไปในจุดที่รับผิดชอบอย่างเช่นที่กล่าวมาตอนต้นนะคะ ว่าถ้ามีปัญหาด้านสุขภาพเราก็ส่งไปที่อนามัย ส่งไปที่สาธารณสุข ส่งไปที่สวนดอก สวนปรุง

โรงพยาบาลนະกะ เอ่อสำหรับในเรื่องของทุนการศึกษาอะไรเนี่ยะเราก็หาทุนอะไรให้ณะกะ ในเรื่องของการออกกำลังกายเราก็มีวัสดุอุปกรณ์ในการที่จะให้เค้าได้เล่นได้ออกกำลังกายณะกะ

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

เอ่อถ้าจะให้ดีเนาะอยากจะในเรื่องของการส่งต่อณะกะ อ่าบางในส่วนของเด็กที่เป็นเด็กพิเศษณะกะ เด็กพิเศษของเรา ที่จริงโรงเรียนของเราเป็นโรงเรียนเรียนร่วมณะกะ แต่เรารับเฉพาะเด็กที่ตาบอด แต่ปรากฏว่าตอนที่เรากำลังเลือกนักเรียนเข้ามา เรามักจะได้เด็กพิเศษด้านอื่น ๆ นะคะ พอเราได้เด็กพิเศษด้านอื่น ๆ มาแล้วเนี่ยะในกระบวนการที่จะดูแลเค้าเนี่ยะครูปกติดูแลไม่ค่อยเป็นก็เลยเป็นปัญหาถ้าจะแก้ก็อยากจะได้ครูพิเศษในด้านต่าง ๆ ไว้ ซึ่งมันก็คงยากอยู่กะ

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์

นายสิทธิสอน คำด้อย

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ
จังหวัดเชียงใหม่
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34

คำชี้แจง: ประเด็นสัมภาษณ์ เรื่อง การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์ นายวัชรพงษ์ กามี

ตำแหน่ง ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

1. กระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

1.1.1 ผู้บริหารมีความคิดเห็นในด้านจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไรกับระบบดูแลความช่วยเหลือของโรงเรียนอย่างไร

ก็เอ่อ แยกไปเป็น 2 อย่างนะครับ

อย่างแรกคือจุดแข็ง ทางโรงเรียนมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็งนะครับ มีความพร้อมทั้งบุคลากรและเครื่องมือในการคัดกรองนักเรียนนะครับ รวมถึงการทำงานต่าง ๆ ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเนี่ยะ มันจะอยู่ตัวละ คำก็สร้างเป็นคู่มือพื้นฐานใช้งานมากันเป็นระยะเวลายาวนาน แล้วมีการพัฒนาเรื่อย ๆ นะครับ ก็ทำให้เป็นระบบที่ตอนนี้ถือว่าเข้มแข็ง

ส่วนจุดอ่อนเนี่ยะของโรงเรียนวัดโนนจะอ่อนทางด้านการส่งต่อนะครับ ตอนนี้ยังไม่มี ความชัดเจน เรื่องการส่งต่อภายในนะครับ รวมถึงการส่งต่อภายนอกนะครับ รวมทั้งการนำข้อมูลจากการคัดกรองไปส่งต่อให้ครูที่ปรึกษาในการนำไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ตอนนี้ยังเป็นจุดอ่อนอยู่ครับ

1.1.2 โรงเรียนมีแผนและปฏิทินปฏิบัติงานการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเตรียมความพร้อมหรือไม่

โรงเรียนนะครับมีการใช้การ เอ่อ ปฏิบัติงานและปฏิทินโครงการ โครงการงาน ซึ่งการทำแผนเนี่ยะจะทำทุกปีการศึกษาจะมีคำสั่งแต่งตั้งนะครับ เป็นเล่มครับ แต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งนะครับ ในกลุ่มกิจการก็จะมีคณะกรรมการต่าง ๆ นะครับ ซึ่งมีการปรับปรุงนะครับ ปรับปรุง อ่า บุคลากรบ้างตามความเหมาะสมครับ ก็มีการทำทุกปีในด้านของแผนครับ

1.1.3 โรงเรียนมีการวางบทบาทครูมีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหานักเรียนหรือไม่

มีนะครับ ทางโรงเรียนเองก็ได้วางระบบเป็นระบบระดับชั้นในการดูแลนักเรียนนะครับ เริ่มจากครูที่ปรึกษา ถัดมาก็เป็นครูพัฒนาวิทยะนะครับ ตลอดจนหัวหน้าระดับ แล้วก็ทุกระดับชั้นจะมีทีมงานแต่ละระดับนะครับ ซึ่งสมาชิกก็เป็นครูที่ปรึกษานะครับ แต่ในทุกระดับชั้นก็จะมีทีมงานรับผิดชอบฝ่ายต่าง ๆ นะครับ เช่น เออ มีฝ่ายพัฒนาวิทยะ ฝ่ายวิชาการนะครับ ของแต่ละระดับชั้น ครับ ก็ครูที่ปรึกษาจะมีบทบาทในการประเมินคัดกรองนักเรียนนะครับ อารู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลนะครับ เพื่อจะได้ดำเนินการวางแผนช่วยเหลือให้นักเรียนนะครับ กรณีที่นักเรียนมีปัญหาต่อไปนะครับ

1.1.4 โรงเรียนคิดว่าปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากที่สุดคือ

ก็เหมือนที่กล่าวไปก่อนหน้านี้ เออมันน่าจะเป็นการส่งต่อข้อมูลระหว่างข้อมูลของที่คัดกรองนักเรียนได้นะครับ กับส่งต่อไปครูที่ปรึกษาและก็ฝ่ายที่เกี่ยวข้องนะครับ ซึ่งการคัดกรองก็ออกมาเป็นกลุ่มเสี่ยงกลุ่มมีปัญหาะครับ ครูที่ปรึกษาบางท่านก็ยังไม่มีการกำกับดูแลเท่าที่ควรนะครับ ยังไม่มีการส่งต่อนะครับ ข้อมูลการคัดกรองยังไม่ตรงนะครับ เหมือนตอนที่คัดกรอง ครูที่ปรึกษายังไม่ได้ไปเยี่ยมบ้านเงี่ยะ เค้าก็จะคัดกรอง เออ บางครั้งก็ไม่เห็นสภาพจริงนะครับทำให้ข้อมูลไม่ตรงนะครับ เท่าที่ควรนะครับ

1.1.5 ในฐานะท่านเป็นผู้บริหาร ท่านคิดอย่างไรเกี่ยวกับระบบนี้ช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นกลุ่มมีปัญหาได้จริงหรือไม่

เออ กลุ่มมีปัญหาเนี่ยะแก้ได้จริง ทางเราก็จะมีอะไรต่าง ๆ นะครับ แต่อย่างที่ยบอกนะครับ มันต้องมีการส่งต่อข้อมูลให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตอนนี้ก็ยังขาด เช่น อ่า ยังขาดการประสานงานระหว่างกลุ่มกิจการกับฝ่ายแนะแนวนะครับ ถือว่าการส่งต่อภายนอกต่าง ๆ นะครับ ก็อ่า ส่วนเนี่ยะยังขาดไป แต่ตลอดปีเรามีแผนงานรองรับสำหรับเด็กที่มีปัญหานะครับ เช่นกิจกรรมทำความดีนะครับ ช่วยเหลืองานครู กิจกรรมภายนอกภายในต่าง ๆ อันนี้ก็จะช่วยเหลือบางส่วนนะครับ บางครั้งหน่วยงานภายนอกก็จะมีให้ไปอบรมพวกเนี่ยะสำหรับกลุ่มที่มีปัญหานะครับ ส่วนใหญ่ก็แก้ได้ดีขึ้น

1.1.6 ผู้บริหารมีแนวทางอย่างไรในการจัดกลุ่มผู้นำกับผู้ทำในการทำงานตามขั้นตอนของระบบช่วยเหลือนักเรียน

เออ ในการจัดการของแต่ละระดับชั้นนะครับ เราให้หลักการในการคัดเลือกเป็นประชาธิปไตยนะครับ ให้มีการเลือกหัวหน้า จากนั้นก็ได้ทีมงาน ซึ่งในแต่ละระดับชั้นก็จะมี

กำหนดบทบาท กำหนดอะไรของเค้าเองนะครับ แต่ละระดับชั้นก็ไม่เหมือนกัน ก็เลือกตามความเหมาะสมนะครับ ละก็ทุกระดับชั้นจะมีการกระจายอำนาจนะครับ ให้ครูที่ปรึกษาได้มีโอกาสแสดงความเห็น คัดเลือกตามความเหมาะสม ละก็ทีมงานต่าง ๆ ของระดับชั้นนะครับ ละก็ทำงานลักษณะนะครับ

1.1.7 คณะกรรมการดำเนินงานและผู้บริหารได้สร้างความเข้าใจกับครูและบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการคัดกรองนักเรียนหรือไม่

เอ่อถ้าคณะกรรมการดำเนินงานและผู้บริหารนะครับ ทุกปีสิ้นปีการศึกษาจะมีการชี้แจงนะครับ ต้นปีเนี่ยจะมีการชี้แจง ส่วนท้ายปีก็จะมีการประเมินผลสรุปที่เรารายงานนะครับ เป็นผลการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่างๆ นะครับ ซึ่งการชี้แจงต่าง ๆ เราจะมีขึ้นทุกภาคเรียนนะครับ ก็เพื่อให้ดำเนินการตามแผนได้อย่างถูกต้องนะครับ แล้วก็พร้อมเพรียงกันนะครับ

1.1.8 มีแนวทางไหนบ้างที่จะสามารถทำให้ระบบช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนได้ประสิทธิผลมากขึ้น

เอ่อข้อนี้ะครับ คือความสำคัญก็คือ ครูทุกคนต้องมีส่วนร่วมนะครับ ร่วมทั้งการดำเนินงาน การคัดกรองเนี่ยะครับ อย่างเช่นเยี่ยมบ้านถ้าเป็นไปได้ก็ต้องเยี่ยมบ้านทุกคนนะครับ เพื่อให้ได้ข้อมูลจริง อา่และก็ต้องมีการรายงานผลติดตามอย่างต่อเนื่องจากผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนะครับ เอ่อละก็การส่งต่อเนี่ยก็สำคัญนะครับ ส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหากลุ่มเสี่ยงนะครับ เพื่อจะได้ทำให้พวกเขาดีขึ้นนะครับ ส่วนกลุ่มที่ปกติควรมีการส่งเสริมให้อย่างเหมาะสมนะครับ เพื่อให้พัฒนาให้ดียิ่งขึ้นนะครับ

1.1.9 โรงเรียนจัดทำสารสนเทศเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาหรือไม่

เอ่อปกติะครับเราก็มีในการคัดกรองก็จะมีการใช้ระบบออนไลน์ของโรงเรียนในการคัดกรอง ครูทุกคนจะมีรหัสแล้วก็สามารถนำไปประเมินนักเรียนทุกคนนะครับ ซึ่งถ้าประเมินครบแล้ว เราจะใช้เวลาประมาณ 3 เดือนนะครับ 3 เดือนแรกเราก็จะสรุปออกมาเป็นภาพรวมของห้องของชั้น ของโรงเรียน ออกมาเป็นรูปเล่ม เป็นประจำทุกปีนะครับ

1.1.10 ในฐานะท่านเป็นผู้บริหารโรงเรียนท่านคิดว่าระบบช่วยเหลือนักเรียนในปัจจุบันสมบูรณ์แบบหรือยังหรือต้องเพิ่มเติมหรือแก้ไขอะไรบ้างเพื่อให้ระบบนั้นสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น

ตอนนี้ระบบเท่าที่ดูยังไม่สมบูรณ์แบบนะครับ ก็ยังขาดเครื่องมือและการเข้าถึงข้อมูลที่แท้จริงนะครับ เอ่อ มีคุณครูที่ไม่ได้เยี่ยมบ้านอย่างที่คุณครูคนอื่น และก็การพัฒนาระบบต่าง ๆ ให้มันง่ายต่อการใช้งานนะครับ ตอนนี้ก็กำลังเล็งอยู่ที่เกี่ยวข้องกับ เอ่อ แอปพลิเคชันในมือถือนะครับ จะทำให้ได้สะดวกยิ่งขึ้นนะครับ การนำไปใช้นี้ยะ ในการนำผลไปใช้ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเนี่ยตอนนี้ก็ยังไม่ได้นำไปใช้เท่าที่ควร ตอนนี้หลัก ๆ ของโรงเรียนที่เด่น ๆ เนี่ยก็จะเป็นระบบคัดกรองมากกว่านะครับ และก็ยังขาดการส่งต่อนะครับ ตอนนี้ก็กำลังจะปรับปรุงให้ระบบต่าง ๆ ในการคัดกรองเนี่ย หรือว่าการกระตุ้น ให้ความสำคัญของคุณครูในการมาช่วยกันในเรื่องของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนะครับ ตอนนี้ก็กำลังทำอยู่นะครับ ถ้าพวกนี้ถ้าคุณครูให้ความร่วมมือกันนะครับ และก็มีระบบที่ทันสมัยก็จะง่าย คิดว่าน่าจะทำให้ระบบดูแลเนี่ยดีขึ้นนะครับ

2. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ ปีการศึกษา 2559 เป็นอย่างไร มีปัญหาใดบ้าง

ก็ตอนนี้เอาปัญหาก่อนนะครับ ปัญหาก็คือ อ่า การส่งต่อข้อมูลขึ้นไปแต่ละระดับชั้น เช่น ม.2 ขึ้นไป ม.3 เนี่ย ปกติเค้าจะมีการส่งต่อกันให้เป็นปกติ แต่ตอนนี้เรามีการกรอกข้อมูลใหม่นะครับ ถ้า อ่า กรอกข้อมูลใหม่ บางครั้งเนี่ยครูบางท่านเค้ายังไม่รู้จักนักเรียนดีพอ เหมือนครูคนเก่า นะครับ ข้อมูลกับครูคนเก่าครูคนใหม่ก็จะแย้งกันนะครับ ตอนนี้ที่ยังขาดก็คือมีปัญหาก็คือตรงเนี่ยเนอะ เดี่ยวก็จะหาวิธีการนะครับ ที่มีการส่งต่ออะไรให้ดีขึ้นนะครับ ส่วน อ่า ทางด้าน อ่า รางวัลนะ ครับที่เราได้รับนะครับ ปีที่แล้วเราได้รับรางวัลชื่อโครงการสถานศึกษาสีขาวนะครับ ระดับประเทศ นะครับ อยู่ในระดับดีของเสมารักษ์นะครับ อันนี้เป็นรางวัลที่มอบให้สำหรับโรงเรียนที่มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนะครับดีนะครับ เกี่ยวกับด้านยาเสพติดหรือว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ครับ

3. ควรมีการปรับปรุงการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านใดบ้าง อย่างไร

ก็จะมี หนึ่งนะครับ ระบบคัดกรองดูแลช่วยเหลือนักเรียนนะครับ เอ่อ มันเป็นข้อมูลเกี่ยวกับซอฟต์แวร์ครับ ตอนนี้ก็คิดว่าน่าจะปรับปรุงนะครับ แล้วก็เอ่อการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหา นะครับ ตอนนี้ อ่า รู้สึกว่าน่าจะมีโครงการเปิดคลินิกอะไรพวกนี้นะครับ โดยให้กลุ่มงานแนะแนว ช่วยดูแลตรงเนี่ยนะครับ อันที่สามก็คือ เอ่อ จะมีการจัดคลาสรูมมิตติ้ง ทุก ๆ ภาคเรียนระหว่าง ผู้ปกครองนะครับ เพื่อให้ผู้ปกครองได้พบปะพูดคุยกันนะครับ ดูแลปัญหากันในห้อง ส่วนอันที่สี่ก็

ก็น่าจะมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานนะครับ ก็จะมีการให้กำลังใจด้านใดด้าน
หนึ่งระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงานนะครับ อันนี้มีส่วนนะครับ

๔. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

-

ขอขอบคุณที่กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์

นายสิทธิสอน คำด้อย

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

จังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34

คำชี้แจง: ประเด็นสัมภาษณ์ เรื่อง การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง หัวหน้าระดับชั้น โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

ข้อที่ 1 ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารได้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลตลอดปีการศึกษาหรือไม่

    เออในระดับชั้น ม. 1 นะคะได้มีการดำเนินงานตลอดปีการศึกษาคะ โดยให้ครูที่ปรึกษาทุกคนออกเยี่ยมบ้านตอนเปิดเทอมใหม่ ๆ คะ

    ระดับชั้น ม. 2 เหมือนกันครับ เยี่ยมบ้านตอนเปิดเทอมและมีการสอกล่องดูแลนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาดำเนินการตลอดปีการศึกษานะครับ

    ระดับชั้น ม. 3 ก็ออกเยี่ยมบ้านกะ และเมื่อนักเรียนมีปัญหาในระดับที่มากก็จะโทรหาผู้ปกครองโดยครูที่ปรึกษานะคะ

    ระดับชั้น ม. 4 ก็มีการดำเนินงานตามแผนเหมือนกันกะ

    ระดับชั้น ม. 5 ก็ได้ดำเนินการตามแผนตลอดปีการศึกษานะครับ และก็มีการติดต่อผู้ปกครองเมื่อนักเรียนมีปัญหา เช่น ขาดเรียนบ่อย หรือผลการเรียนมีปัญหาครับ

    ระดับชั้น ม.6 ก็ได้ดำเนินการตามแผนครับ

ข้อที่ 2 บุคลากรในระดับต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ความร่วมมือปฏิบัติตามแผนงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือไม่

    บุคลากรในระดับชั้น ม.1 ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามแผนงานกะ

    ระดับชั้น ม. 2 บุคลากรในระดับต่าง ๆ ได้ให้ความร่วมมือด้วยดีครับ

    ระดับชั้น ม. 3 ครูในระดับชั้นได้ให้ความร่วมมือดีกะ โดยให้ข้อมูลแก่หัวหน้าระดับชั้นเมื่อนักเรียนมีปัญหากะ

    ครูในระดับชั้น ม. 4 ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการปฏิบัติงานตามแผนกะ

ระดับชั้น ม. 5 คุณครูที่ปรึกษาได้ให้ความร่วมมือครับ

ระดับชั้น ม.6 บุคลากรในระดับชั้นได้ให้ความร่วมมือด้วยดีครับ

ข้อที่ 3 การคัดกรองนักเรียนในระดับต่าง ๆ มีวิธีที่นอกเหนือกับปัจจุบันไหม

ระดับชั้น ม.1 ยังไม่มีคะแนนใหญ่ที่จะพิจารณาแบบประเมิน SDQ EQ วิเคราะห์นักเรียนทั้ง 9 ด้านตามแบบบันทึกการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคลคะ

ระดับชั้น ม. 2 มีการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียน และพฤติกรรมระหว่างร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ครับ

ระดับชั้น ม. 3 ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามของโรงเรียนคะ
ครูในระดับชั้น ม. 4 ยังไม่มีการคัดกรองนักเรียนนอกเหนือจากระบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบันคะ

ระดับชั้น ม. 5 ก็ดำเนินการตามแบบที่โรงเรียนกำหนดไว้ครับ

ระดับชั้น ม.6 ไม่มีวิธีอื่นนอกเหนือจากปัจจุบันแล้วครับ

ข้อที่ 4 โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเข้าค่ายวิชาการเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเป็นประจำทุกปี

ระดับชั้น ม.1 มีจะเป็นการเข้าค่ายคุณธรรมก่อนเปิดภาคเรียนของทุกปีคะ

ระดับชั้น ม. 2 โรงเรียนนะครับ ได้มีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายที่หลากหลายเป็นประจำทุกปีครับ

ระดับชั้น ม. 3 มีการเข้าค่ายต่าง ๆ มากมายสำหรับนักเรียนคะ เช่น ค่ายคณิตศาสตร์
ค่ายทิวเสริมความรู้

ระดับชั้น ม. 4 มีการจัดกิจกรรมทุกปีคะ คือกิจกรรมบูรณาการหลักสูตรท้องถิ่นคะ

ระดับชั้น ม. 5 มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดปีการศึกษาครับ เช่น ตลาดนัดอุดมศึกษา
กิจกรรมแนะแนวทางศึกษา

ระดับชั้น ม.6 มีต่อเนื่องทุกปีครับ เช่น เสริมเรียนช่วงเช้า เวลา 07.00-08.00 น. โดยการเชิญวิทยากรจากภายนอกเสริมเพิ่มเติมในช่วงก่อนสอบ T-CAS

ข้อที่ 5 การเยี่ยมบ้านและการประชุมผู้ปกครองท่านคิดว่าเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาของนักเรียนหรือไม่

ระดับชั้น ม.1 เป็นคะ เนื่องจากการดำเนินการเยี่ยมบ้านและการประชุมผู้ปกครองทำให้ได้รับข้อมูลเพิ่มเติมของนักเรียนจากผู้ปกครอง และได้เห็นสภาพที่แท้จริงของนักเรียนว่ามีความเป็นอยู่อย่างไร มีปัญหาทางบ้านและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว อย่างไรบ้างคะ

ระดับชั้น ม. 2 เป็นครับ โดยการเยี่ยมบ้านและการประชุมผู้ปกครองถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาของนักเรียนนะครับ เพราะผู้ปกครองได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับนักเรียนมากขึ้นครับ

ระดับชั้น ม. 3 เป็นส่วนหนึ่งคะ เพราะคุณครูจะได้ทราบปัญหาของนักเรียนจากผู้ปกครอง เพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคะ

ระดับชั้น ม. 4 ใช่คะ เพราะทำให้ได้รู้จักนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น โดยการถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ปกครองของนักเรียนคะ

ระดับชั้น ม. 5 เป็นครับ เพราะนักเรียนบางที่อยู่ที่บ้านกับที่โรงเรียนมีความแตกต่างกันครับ นักเรียนบางคนอยู่ที่โรงเรียนไม่มีปัญหาอะไร แต่จริง ๆ แล้วที่บ้านมีปัญหาต่าง ๆ มากมายก็มีครับ

ระดับชั้น ม.6 เป็นครับ เนื่องจากจะได้รู้จักผู้ปกครองของนักเรียนและมองเห็นสภาพบ้านของนักเรียนครับ

ข้อที่ 6 ครูที่ปรึกษาได้สรุปผลและรายงานผลเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลต่อผู้บริหารผู้ปกครอง และชุมชนอย่างน้อยปี ละ 1 ครั้ง หรือไม่ อย่างไร

ระดับชั้น ม.1 มีการสรุปผลและรายงานต่อผู้บริหารและสำนักงานเขตพื้นที่ท่านั้นคะ

ระดับชั้น ม. 2 ครูที่ปรึกษาได้สรุปผลเกี่ยวกับนักเรียนรายงานต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นขึ้นไปครับ

ระดับชั้น ม. 3 ปีละครั้งคะ โดยครูที่ปรึกษารวบรวมเป็นแฟ้มระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งกลุ่มกิจการนักเรียนคะ

ระดับชั้น ม. 4 รายงานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งคะ ต่อผู้บังคับบัญชา

ระดับชั้น ม. 5 ปีละครั้งเช่นกันครับ

ระดับชั้น ม.6 สรุปปีละ 1 ครั้ง เสนอต่อกลุ่มกิจการนักเรียนเพื่อสรุปเป็นภาพรวมของโรงเรียนนะครับ

ข้อที่ 7 ครูที่ปรึกษาดูแลเอาใจใส่นักเรียนโดยออกเยี่ยมบ้านเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือ หรือไม่ อย่างไร

ระดับชั้น ม.1 ครูที่ปรึกษาทุกท่านในระดับชั้น ม.1 ได้ออกเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกคน โดยการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนในวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ หรือหลังเลิกเรียนทุกวันคะ ในช่วงของการเยี่ยมบ้าน

ระดับชั้น ม.2 ครูที่ปรึกษาได้ออกเยี่ยมบ้านและติดตามพฤติกรรมนักเรียนและรายงานพฤติกรรมสำหรับนักเรียนที่ต้องรับการดูแลตามลำดับชั้นครับ

ระดับชั้น ม.3 ออกเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนคะ และได้มีการบันทึกข้อมูลบางส่วนของนักเรียนไว้คะ

ระดับชั้น ม.4 ครูที่ปรึกษามีการดูแลเอาใจใส่นักเรียนโดยการออกเยี่ยมบ้านคะ

ระดับชั้น ม.5 ครูที่ปรึกษาออกเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนครับ โดยส่วนใหญ่มักจะไปตอนเย็นหลังเลิกเรียนครับ

ระดับชั้น ม.6 ติดตามนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนครับ และส่งเสริมพัฒนานักเรียนตามศักยภาพของนักเรียนครับ

ข้อที่ 8 ครูที่ปรึกษาได้ยกย่อง ชมเชย หรือให้รางวัลนักเรียนในระดับต่าง ๆ ที่สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนอย่างไรบ้าง

ระดับชั้น ม.1 ได้ยกย่องชมเชยนักเรียนที่สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนโดยการชมเชยนักเรียนในห้อง ห้องประชุม ถ่ายรูป ลงในไลน์กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองทราบและร่วมแสดงความยินดีคะ

ระดับชั้น ม.2 มีการทำคู่มือชมเชยนะครับ และประกาศเกียรติคุณหน้าเสาธงครับ

ระดับชั้น ม.3 มีการยกย่องชมเชย ทั้งในระดับและในคาบกิจกรรมคะ

ระดับชั้น ม.4 ไม่มั่นใจคะ แต่ทางระดับชั้น ม. 4 เองมีการยกย่องชมเชยคะ

ระดับชั้น ม.5 มีการยกย่องชมเชยหน้าเสาธงและการเรียกประชุมนักเรียนระดับครับ

ระดับชั้น ม.6 มีการยกย่องชมเชยมอบรางวัลนักเรียนในระดับในคาบกิจกรรมและหน้าเสาธงของโรงเรียนครับ

ข้อที่ 9 ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารได้นำปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมาปรับปรุงแก้ไขหรือไม่

ระดับชั้น ม.1 นำมาปรับปรุงแก้ไข โดยเด็กกลุ่มปกติ มีการส่งเสริม พัฒนา ส่วนเด็กมีปัญหาหาคะ ดำเนินการแก้ไข สรุปผล เขียนรายงาน แจ้งผู้ปกครองให้ทราบเพื่อร่วมกันแก้ไข

ระดับชั้น ม.2 ครูที่ปรึกษารายงานพฤติกรรมมาตามลำดับชั้น ทางโรงเรียนจะประเมินผล และเรียกผู้ปกครองมาปรึกษาในกรณีการมีพฤติกรรมเสี่ยงสูงครับ

ระดับชั้น ม.3 ปรับปรุงโดยการแก้ไข พัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้เหมาะสม

ระดับชั้น ม.4 นำมาแก้ไขโดยการจัดสรรทุนให้นักเรียนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ

ระดับชั้น ม.5 ได้นำข้อมูลมาปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียนครับ

ระดับชั้น ม.6 มาปรับปรุงแก้ไขโดยการประสานงานต่อผู้เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง วางแผนร่วมกันพัฒนา แก้ไขให้เหมาะสมครับ

ข้อที่ 10 ครูที่ปรึกษาประเมินผลและแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเพื่อให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหอย่างไร

ระดับชั้น ม.1 ประชุมผู้ปกครอง เอกสารสนทนาสัมพันธ์กับผู้ปกครอง โทรนัดหมายเป็นรายบุคคล แจ้งทางไลน์ส่วนตัว

ระดับชั้น ม.2 ครูที่ปรึกษารายงานพฤติกรรมมาตามลำดับชั้น ทางโรงเรียนจะประเมินผล และเรียกผู้ปกครองมาปรึกษาในกรณีการมีพฤติกรรมเสี่ยงสูงครับ

ระดับชั้น ม.3 แจ้งผู้ปกครองในกรณีนักเรียนมีปัญหา

ระดับชั้น ม.4 แจ้งให้ผู้ปกครองทราบเป็นรายบุคคล

ระดับชั้น ม.5 แจ้งผู้ปกครองเป็นกรณี ๆ ไปครับสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง แต่ในระดับ ม.ปลายไม่ค่อยพบครับ

ระดับชั้น ม.6 ใช้กระบวนการผู้ปกครองเครือข่ายในระดับห้องเรียน ชั้นเรียน และระดับโรงเรียนครับ

ข้อที่ 11 ครูที่ปรึกษาได้รวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการส่งต่อนักเรียนอย่างต่อเนื่องอย่างไร

ระดับชั้น ม.1 รวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลตลอดปีการศึกษาต่อกลุ่มกิจการนักเรียนคะ

ระดับชั้น ม.2 นักเรียนได้รับการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ครับ

ระดับชั้น ม.3 รวบรวมข้อมูล แล้วจัดทำเป็นแฟ้มครูที่ปรึกษาส่งต่อกลุ่มกิจการนักเรียน

คะ

ระดับชั้น ม.4 ครูที่ปรึกษาส่งต่อหัวหน้าระดับชั้นคะ และหัวหน้าระดับชั้นส่งต่อฝ่ายกิจการนักเรียนคะ

ระดับชั้น ม.5 จัดทำแฟ้มครูที่ปรึกษาแล้วส่งให้กลุ่มกิจการนักเรียนปีละครั้งครับ

ระดับชั้น ม.6 นำข้อมูลสารสนเทศส่งต่อในระดับต่อไปครับ

ภาคผนวก จ

ผลการประเมินคุณภาพคู่มือ

คะแนนการประเมินผู้เชี่ยวชาญ

คะแนน	5	คะแนน หมายถึง	ความเหมาะสมมากที่สุด
คะแนน	4	คะแนน หมายถึง	ความเหมาะสมมาก
คะแนน	3	คะแนน หมายถึง	ความเหมาะสมปานกลาง
คะแนน	2	คะแนน หมายถึง	ความเหมาะสมน้อย
คะแนน	1	คะแนน หมายถึง	ความเหมาะสมน้อยที่สุด

การวิเคราะห์และแปลผลการประเมินคุณภาพของคู่มือการเปลี่ยนผ่านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เฉลี่ยคะแนน	4.51 – 5.00	คะแนน หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
เฉลี่ยคะแนน	3.51 – 4.50	คะแนน หมายถึง	เหมาะสมมาก
เฉลี่ยคะแนน	2.51 – 3.50	คะแนน หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
เฉลี่ยคะแนน	1.51 – 2.50	คะแนน หมายถึง	เหมาะสมน้อย
เฉลี่ยคะแนน	1.01 – 1.50	คะแนน หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

ตารางที่ 7 ผลการประเมินคุณภาพ (Assessment Phase) คู่มือการเปลี่ยนผ่านนักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ดังนี้

ข้อ	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	$\bar{X}$	SD
		1	2	3			
1.	ความสอดคล้องของคู่มือกับจุดประสงค์ในการจัดทำคู่มือฯ	4	5	4	13.00	4.33	0.58
2.	ความสอดคล้องของคู่มือกับจุดประสงค์ของเนื้อหา	4	5	4	13.00	4.33	0.58
3.	การทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระอ่านง่ายและชัดเจน	4	5	3	12.00	4.00	1.00

ตารางที่ 7 ผลการประเมินคุณภาพ (Assessment Phase) คู่มือการเปลี่ยนผ่านนักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	$\bar{X}$	SD
		1	2	3			
4.	คู่มือมีกระบวนการสอดคล้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามนโยบายของ สพฐ.	4	5	4	13.00	4.33	0.58
5.	สามารถเพิ่มบทบาทครูที่ปรึกษาที่มีต่อนักเรียนได้	3	5	3	11.00	3.67	1.15
6.	สามารถส่งต่อข้อมูลสารสนเทศไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ได้	4	5	4	13.00	4.33	0.58
7.	ช่วยให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น	4	5	3	12.00	4.00	1.00
8.	เนื้อหาสามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงได้	4	5	4	13.00	4.33	0.58
9.	สามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียนได้จริง	3	5	4	12.00	4.00	1.00
10.	เนื้อหามีความเหมาะสม และทันสมัย	4	5	3	12.00	4.00	1.00
11.	สนองตอบความต้องการของโรงเรียนและชุมชนได้	3	5	4	12.00	4.00	1.00
เฉลี่ยโดยรวม					12.36	4.12	0.82

จากตาราง 7 แสดงว่า ผลการประเมินคุณภาพ (Assessment Phase) คู่มือการเปลี่ยนผ่านนักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ มีผลการประเมินคุณภาพ คู่มือการเปลี่ยนผ่าน เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามความคิดเห็น

แบบสอบถามความคิดเห็น

เรื่อง การพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสอบถามความคิดเห็นในเรื่อง การพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ ขอให้ท่านตอบตรงกับความต้องการที่เป็นจริงมากที่สุด คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาปรับปรุงในการพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

2. แบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการเปลี่ยนผ่านนักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

ขอขอบคุณที่ท่านให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

นายสิทธิสอน คำคู่ย์

นักศึกษา ปริญญาโท

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย [✓] ลงในช่อง หน้าข้อความที่ท่านเห็นว่าถูกต้องและเติม
ข้อความลงในช่องว่าง.....ตามความคิดเห็นของท่าน

1. เพศ

1.1 ( ) ชาย

1.2 ( ) หญิง

2. อายุ

2.1 ( ) ต่ำกว่า 21 ปี

2.2 ( ) 21-30 ปี

2.3 ( ) 31-40 ปี

2.4 ( ) 41-50 ปี

2.5 ( ) มากกว่า 50 ปี

3. วุฒิการศึกษาสูงสุด

3.1 ( ) ต่ำกว่าปริญญาตรี

3.2 ( ) ปริญญาตรี

3.3 ( ) ปริญญาโท

3.4 ( ) ปริญญาเอก

3.5 ( ) อื่นๆ ระบุ .....

4. ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

4.1 ( ) หัวหน้ากลุ่มสาระ

4.2 ( ) หัวหน้างาน

4.3 ( ) ครูผู้สอน

4.4 ( ) อื่นๆ ระบุ .....

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการเปลี่ยนผ่าน
นักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย [✓] ลงในช่องว่างให้ตรงกับความต้องการของท่านโดยที่

- 5 หมายถึง ระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานมาก
- 3 หมายถึง ระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานน้อย
- 1 หมายถึง ระดับสภาพและปัญหาการดำเนินงานน้อยที่สุด

	สภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการเปลี่ยนผ่าน นักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1.	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล					
	1.1 โรงเรียนมีแผนและปฏิทินปฏิบัติงานการจัดเก็บข้อมูล พื้นฐานนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการ ดำเนินงานเตรียมความพร้อม					
	1.2 ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารได้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล					
	1.3 ครูที่ปรึกษาจัดทำข้อมูลพื้นฐานนักเรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว และด้าน อื่นๆที่พบเพิ่มเติม					
	1.4 ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล					
	1.5 บุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือปฏิบัติตามแผนงาน เกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล					
	1.6 ครูที่ปรึกษาได้สรุปผลและรายงานผลเกี่ยวกับการรู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคลต่อผู้บริหารผู้ปกครอง และชุมชนอย่าง น้อยปี ละ 1 ครั้ง					
	1.7 ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารได้นำปัญหาอุปสรรคการ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมาปรับปรุง แก้ไข					

ตอนที่ 2 (ต่อ)

	สภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการเปลี่ยนผ่าน นักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
2	ด้านการคัดกรองนักเรียน					
	2.1 โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านการคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติและกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา					
	2.2 ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารมีการประชุมวางแผนการคัดกรองนักเรียน					
	2.3 ครูที่ปรึกษานำข้อมูลพื้นฐานนักเรียนรายบุคคลมาวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา					
	2.4 โรงเรียนจัดทำสารสนเทศเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา					
	2.5 โรงเรียนได้ออกแบบเครื่องมือคัดกรองนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา					
	2.6 คณะกรรมการดำเนินงานและผู้บริหารได้สร้างความเข้าใจกับครูและบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการคัดกรองนักเรียน					
	2.7 ครูที่ปรึกษาได้ติดตามผลและประเมินผลนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาอย่างใกล้ชิด					
	2.8 ครูที่ปรึกษานำผลประเมินนักเรียนกลุ่มปกติกลุ่มเสี่ยงหรือปัญหารายงานให้ผู้บริหารทราบอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง					
	2.9 ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการคัดกรองนักเรียนโดยการให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นจริง					
	2.10 ครูที่ปรึกษาได้นำผลการประเมินนักเรียนกลุ่มปกติกลุ่มเสี่ยงหรือปัญหารายงานให้ผู้ปกครองทราบอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง					

ตอนที่ 2 (ต่อ)

	สภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการเปลี่ยนผ่านนักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	2.11 ครูที่ปรึกษาได้นำผลการประเมินการคัดกรองนักเรียนมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง					
3	ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน					
	3.1 โรงเรียนได้จัดทำปฏิทินแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นประจำทุกปี					
	3.2 โรงเรียนได้จัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง					
	3.3 โรงเรียนได้จัดโครงการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนที่มีความสามารถทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว และด้านอื่นๆที่พบเพิ่มเติม					
	3.4 ครูที่ปรึกษาได้จัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
	3.5 ครูที่ปรึกษาได้จัดกิจกรรมชุมนุมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเป็นตามความสนใจและความถนัดของนักเรียน					
	3.6 โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเข้าค่ายวิชาการเพื่อส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเป็นประจำทุกปี					
	3.7 ครูที่ปรึกษาและบุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคลมาปรับปรุงแก้ไข					
	3.8 ครูที่ปรึกษาและบุคลากรในโรงเรียนได้ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่วางไว้ตามขั้นตอน					

ตอนที่ 2 (ต่อ)

	สภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการเปลี่ยนผ่านนักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	3.9 ครูที่ปรึกษาได้สรุปผลและประเมินผลกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เป็นปัจจุบัน					
	3.10 ครูและบุคลากรในโรงเรียนเต็มใจให้ความร่วมมือกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน					
	3.11 โรงเรียนได้ยกย่อง ชมเชย หรือให้รางวัลนักเรียนที่สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน					
	3.12 ผู้บริหารให้การสนับสนุนเงินงบประมาณในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามความเหมาะสม					
4	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา					
	4.1 โรงเรียนมีการวางแผนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
	4.2 โรงเรียนกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนครูที่ปรึกษาและบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติ					
	4.3 โรงเรียนกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน					
	4.4 ครูที่ปรึกษาและบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติตามแผนเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
	4.5 ครูที่ปรึกษาดูแลเอาใจใส่นักเรียนโดยออกเยี่ยมบ้านเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือ					
	4.6 ผู้บริหารสนับสนุนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนตามความเหมาะสม					
	4.7 ครูที่ปรึกษาประเมินผลและแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเพื่อให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา					

ตอนที่ 2 (ต่อ)

	สภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการเปลี่ยนผ่านนักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	4.8 ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารตรวจสอบและติดตามผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน					
	4.9 ครูที่ปรึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปรึกษาปัญหาเบื้องต้นอย่างจริงใจเพื่อใช้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน					
	4.10 ครูที่ปรึกษาสร้างความมั่นใจในการรักษาความลับข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียน					
	4.11 ครูที่ปรึกษาได้แผนการปฏิบัติงานการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนมาปรับปรุงเพื่อให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน					
5	ด้านการส่งต่อนักเรียน					
	5.1 โรงเรียนจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการส่งต่อนักเรียนที่,ต้องการความช่วยเหลือ					
	5.2 ครูที่ปรึกษาวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเพื่อแยกประเภทการส่งต่อภายในหรือภายนอกอย่างชัดเจน					
	5.3 ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองเมื่อมีการส่งต่อนักเรียน					
	5.4 ครูที่ปรึกษาและผู้บริหารมีความจริงใจปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งต่อนักเรียน					
	5.5 ครูที่ปรึกษาประสานงานกับผู้ปกครองอย่างเร่งด่วนเมื่อมีการส่งต่อนักเรียน					
	5.6 โรงเรียนติดตามผลการส่งต่อนักเรียนกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา					
	5.7 ครูที่ปรึกษาได้รวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการส่งต่อนักเรียนอย่างต่อเนื่อง					

	สภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการเปลี่ยนผ่านนักเรียนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	5.8 ครูที่ศึกษานำข้อมูลการส่งต่อนักเรียนมาปรับปรุงแก้ไขให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน					

นายสิทธิสอน คำด้อย

นักศึกษาปริญญาโท

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ภาคผนวก ข

คู่มือ

คู่มือ

การเปลี่ยนผ่านเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

โดย

นายสิทธิสอน คำตุ้ย

โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34

คำนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และแนวการจัดการศึกษา ยังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาซึ่งจะเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการต่างๆ เหล่านี้ เพื่อการดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรัก เมตตา เอื้ออาทร เอาใจใส่ต่อศิษย์อย่างจริงใจ ซึ่งเพื่อให้ให้นักเรียนได้เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

เอกสารฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ โดยยึดตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยการนำคู่มือกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขมาเป็นแบบอย่างเพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้สำหรับโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนจากระเบียนสะสม การสัมภาษณ์นักเรียนเป็นรายบุคคล การประเมินพฤติกรรม (Strength and Difficulties Questionnaire (SDQ)) การประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient (EQ)) การประเมินพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของนักเรียนเป็นรายบุคคล การเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยจะนำผลสรุปการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคลในครั้งนี้ เป็นข้อมูลและแนวทางในการดูแล ส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและช่วยเหลือให้นักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมในอนาคตต่อไป

นายสิทธิสอน คำด้อย

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
คำชี้แจงคู่มือ	1
ส่วนนำ	2
- ความเป็นมาของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3
- ข้อมูลสภาพทั่วไปของสถานศึกษา	6
- นิยามศัพท์	11
วัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	11
Flowchart ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่	12
ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ	13
ภาคผนวก	

คำชี้แจงคู่มือ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระบบที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2551 โดยยึดตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งภายในคู่มือ ประกอบด้วย

ส่วนนำ

- ความเป็นมาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน
- นิยามศัพท์

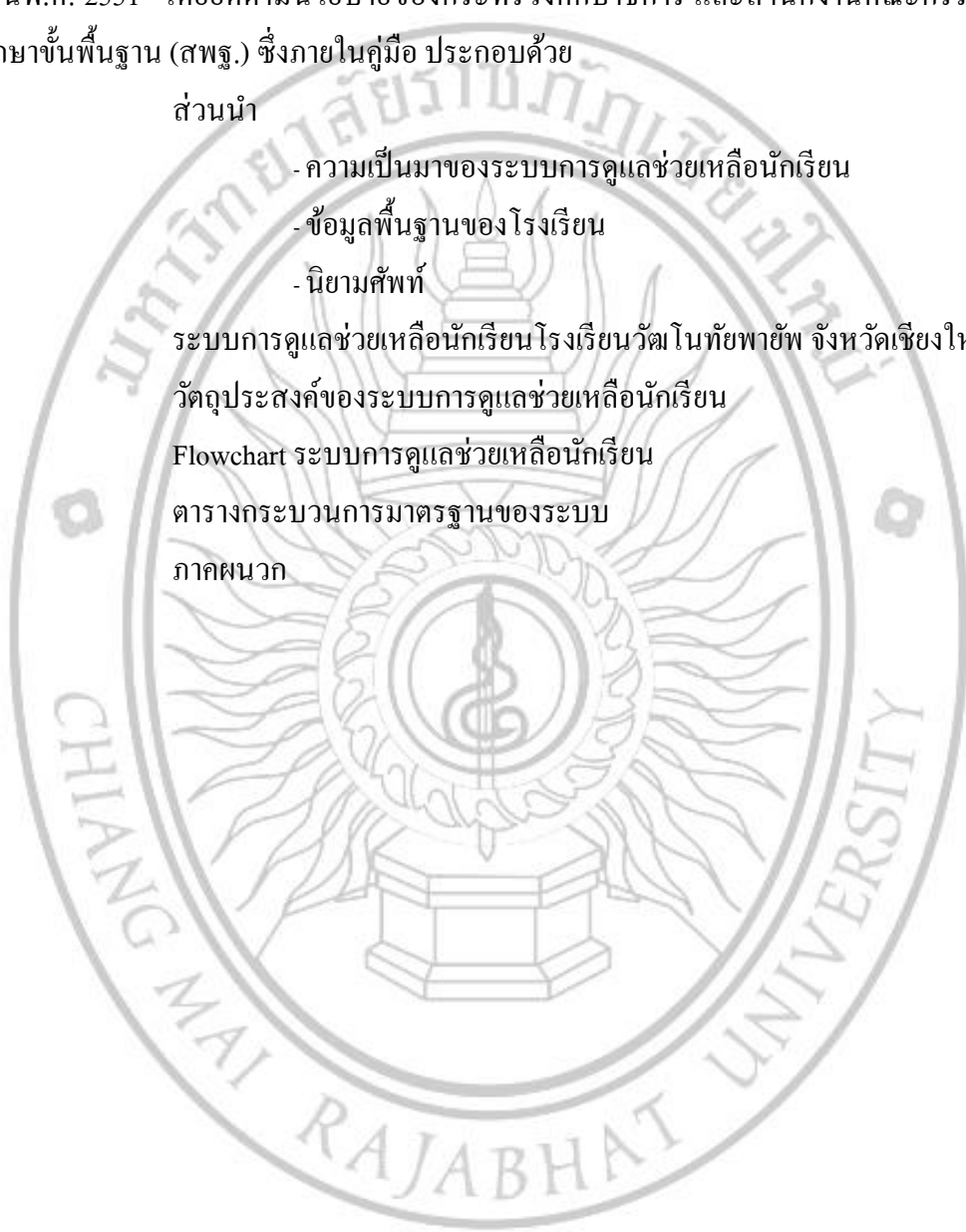
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

Flowchart ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตารางกระบวนการมาตรฐานของระบบ

ภาคผนวก

ส่วนนำ

ความเป็นมาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ในปีงบประมาณ 2546 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดจุดเน้นประการหนึ่ง คือ ให้โรงเรียนจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เล็งเห็นถึงภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นต่อเด็กและเยาวชนมากมาย เช่น การทะเลาะวิวาท การแต่งกาย ชู้สาว ยาเสพติด การแข่งรถจักรยานยนต์ บนท้องถนนอย่างผิดกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต จึงมีนโยบายสำคัญที่จะต้องร่วมมือกับทุกฝ่ายทั้งในและนอกกระทรวงศึกษาธิการแก้ไขปัญหา จึงได้นำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาดำเนินการ เนื่องจากการติดตามประเมินผลพบว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระบบที่ช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ รวมทั้งยังช่วยเสริมสร้างคุณภาพที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน ทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุข โดยวัตถุประสงค์เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีหลักฐานการตรวจสอบได้ เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือพัฒนาเต็มศักยภาพเป็นคนที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีมากมาย เช่น ได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงสภาพปัญหา มีสัมพันธภาพที่ดีกับครู เกิดความรู้สึกที่อบอุ่นและไว้วางใจครู รู้จักตนเองและควบคุมตนเองให้ได้รับการพัฒนา ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาความฉลาดด้านอื่นๆ ต่อไป เรียนรู้อย่างมีความสุข และได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มศักยภาพ ได้รับการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตที่ดี ซึ่งได้แก่ ทักษะการรู้จักตนเอง การเรียนรู้ทักษะทางสังคม การจัดการ และสร้างงานอาชีพ

ในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องตระหนักและรับผิดชอบการบริหารจัดการวางระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ร่วมกับครูทุกคนในโรงเรียนรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องและหากจะให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรมีแนวทางการจัดดำเนินงานในขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพและทิศทางการดำเนินงาน กล่าวคือ ศึกษาและทำความเข้าใจนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและศักยภาพของสถานศึกษาในการจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และศึกษาและวิเคราะห์บริบทในชุมชน

2. วางแผน คือ จัดสร้างทีมทำและสร้างความตระหนัก/เจตคติที่ดีในการทำงานแก่ทีมงาน กำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กำหนดมาตรฐานการดำเนินงาน จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำแผนงาน/ปฏิทินปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตลอดปีการศึกษา จัดทำสื่อ/นวัตกรรม สนับสนุนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินงานตามแผน คือ พัฒนาบุคลากรให้มีเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการดำเนินงานตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สนับสนุนให้ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครอบคลุมทั้งการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริม พัฒนา การป้องกัน การแก้ไข และการส่งต่อภายในและภายนอก และช่วยให้สามารถปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนดได้อย่างราบรื่นและมีคุณภาพ

3. นิเทศ กำกับ ติดตาม เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และประสานความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง นำเสนอข้อมูลความรู้และเทคนิควิธีเป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ติดตามผลการดำเนินการของครูในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

4. ประเมินเพื่อทบทวน เป็นการวัดประเมินผลการดำเนินงานตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูแต่ละระดับชั้นด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาด้วยบรรยากาศแบบกัลยาณมิตร นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงส่วนที่เป็นจุดอ่อนและพัฒนาในส่วนที่ดี เป็นที่ยอมรับ ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นเพื่อให้มีความเข้มแข็ง มั่นคงตลอด

5. สรุป รายงาน และประชาสัมพันธ์ คือ จัดทำหลักฐานการสรุป รายงาน ประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมจุดประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา และการรายงาน รวมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งาน

นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ต่างกัน การรู้ข้อมูลพื้นฐานทุกด้านที่จำเป็นของนักเรียนจะช่วยให้ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถช่วยส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไขให้นักเรียนได้อย่างทันเหตุการณ์จากการรู้จักนักเรียน มีวิธีการที่หลากหลายซึ่งครูสามารถเลือกทำได้ เช่น การสังเกต การสนทนาพูดคุย การเยี่ยมบ้าน เป็นต้น

การเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นวิธีที่ดีเยี่ยมที่จะนำไปสู่การรู้จักผู้เรียน เนื่องจากองค์ประกอบหลายด้านของบ้าน ย่อมสะท้อนให้เห็นเบื้องหลังต่างๆ มากมาย นับตั้งแต่ตัวบ้าน วัสดุที่ใช้ในการสร้างบ้าน หรือ ขนาดของบ้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นฐานะเศรษฐกิจของผู้ปกครอง สิ่งของเครื่องใช้ไม้

สอยตลอดจนเครื่องประดับบ้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นรสนิยมของผู้อยู่อาศัย ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปวิเคราะห์เชื่อมโยงถึงพื้นฐานของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จะช่วยให้การคัดกรองนักเรียนเป็นไปอย่างถูกต้องซึ่งนับเป็นกระบวนการสำคัญ ที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์และจำแนกนักเรียนเป็นกลุ่มตามเกณฑ์การคัดกรองที่โรงเรียนจัดทำขึ้น ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา

นอกจากนี้ ยังกำหนดให้มีการส่งต่อในกรณีที่พฤติกรรมของนักเรียนต้องอาศัยการช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญ การส่งต่อมี 2 ลักษณะ

ลักษณะที่ 1 เป็นการส่งต่อภายใน กรณีที่นักเรียนมีปัญหายากเกินที่จะช่วยหรือแก้ไขได้ ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาจัดบันทึกการส่งต่อให้ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง หรือครูที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้การช่วยเหลือ

ลักษณะที่ 2 เป็นการส่งต่อภายนอก ในกรณีที่นักเรียนมีพฤติกรรมที่ยากต่อการจะแก้ไขได้ ก็ดำเนินการส่งต่อภายนอก โดยครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง หรือ ครูผู้เกี่ยวข้องส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอกโรงเรียน

ทั้งนี้การส่งต่อทั้ง 2 ลักษณะ ต้องมีการติดตามผลและขอรับรายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคืนกลับมาด้วย

ในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จได้ ต้องอาศัยการร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบ มุ่งสู่มาตรฐานการศึกษา มีการนิเทศติดตาม ให้ขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ครูประจำวิชาและนักเรียนทุกคน ผู้ปกครอง เครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือ อาทิ สาธารณสุขจังหวัด และอำเภอ เป็นต้น

ดังนั้น ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการดำรงชีวิต จึงจำเป็นที่ทุกโรงเรียน ในฐานะหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤตสังคม จึงควรนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

คู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลสภาพทั่วไปของสถานศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2449 โดยคำริและการอุปถัมภ์ของเจ้าอินทวโรรสสุริยวงษ์ เจ้าหลวงนครเชียงใหม่องค์ที่ 8 ด้วยทรงมุ่งหวังจะให้เป็นโรงเรียนตัวอย่างสำหรับการจัดการศึกษาแก่เด็กหญิงเมื่อแรกตั้งเป็นโรงเรียนเชลยศักดิ์เก็บค่าเล่าเรียนจากนักเรียน ต่อมาโรงเรียนได้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของรัฐบาลและได้ย้ายสถานที่เรียนหลายครั้ง

ปี พ.ศ. 2470 พระราชชายาเธอเจ้าดารารัศมี ในรัชกาลที่ 5 ทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์โรงเรียนและในปีพ.ศ. 2471 พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าทศศิริวงศ์ สมุหเทศาภิบาลประจำมณฑลพายัพ ได้ขอพระราชทานชื่อโรงเรียน จากสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี ในรัชกาลที่ 5 พระนามเดิม “สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา” เป็น “วัดโนนทัย” และได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ เปิดป้ายชื่อโรงเรียนในวันที่ 7 มกราคม 2471 และต่อมาได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเดิมคำว่า “พายัพ” ทำยานามโรงเรียนเพื่อรักษาประวัติว่าเคยเป็นโรงเรียนสตรีประจำมณฑลพายัพมาก่อน

กระทรวงศึกษาธิการเดิมคำว่า “สตรี” โรงเรียนจึงมีชื่อทางราชการว่า “โรงเรียนสตรีวัดโนนทัยพายัพ” นับแต่นั้นมา

พ.ศ. 2482 นางอาภรณ์ คชเสนี ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ ได้ย้ายโรงเรียนมาอยู่ ณ แห่งใหม่ ถนนบุญเรืองฤทธิ์ ในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา พ.ศ. 2484-2488 ได้มีการย้ายสถานที่เรียนเนื่องจากโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพเป็นที่พักของทหารญี่ปุ่น ปี พ.ศ. 2517 รับนักเรียนชายในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงตัดคำว่า “สตรี” ออกและใช้ชื่อ “โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ” จนถึงปัจจุบัน

ขนาดและที่ตั้ง

โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งมีนักเรียนทั้งหมด 2,750 คน ตั้งอยู่เลขที่ 22 ถนนบุญเรืองฤทธิ์ ตำบลหายยา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50100 มีพื้นที่ 27 ไร่ 1 งาน 5 ตารางวา

1.2 สภาพชุมชน

สภาพทางภูมิศาสตร์

สภาพพื้นที่ของชุมชนในเขตบริการโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ มีลักษณะพื้นที่เป็นสังคมเมือง การคมนาคมใช้เส้นทางรถยนต์ซึ่งมีรถโดยสารผ่านตลอดเวลา

สภาพเศรษฐกิจอาชีพ

ชุมชนในเขตบริการ โรงเรียนวัดโนทัยพายัพเป็นชุมชนเมืองมีอาชีพที่หลากหลาย
ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีศักยภาพสนับสนุนนักเรียน

ศาสนา

ชุมชนในเขตบริการ โรงเรียนวัดโนทัยพายัพเป็นชุมชนเก่าแก่ โดยประชากรส่วนใหญ่
นับถือศาสนาพุทธ

วัฒนธรรม

ชุมชนในเขตบริการ โรงเรียนวัดโนทัยพายัพเป็นสังคมที่เน้นวัฒนธรรมประเพณีล้านนา
ทำให้เกิดการเรียนรู้โดยการถ่ายทอดสิ่งดีงาม

ผู้บริหาร

นายฐิตติ์ฐ	ศักดิ์ธนาพันธ์	ผู้อำนวยการโรงเรียน
นายอนันต์	สุวรรณกะโ	รองผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการ
นางสุพิน	อินทรรักษ์	รองผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน
นายเศรษฐวิทย์	สมสัตย์	รองผู้อำนวยการกลุ่มวิชาการ
นายประวิทย์	ปวิณเกียรติคุณ	รองผู้อำนวยการกลุ่มบริการ

ข้อมูลบุคลากร

จำนวนครู 154 คน

เจ้าหน้าที่สำนักงาน 17 คน

เจ้าหน้าที่บริการ 19 คน

ข้อมูลนักเรียนปี 2560

ชั้น	จำนวนห้องเรียน	ชาย	หญิง	รวม
ม.1	10	194	268	462
ม.2	10	183	261	444
ม.3	10	166	271	437
ม.4	11	130	349	479
ม.5	11	130	341	471
ม.6	11	117	340	457
รวม	63	920	1,830	2,750

วิสัยทัศน์โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

องค์กรแห่งการเรียนรู้ มุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล

พันธกิจ

1. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรสถานศึกษา
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีสติสมเหตุสมผล
3. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข รักการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและใช้แหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า
5. ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญ

6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
7. พัฒนาการบริหารจัดการและการทำงานเชิงระบบ
8. ส่งเสริมการสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสถานศึกษา
9. พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21

เป้าประสงค์

1. เพื่อให้ นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้และทักษะตามหลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีไทยเป็นพลโลกที่ดี
2. โรงเรียนมีระบบบริหารและการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

อัตลักษณ์

ยิ้มไหว้ ทักทาย

ค่านิยมองค์กร

พัฒนาองค์กรสู่ความเป็นมาตรฐานสากลโดยใช้หลัก TCS (เทคโนโลยี อนุรักษ์ บริการ)

T = Technology   C = Cultural Conservation   S = Service

ยุทธศาสตร์

1. พัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกด้าน
2. พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องตาม แนวทางปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21

3. พัฒนาประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการ
4. พัฒนาและส่งเสริมการสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสถานศึกษา
5. พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

กลยุทธ์ระดับองค์กร

1. พัฒนาคุณภาพผู้เรียน
2. พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
3. เสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
4. ส่งเสริมอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาให้โดดเด่น
5. พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21

นโยบาย

1. พัฒนาการจัดการศึกษาและนักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานโรงเรียนมาตรฐานสากลด้วยการบริหารจัดการตามระบบคุณภาพ

1.1 ส่งเสริมให้ชุมชนและบุคลากรของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

1.2 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม การเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธแนวทางโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ แนวดำเนินการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีสุขภาวะที่ดีมีสุนทรียภาพ มีจริยธรรม เป็นคนดี มีปัญญาและมีความสุข

1.3 ส่งเสริมการศึกษาวิถีโรงเรียน วิถีชุมชน ภูมิปัญญาและพัฒนาไปสู่สากล

1.4 ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และนอกโรงเรียน

1.5 ส่งเสริมและพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ ครูในศตวรรษที่ 21

1.6 เสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในโรงเรียน

2. พัฒนาศักยภาพนักเรียนให้มีฐานความรู้และมีความสามารถในการใช้ชีวิต ในสังคมประชาคมอาเซียน

- 2.1 ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 2.2 พัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษและ
ภาษาต่างประเทศอื่น ๆ

- 2.3 สร้างสำนึกและความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ไทย ศิลปะ
วัฒนธรรมและประเพณี

- 2.4 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังค่านิยมร่วมของประชาคม
อาเซียน

- 2.5 ส่งเสริมศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาและคิดริเริ่ม
สร้างสรรค์

- 2.6 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการ
อ่านและรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. เสริมการประพฤติตนและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง

- 4. เสริมการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพตามวิสัยทัศน์ ปณิธาน พันธ
กิจ ปรัชญา และจุดเน้นของโรงเรียน

- 4.1 ปลูกฝังความรักชาติ จิตสำนึกประชาธิปไตย การยึดมั่นใน
ศาสนาและความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

- 4.2 ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์และ
ความงาม 5 ประการของ “ลูกวัดโนนทัยฯ” ได้แก่ งามกาย งามวาจา งามจิตใจ งามศีลธรรมจรรยา
และงามปัญญา

- 4.3 เสริมสร้างจิตสาธารณะและพัฒนาทักษะการดำรงชีวิต

- 4.4 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดและอบายมุข

5. ส่งเสริมและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนและการบริหาร จัดการ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนา 4) การป้องกันและแก้ไข ปัญหา 5) การส่งต่อ ผลการดำเนินการที่ผ่านมา พบว่า

1. ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล โรงเรียนได้ดำเนินการเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคน จัดทำทะเบียนประวัติ, ทะเบียนสะสม(จัดทำเมื่อมีการมอบตัวนักเรียน) บันทึกสุขภาพ(งานอนามัยโรงเรียน) ประสานผู้ปกครอง,ชุมชน(การเลือกตั้งเครือข่าย/การทำกิจกรรมห้องเรียน) แบบประเมินพฤติกรรม(SDQ)และEQ (ประเมินโดยนักเรียน/ครู/ผู้ปกครอง)

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและจัดกลุ่มนักเรียน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา และความสามารถทางสังคมแยกเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โดยใช้ข้อมูลการประเมินจาก SDQ, EQ การเยี่ยมบ้าน ข้อมูลครูที่ปรึกษา ข้อมูลกลุ่มกิจกรรมนักเรียน/ครูพัฒนาวินัย

3. ด้านการส่งเสริมพัฒนา โรงเรียนได้ดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม ประชุมผู้ปกครอง ขึ้นเรียนกิจกรรมเสริมความถนัดและความสนใจ กิจกรรมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและกิจกรรมบูรณาการ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรม To Be Number1 กิจกรรมกีฬาและกรีฑาสี

4. ด้านการป้องกันและแก้ไข ปัญหา โรงเรียนได้ดำเนินการสุ่มตรวจนักเรียนที่มีปัญหา สอบถาม ประเมินความเสี่ยง ให้คำปรึกษาเบื้องต้น จัดกิจกรรมสำหรับป้องกันแก้ไข ปัญหา นักเรียน/จริยธรรม/ค่ายคุณธรรม กิจกรรมเสริมหลักสูตร 74 กิจกรรม โครงการพัฒนา 15 โครงการ 1 งาน/โครงการคุณธรรม กิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต

5. ด้านการส่งต่อ โรงเรียนได้ดำเนินการวิเคราะห์สาเหตุปัญหาซ้ำซ้อน หาทางแก้ไข โดยครูที่ปรึกษา ระดับชั้น และผู้ปกครองบันทึกการส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เกี่ยวข้องภายในและภายนอกโรงเรียนติดตามประเมินผล/รายงานผล

นิยามศัพท์

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน และการแก้ไข ปัญหา ให้แก่นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะในการดำรงชีวิตและรอดพ้นจาก สภาวะวิกฤติต่างๆได้อย่างปลอดภัย

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึงกระบวนการการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายทั้งภายในและ นอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

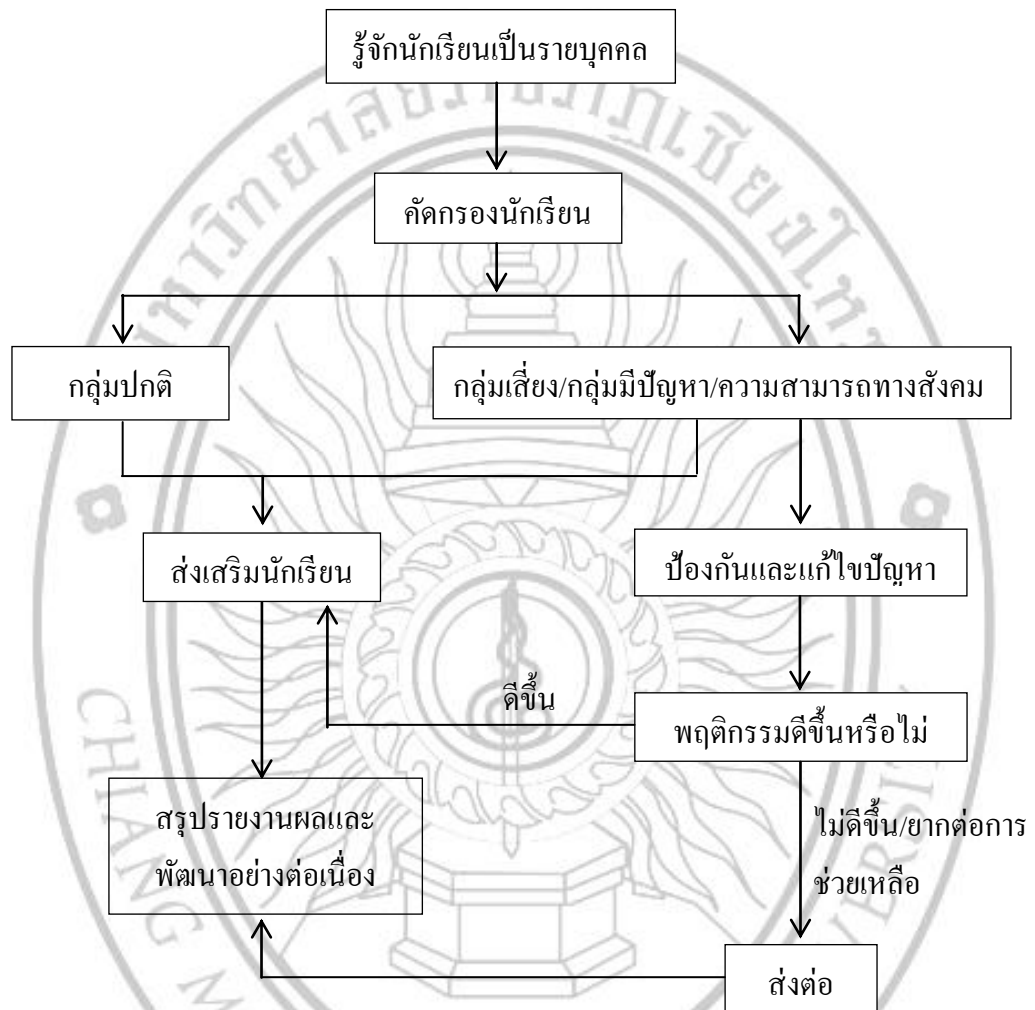
วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและประเมินผลได้

ประโยชน์และคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง และตรงตามสภาพปัญหา
2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี และอบอุ่น
3. นักเรียนรู้จักตนเอง และควบคุมตนเองได้
4. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่างรอบด้าน
5. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจัง ด้วยความเสียสละเอาใจใส่

**Flow Chart ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนวัดชัยพ่าย จังหวัดเชียงใหม่**

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

กระบวนการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	เกณฑ์	บันทึกมาตรฐาน	ผู้รับผิดชอบ
1. รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	ครูที่ปรึกษาศึกษาและจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยใช้เครื่องมือดังนี้ - เชี่ยมบ้านนักเรียน - ประสานผู้ปกครอง, ชุมชน - ระเบียนประวัติ, ระเบียนสะสม - แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) - บันทึกสุขภาพ - สมุดคุณลักษณะอันพึงประสงค์	1. ร้อยละของครูที่ปรึกษา มีความเข้าใจเครื่องมือในการเก็บข้อมูล - 2. ร้อยละของครูที่ปรึกษา เชี่ยมบ้านนักเรียน 3. ร้อยละของข้อมูลนักเรียนในระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนมีข้อมูลที่สมบูรณ์	ร้อยละ 100	1. บันทึกการประชุมครูเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2. แต่งตั้งหัวหน้าระดับชั้นเรียนและครูที่ปรึกษา	หัวหน้าระดับชั้นเรียนและครูประจำชั้น
2. คัดกรองนักเรียน	1.ครูที่ปรึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือ 2. จัดกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่	1. ร้อยละของนักเรียนที่ได้รับการคัดกรองมีการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ 2. จำนวนนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/	ร้อยละ 100	1. แบบสรุปการคัดกรอง 2. แบบรายงานการช่วยเหลือ 3. บันทึกการวิเคราะห์	หัวหน้าระดับชั้นเรียนและครูประจำชั้น

	- กลุ่มปกติ	มีปัญหาที่ได้รับการช่วยเหลือ		ปัญหาและสาเหตุที่ทำให้	
กระบวนการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	เกณฑ์	บันทึกมาตรฐาน	ผู้รับผิดชอบ
	- กลุ่มเสี่ยง - กลุ่มมีปัญหา - กลุ่มมีความสามารถทางสังคม	แก้ไขด้วยวิธีการที่เหมาะสม		ปัญหาคงอยู่	
3. การป้องกันและ แก้ไขปัญหา	กรณีที่ 1 นักเรียนอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ครูที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น โดย 1. ให้คำปรึกษาเบื้องต้น 2. สอดส่องดูแลให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียน 3. จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยจากสภาวะวิกฤต 4. สร้างเครือข่ายและขยายเครือข่ายกับผู้ปกครองในการช่วยเหลือคุ้มครองนักเรียน 5. กำกับ ติดตาม ดูแล ส่งเสริม สนับสนุนการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็ก	1. ร้อยละของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาได้รับการดูแลช่วยเหลือที่เหมาะสมกับปัญหาจนสำเร็จ 2. ร้อยละผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ครูเป็นรายกรณี 3. ร้อยละผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นักเรียน 4. ร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคะแนนพฤติกรรม	ร้อยละ 80	1. แบบบันทึกการช่วยเหลือนักเรียนด้านปัจจัยพื้นฐาน 2. บันทึกการให้ทุนการศึกษา 3. แบบบันทึกข้อตกลงระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และกลุ่มกิจการนักเรียน 4. แบบบันทึกการส่งต่อและรายงานผลอย่างต่อเนื่อง	หัวหน้าระดับชั้นเรียน และครูประจำชั้น

	6. จัดกิจกรรมสำหรับป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน ได้แก่			

กระบวนการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	เกณฑ์	บันทึกมาตรฐาน	ผู้รับผิดชอบ
	จริยธรรม ค่านิยมคุณธรรม กิจกรรมเสริมหลักสูตร 74 กิจกรรม โครงการพัฒนา 15 โครงการ 1 งาน กิจกรรม เสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต กรณีที่ 2 สภาพปัญหาร้ายแรง ครูที่ปรึกษาไม่สามารถ ช่วยเหลือเบื้องต้นได้ 1. วิเคราะห์สาเหตุปัญหา ซ้ำซ้อน หาทางแก้ไข 2. บันทึกการส่งต่อนักเรียนไป ยังผู้เกี่ยวข้องภายในและ ภายนอกโรงเรียน 3. ประสานบุคลากรและองค์กร ที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาในการส่งต่อ นักเรียน 4. ติดตามประเมินผล / รายงาน ผล				

กระบวนการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	เกณฑ์	บันทึกมาตรฐาน	ผู้รับผิดชอบ
4. ส่งเสริมนักเรียน	จัดกิจกรรมสร้างสัมพันธภาพและเสริมศักยภาพนักเรียนได้แก่ - กิจกรรมโฮมรูม - ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน - กิจกรรมเสริมความถนัดและความสนใจ - กิจกรรมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระ และกิจกรรมบูรณาการ - กิจกรรม สร้างสรรค์สังคม		ร้อยละ 80		

5. การส่งต่อ	1. ครูที่ปรึกษารายงานผลการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2. ทีมพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรายงานผลต่อผู้บริหารสถานศึกษา 3. เขียนรายงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา	1. ครูที่ปรึกษาจัดทำเพิ่มรายงานการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2. ทีมพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรายงานผลต่อผู้บริหารสถานศึกษา 3. เขียนรายงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนบุคลากร โรงเรียน	ร้อยละ 100	1. เพิ่มครูที่ปรึกษา 2. แบบสรุปรายงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. ทีมพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
กระบวนการ	รายละเอียด	ตัวชี้วัด	เกณฑ์	วิธีการมาตรฐาน	ผู้รับผิดชอบ
	4. สรุปรายงานผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง สมาคม ผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า			

ภาคผนวก

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ข้อมูลเยี่ยมบ้าน
ข้อมูลเยี่ยมบ้านนักเรียน ประจำปีการศึกษา .....

ชื่อ – นามสกุล.....ชั้นม. ....เลขที่.....

1. วันเดือนปีที่ไม่ไปเยี่ยม วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .... เลือกวันที่ เวลา..... : .....

เช่น 09:30

2. ทำเลที่ตั้งและสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของนักเรียน

2.1. ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน ประมาณ.....กิโลเมตร

2.2. ลักษณะบ้าน

- ☐ บ้านไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูง   ☐ บ้านไม้สองชั้น   ☐ บ้านตึกชั้นเดียว
☐ บ้านตึกสองชั้น   ☐ บ้านชั้นเดียวครึ่งตึกครึ่งไม้   ☐ บ้านสองชั้นครึ่ง

ตึกครึ่งไม้

- ☐ ทาวน์เฮ้าส์   ☐ อาคารพาณิชย์ (ตึกแถว)   ☐ อื่นๆ

.....

2.3. ขนาดของบ้าน

- ☐ ใหญ่   ☐ ปานกลาง   ☐ เล็ก

2.4. เจ้าของกรรมสิทธิ์

- ☐ บิดา มารดา   ☐ ญาติ .....   ☐ เช่า

อาศัย

2.5. สภาพแวดล้อมทั่วไป

- ☐ ดี   ☐ พอใช้
☐ ปรับปรุง เพราะ.....

3. ฐานะความเป็นอยู่ในครอบครัว

- ☐ ดี   ☐ พอใช้   ☐ ค่อนข้างยากจน
☐ ยากจน

4. สถานภาพของบุคคลและลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

4.1. สถานภาพของบุคคล

- ☐ บิดา-มารดา อยู่ด้วยกัน   ☐ บิดา-มารดา หย่าร้าง
☐ บิดา-มารดา แยกกันอยู่   ☐ บิดาเสียชีวิต
☐ มารดาเสียชีวิต   ☐ บิดา-มารดา เสียชีวิต

4.2.สัมพันธภาพของสมาชิก

☐ ดี☐ พอใช้☐ ปรับปรุง เพราะ

.....

5. นักเรียนในความปกครอง

5.1.ความประพฤตินักเรียน

☐ ดี☐ พอใช้☐ ปรับปรุง

5.2.ความเอาใจใส่ต่อการเรียน

☐ ดี☐ พอใช้☐ ปรับปรุง

5.3.ปัญหาสุขภาพ

☐ ไม่มีปัญหาสุขภาพ☐ มีปัญหาสุขภาพ เพราะ.....

6. ทักษะของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน

.....

.....

.....

7. ปัญหาที่พบในการเยี่ยมบ้านครั้งนี้

.....

.....

.....

8. ข้อเสนอแนะของครูที่ปรึกษาในการช่วยเหลือนักเรียน

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ปกครอง

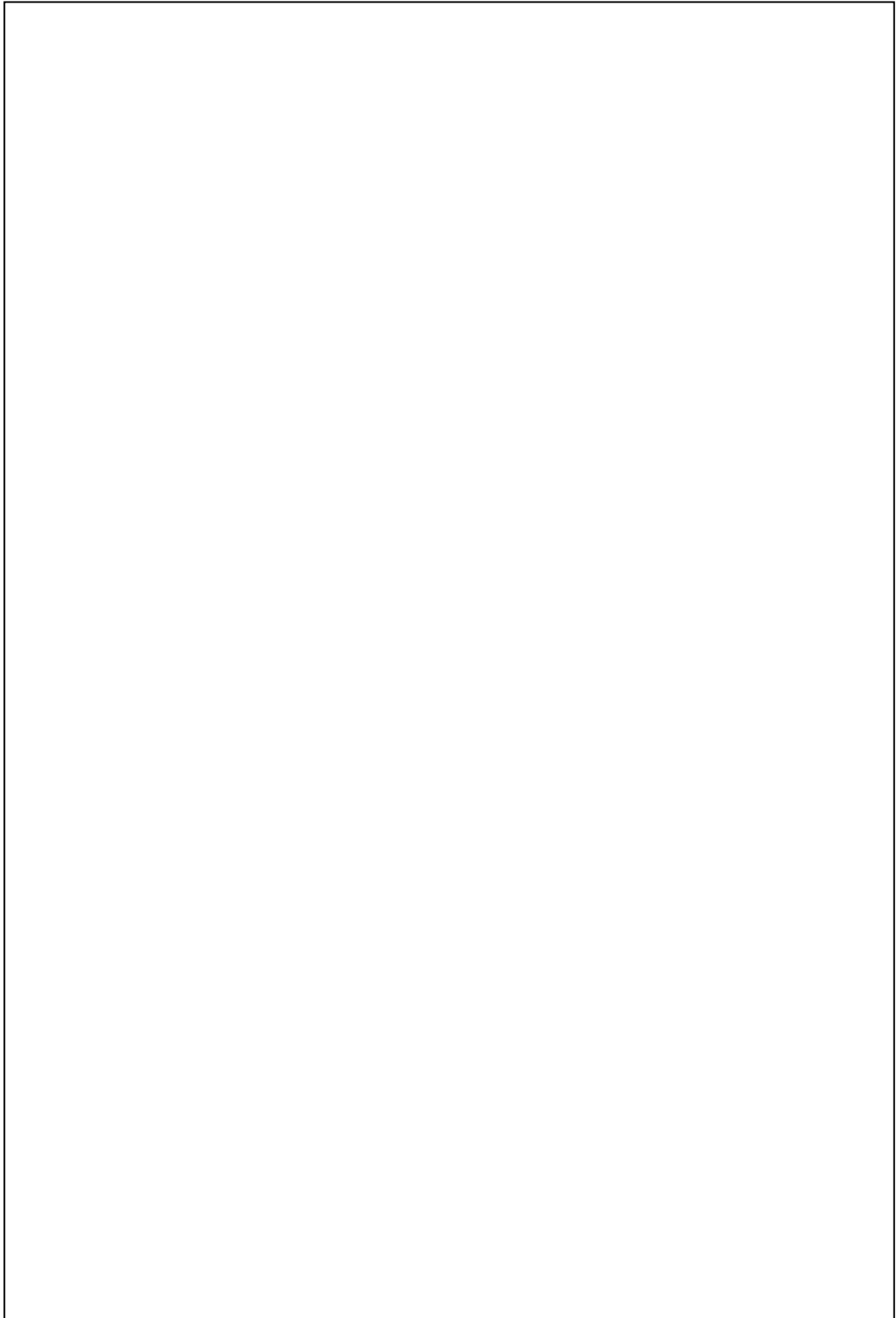
(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....ที่ไปเยี่ยมบ้าน

ลงชื่อ.....ครูที่ปรึกษา

(.....)

9. แผนที่บ้านนักเรียน

รูปภาพประกอบ

เขียนบ้านนักเรียน ชื่อ – นามสกุล..... ชั้นม. .... / .....
 บ้านเลขที่..... หมู่..... ถนน..... ซอย..... ตำบล.....
 อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
 ครูที่ปรึกษาชื่อ.....

ภาพเขียนบ้านนักเรียน

ภาพเขียนบ้านนักเรียน

SDQ ครูประเมินนักเรียน

แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)

ชื่อ – สกุล (นาย/น.ส./ค.ช./ค.ญ.)..... ชั้น.....ห้อง.....เลขที่.....

ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อความที่ใกล้เคียงกับพฤติกรรมของ
นักเรียนที่เกิดขึ้นในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

ส่วนที่ 1 ::

ข้อ		ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
1	ห่วงใยความรู้สึกของคนอื่น			
2	อยู่ที่นั่น นั่งนิ่งๆ ไม่ได้			
3	มักจะบ่นว่าปวดศีรษะ ปวดท้อง หรือไม่สบาย			
4	เต็มใจแบ่งปันสิ่งของให้คนอื่น (ขนม, ของเล่น, ดินสอ เป็นต้น)			
5	มักจะอาละวาด หรือโมโหง่าย			
6	ค่อนข้างแยกตัว ชอบเล่นคนเดียว			
7	เชื่อฟัง มักจะทำตามที่คุณครูต้องการ			
8	กังวลใจหลายเรื่อง คิดวกกังวลเสมอ			
9	เป็นที่พึ่งได้เวลาที่คนอื่นเสียใจ อารมณ์ไม่ดีหรือไม่สบายใจ			
10	อยู่ไม่สุข วุ่นวายอย่างมาก			
11	มีเพื่อนสนิท			
12	มักมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเด็กอื่น หรือรังแกเด็กอื่น			
13	ดูไม่มีความสุข ท้อแท้ ร้องไห้บ่อย			
14	เป็นที่ชื่นชมของเพื่อน			
15	วอกแวกง่าย สมาธิสั้น			
16	เครียด ไม่ยอมห่างเวลาอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้น และขาดความ เชื่อมั่นในตนเอง			
17	ใจดีกับเด็กที่เล็กกว่า			
18	ชอบโกหก หรือขี้โกง			
19	ถูกเด็กคนอื่น ส่อเลิน หรือรังแก			
20	ชอบอาสาช่วยเหลือคนอื่น (พ่อ แม่ ครู เด็กคนอื่น)			
21	คิดก่อนทำ			
22	ขโมยของที่บ้าน ที่โรงเรียน หรือที่อื่น			
23	เข้ากับผู้ใหญ่ได้ดีกว่าเด็กวัยเดียวกัน			
24	จึกกลัว รู้สึกหวาดกลัวได้ง่าย			
25	ทำงานได้จนเสร็จ มีความตั้งใจในการทำงาน			

ผลการวิเคราะห์ SDQ ::

ผลการวิเคราะห์จากด้านบน	คะแนน	ผลการวิเคราะห์
1. อารมณ์		
2. เกเร		
3. สมาธิ		
4. เพื่อน		
5. จุดแข็ง		
รวม		

ส่วนที่ 2 ::

ปัญหานี้รบกวนชีวิตประจำวันในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้หรือไม่

	ไม่	เล็กน้อย	ค่อนข้างมาก	มาก
การคบเพื่อน	☐	☐	☐	☐
การเรียนในห้องเรียน	☐	☐	☐	☐

คะแนนรวม.....ตัดสิน.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

วัน.....เดือน.....พ.ศ.....

SDQ นักเรียนประเมินตนเอง

แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)

ชื่อ – สกุล (นาย/ค.ช./น.ส./ค.ญ.)..... ชั้น.....ห้อง.....เลขที่.....

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องท้ายแต่ละข้อให้ครบทุกข้อ

ส่วนที่ 1 ::

ข้อ	รายการ	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
1	ฉันพยายามจะทำตัวดีกับคนอื่น ฉันใส่ใจในความรู้สึกของคนอื่น			
2	ฉันอยู่ไม่นิ่ง ฉันนั่งนานๆ ไม่ได้			
3	ฉันปวดศีรษะ ปวดท้อง หรือ ไม่สบายบ่อยๆ			
4	ฉันเต็มใจแบ่งปันสิ่งของให้คนอื่น (ของกิน เกม ปากกา เป็นต้น)			
5	ฉัน โกรธแค้นและมักอารมณ์เสีย			
6	ฉันชอบอยู่กับตัวเอง ฉันชอบเล่นคนเดียว หรืออยู่ตามลำพัง			
7	ฉันมักทำตามที่คุณอื่นบอก			
8	ฉันขี้กังวล			
9	ใครๆ ก็ฟังฉัน ได้ถ้าเขาเสียใจ อารมณ์ไม่ดี หรือไม่สบายใจ			
10	ฉันอยู่ไม่สุข วุ่นวาย			
11	ฉันมีเพื่อนสนิท			
12	ฉันมีเรื่องทะเลาะวิวาทบ่อย ฉันทำให้คนอื่นอย่างที่คุณต้องได้			
13	ฉันไม่มีความสุข ท้อแท้ ร้องไห้บ่อยๆ			
14	เพื่อนๆ ส่วนมากชอบฉัน			
15	ฉันวอกแวกง่าย ฉันรู้สึกไม่มีสมาธิ			
16	ฉันกังวลเวลาอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นและเสียความเชื่อมั่นในตนเองง่าย			
17	ฉันใจดีกับเด็กที่เล็กกว่า			
18	มีคนว่าฉัน โกหก หรือ ขี้โก่งบ่อยๆ			
19	เด็กๆ คนอื่นล้อเลียน หรือรังแกฉัน			
20	ฉันมักจะอาสาช่วยเหลือคนอื่น (พ่อแม่ เด็ก ครู คนอื่นๆ)			
21	ฉันคิดก่อนทำ			
22	ฉันเอาของคนอื่นในบ้าน ที่โรงเรียน หรือที่อื่น ๆ			
23	ฉันเข้ากับผู้ใหญ่ได้ดีกว่าเด็กวัยเดียวกัน			
24	ฉันขี้กลัว รู้สึกหวาดกลัวง่าย			
25	ฉันทำงานได้จนเสร็จ ความตั้งใจในการทำงานของฉันดี			

ผลการวิเคราะห์ SDQ ::

ผลการวิเคราะห์จากด้านบน	คะแนน	ผลการวิเคราะห์
1.อารมณ์		
2.เกร		
3.สมาธิ		
4.เพื่อน		
5.จุดแข็ง		
รวม		

ส่วนที่ 2 ::

ปัญหานี้รบกวนชีวิตประจำวันในด้านต่างๆต่อไปนี้หรือไม่

	ไม่	เล็กน้อย	ค่อนข้างมาก	มาก
ความเป็นอยู่ที่บ้าน	☐	☐	☐	☐
การคบเพื่อน	☐	☐	☐	☐
การเรียนใน ห้องเรียน	☐	☐	☐	☐
กิจกรรมยามว่าง	☐	☐	☐	☐
คะแนนรวม.....	ตัดสิน.....			

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

วัน.....เดือน.....พ.ศ.....

SDQ ผู้ปกครองประเมินนักเรียน

แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)

ชื่อ – สกุล (นาย/ค.ช./น.ส/ค.ญ.)..... ชั้น.....ห้อง.....เลขที่.....

วัน เดือน ปี เกิดของเด็ก.....อายุของเด็ก..... ปี

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องท้ายแต่ละข้อให้ครบทุกข้อ

ส่วนที่ 1 ::

ข้อ	รายการ	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
1	ห่วงใยความรู้สึกของคนอื่น			
2	อยู่ที่นั่ง นิ่งนิ่งๆ ไม่ได้			
3	มักจะบ่นว่าปวดศีรษะ ปวดท้อง หรือไม่สบาย			
4	เต็มใจแบ่งปันสิ่งของให้คนอื่น (ขนม, ของเล่น, ดินสอ เป็นต้น)			
5	มักจะอาละวาด หรือโมโหง่าย			
6	ค่อนข้างแยกตัว ชอบเล่นคนเดียว			
7	เชื่อฟัง มักจะทำตามผู้ใหญ่ที่ต้องการ			
8	กังวลใจหลายเรื่อง คิดวิตกกังวลเสมอ			
9	เป็นที่พึงได้เวลาที่คนอื่นเสียใจ อารมณ์ไม่ดีหรือไม่สบายใจ			
10	อยู่ไม่สุข วุ่นวายอย่างมาก			
11	มีเพื่อนสนิท			
12	มักมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเด็กอื่น หรือรังแกเด็กอื่น			
13	ดูไม่มีความสุข ท้อแท้ ร้องไห้บ่อย			
14	เป็นที่ชื่นชอบของเพื่อน			
15	วอกแวกง่าย สมาธิสั้น			
16	เครียด ไม่ยอมห่างเวลาอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้น และขาดความเชื่อมั่นในตนเอง			
17	ใจดีกับเด็กที่เล็กกว่า			
18	ชอบโกหก หรือขี้โกง			
19	ถูกเด็กคนอื่น ล้อเลียน หรือรังแก			
20	ชอบอาสาช่วยเหลือคนอื่น (พ่อ แม่ ครู เด็กคนอื่น)			
21	คิดก่อนทำ			
22	ขโมยของที่บ้าน ที่โรงเรียน หรือที่อื่น			
23	เข้ากับผู้ใหญ่ได้ดีกว่าเด็กวัยเดียวกัน			
24	จึกกลัว รู้สึกหวาดกลัวได้ง่าย			
25	ทำงานได้จนเสร็จ มีความตั้งใจในการทำงาน			

ผลการวิเคราะห์ ::

ผลการวิเคราะห์จากด้านบน	คะแนน	ผลการวิเคราะห์
1.อารมณ์		
2.เกร		
3.สมาธิ		
4.เพื่อน		
5.จุดแข็ง		
รวม		

ส่วนที่ 2 ::

ปัญหานี้รบกวนชีวิตประจำวันในด้านต่างๆต่อไปนี้หรือไม่

	ไม่	เล็กน้อย	ค่อนข้างมาก	มาก
ความเป็นอยู่ที่บ้าน	☐	☐	☐	☐
การคบเพื่อน	☐	☐	☐	☐
การเรียนในห้องเรียน	☐	☐	☐	☐
กิจกรรมยามว่าง	☐	☐	☐	☐
คะแนนรวม.....	ตัดสิน.....			
ลงชื่อ.....	ผู้ประเมิน			
วัน.....	เดือน.....	พ.ศ.....		

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์(EQ) (12-17 ปี) ช่วงชั้นที่ 3 4

ชื่อ – สกุล (นาย/น.ส/ค.ช./ค.ญ.)..... ชั้น.....ห้อง.....เลขที่.....

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านเห็นว่าตรงกับตัวท่านมากที่สุด

ข้อ ที่	ข้อความ	ไม่ จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก
1	เวลาโกรธหรือไม่สบาย ฉันรับรู้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับฉัน				
2	ฉันบอกไม่ได้ว่าจะอะไรทำให้ฉันรู้สึกกลัว				
3	เมื่อถูกขัดใจฉันมักรู้สึกหงุดหงิดจนควบคุมอารมณ์ไม่ได้				
4	ฉันสามารถคอยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พอใจ				
5	ฉันมักมีปฏิกิริยาโต้ตอบรุนแรงต่อปัญหาเพียงเล็กน้อย				
6	เมื่อถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่ชอบ ฉันอธิบายเหตุผลจนผู้อื่นยอมรับได้				
7	ฉันสังเกตได้ เมื่อคนใกล้ชิดมีอาการเปลี่ยนแปลง				
8	ฉันไม่สนใจกับความทุกข์ของคนอื่นที่ฉันไม่รู้จัก				
9	ฉันไม่ยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นทำต่างจากที่ฉันคิด				
10	ฉันยอมรับได้ว่าผู้อื่นก็อาจมีเหตุผลที่จะไม่พอใจการกระทำของฉัน				
11	ฉันรู้สึกว่าผู้อื่นชอบเรียกร้องความสนใจมากเกินไป				
12	แม้จะมีภาระที่ต้องทำ ฉันก็ยังยินดีรับฟังความทุกข์ของผู้อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ				
13	เป็นเรื่องธรรมดาที่จะเอาเปรียบผู้อื่นเมื่อมีโอกาส				
14	ฉันเห็นคุณค่าในน้ำใจที่ผู้อื่นมีต่อฉัน				
15	เมื่อทำผิดฉันสามารถกล่าวคำ “ขอโทษ” ผู้อื่นได้				
16	ฉันยอมรับข้อผิดพลาดของผู้อื่นได้ยาก				
17	ถึงแม้จะเสียประโยชน์ส่วนตัวไปบ้าง ฉันก็ยินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวม				
18	ฉันรู้สึกลำบากใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้อื่น				
19	ฉันไม่รู้ว่ฉันเก่งเรื่องอะไร				
20	แม้จะเป็นงานยากฉันก็มั่นใจว่าสามารถทำได้				
21	เมื่อทำสิ่งใดไม่สำเร็จฉันรู้สึกหมดกำลังใจ				
22	ฉันรู้สึกมีคุณค่าเมื่อได้ทำสิ่งต่างๆ อย่างเต็มความสามารถ				
23	เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคและความผิดหวัง ฉันก็จะไม่ยอมแพ้				

24	เมื่อเริ่มทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ฉันมักทำต่อไปไม่สำเร็จ				
25	ฉันพยายามหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาโดยไม่คิดเอาเองตามใจชอบ				
26	บ่อยครั้งที่ฉันไม่รู้ว่าจะอะไรทำให้ฉันไม่มีความสุข				
27	ฉันรู้สึกว่าการตัดสินใจแก้ปัญหานั้นเป็นเรื่องยากสำหรับฉัน				
28	ต้องการทำอะไรหลายอย่างในเวลาเดียวกันฉันตัดสินใจว่าจะทำอะไรก่อนหลัง				
29	ฉันลำบากใจเมื่อต้องอยู่กับคนแปลกหน้าหรือคนที่ไม่คุ้นเคย				
30	ฉันทนไม่ได้เมื่อต้องอยู่ในสังคมที่มีกฎระเบียบขัดกับความเคยชินของฉัน				
31	ฉันทำความรู้จักผู้อื่นได้ง่าย				
32	ฉันมีเพื่อนสนิทหลายคนที่คบกันมานาน				
33	ฉันไม่กล้าบอกความต้องการของฉันให้ผู้อื่นรู้				
34	ฉันทำในสิ่งที่ต้องการโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน				
35	เป็นการยากสำหรับฉันที่จะโต้แย้งกับผู้อื่น แม้จะมีเหตุผลเพียงพอก็				
36	เมื่อไม่เห็นด้วยกับผู้อื่นฉันสามารถอธิบายเหตุผลที่เขายอมรับได้				
37	ฉันรู้สึกว่าดีกว่าคนอื่น				
38	ฉันทำหน้าที่ได้ดี ไม่ว่าจะทำอยู่ในบทบาทใด				
39	ฉันสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ดีที่สุด				
40	ฉันไม่มั่นใจในการทำงานที่ยากลำบาก				
41	แม้สถานการณ์จะเลวร้าย ฉันก็มีความหวังว่าจะดีขึ้น				
42	ทุกปัญหามักมีทางออกเสมอ				
43	เมื่อมีเรื่องทำให้เครียด ฉันมักปรับเปลี่ยนให้เป็นเรื่องผ่อนคลายหรือสนุกสนาน				
44	ฉันสนุกสนานทุกครั้งกับกิจกรรมในวันสุดสัปดาห์และวันหยุดพักผ่อน				
45	ฉันรู้สึกไม่พอใจที่ผู้อื่นได้รับสิ่งดีๆ มากกว่าฉัน				
46	ฉันพอใจกับสิ่งที่ฉันเป็นอยู่				
47	ฉันไม่รู้ว่าจะหาอะไรทำ เมื่อรู้สึกเบื่อหน่าย				
48	เมื่อวันว่างจากภาระหน้าที่ ฉันจะทำในสิ่งที่ฉันชอบ				
49	เมื่อรู้สึกไม่สบายใจ ฉันมีวิธีผ่อนคลายอารมณ์ได้				
50	ฉันสามารถผ่อนคลายตนเองได้ แม้จะเหน็ดเหนื่อยจากภาระหน้าที่				
51	ฉันไม่สามารถทำให้เป็นสุขได้จนกว่าจะได้ทุกสิ่งที่ต้องการ				
52	ฉันทุกข์ร้อนกับเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ที่เกิดขึ้นเสมอ				

การคัดกรองนักเรียน

รายละเอียดการคัดกรอง

1. ด้านการเรียนรู้

☐ ปกติ

☐ เสี่ยง

☐ มีปัญหา ระบุ

.....

2. ร่างกาย

☐ ปกติ

☐ เสี่ยง

☐ มีปัญหา

☐ ทาการเห็นทางการได้ยิน

☐ ทางสติปัญญา

☐ ทางร่างกาย/สุขภาพ

☐ ทาการเรียนรู้ทางการพูดและภาษา

☐ ทางพฤติกรรม/อารมณ์

☐ ออทิสติก

☐ พิการซ้อน

☐ อื่นๆ.....

3. เศรษฐกิจ

☐ ปกติ

☐ เสี่ยง

☐ มีปัญหา ระบุ

.....

4. การคุ้มครอง

☐ ปกติ

☐ เสี่ยง

☐ มีปัญหา ระบุ

☐ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน

☐ บิดามารดาแยกกันอยู่

☐ บิดามารดาหย่าร้าง

☐ บิดามารดาถึงแก่กรรม

☐ บิดาถึงแก่กรรม

☐ มารดาถึงแก่กรรม

5.พฤติกรรม

☐ ปกติ

 ☐ เสี่ยง

☐ มีปัญหา

☐ ไม่สนใจเรียน

☐ ไม่ตั้งใจเรียน

☐ การปรับตัวก้าวร้าว

☐ ข่มขู่คนอื่น

☐ คบเพื่อนเกเร

☐ เจ็บข้อม จี้แหย ไม่กล้าสบตา

☐ ฐสาวหรือเบี่ยงเบนทางเพศ

6.สารเสพติด

☐ ปกติ

☐ เสี่ยง

☐ มีปัญหา ระบุ

7.ความสามารถพิเศษ

☐ มี ระบุ.....

☐ ไม่มี

แบบสรุปการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล

- คำชี้แจง 1. ถ้านักเรียนจัดอยู่ในกลุ่มปกติให้ขีด ✓ ลงในช่องกลุ่มปกติ ถ้าไม่ใช่ให้ขีด -
2. สำหรับนักเรียนทุกกลุ่ม ในช่องสัมพันธภาพทางสังคม ถ้าเป็นจุดแข็งให้ขีด ✓ ถ้าไม่ใช่ให้ขีด - และให้ระบุความสามารถพิเศษที่นักเรียนมีลงในช่องมีความสามารถพิเศษ
3. ถ้านักเรียนอยู่ในกลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา ต้องได้รับความช่วยเหลือในด้านใด ให้ขีด ✓ ในช่องนั้นๆ

ที่	ชื่อ - สกุล	กลุ่มปกติ	สัมพันธภาพทางสังคมเป็นจุดแข็ง	มีความสามารถพิเศษ	กลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา								ปัญหาด้านอื่นที่พบเพิ่มเติม
					ด้านการเรียน	ด้านสุขภาพ / ร่างกาย จิตใจ – พฤติกรรม / ครอบครัว						การคุ้มครองนักเรียน	
						ร่างกาย	อารมณ์	ความประพฤติ	อยู่ไม่นิ่ง	ความสัมพันธ์กับเพื่อน	เศรษฐกิจ		
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													

11														
ที่	ชื่อ - สกุล	กลุ่ม ปกติ	สัมพันธ์ ภาพทาง สังคมเป็น จุดแข็ง	มี ความสาม ารถพิเศษ	ด้าน การ เรียน	กลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา								ปัญหาด้าน อื่น ที่พบ เพิ่มเติม
						ด้านสุขภาพ / ร่างกาย จิตใจ – พฤติกรรม / ครอบครัว								
						ร่างกาย	อารมณ์	ความ ประพฤดี	อยู่ ไม่นั่ง	ความ สัมพันธ์ กับเพื่อน	เศรษฐ กิจ	การ คุ้มครอง นักเรียน		
12														
13														
14														
15														
16														
17														
18														
19														
20														
21														
22														

สรุป จำนวนนักเรียนทั้งหมด.....คน แยกเป็น	กลุ่มปกติ.....คน คิดเป็นร้อยละ.....	กลุ่มเสี่ยง.....คน คิดเป็นร้อยละ.....	กลุ่มมีปัญหา.....คน คิดเป็นร้อยละ.....

ลงชื่อ.....ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้อำนวยการโรงเรียน
(.....)

การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา

ผลการดำเนินงานนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ที่ได้รับการดูแลช่วยเหลือโดยครูที่ปรึกษา

ลักษณะปัญหา	ช่วยเหลือได้แล้ว (จำนวนกรณี)	อยู่ในระหว่างการ ช่วยเหลือ (จำนวนกรณี)	ส่งต่อครู.... (จำนวนกรณี)	หมายเหตุ
ด้านการเรียน				
ด้านสุขภาพ ร่างกาย				
ด้านสุขภาพจิต ,อารมณ์				
ด้านพฤติกรรมที่ ไม่พึงประสงค์				
ด้านเศรษฐกิจ				
ด้านการคุ้มครอง นักเรียน				
ด้านพฤติกรรมทาง เพศ				
ด้านยาเสพติด				
อื่น ๆ โปรดระบุ				
รวม (จำนวนกรณี)				

ลงชื่อ

ผู้รายงาน

(.....)

ครูที่ปรึกษา

...../...../.....

[illegible]

ครูโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

ครูแนะแนว

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ

โรงเรียนวัดโนนทัยพยัพ

ที่ .....

วันที่ .....

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งต่อหน่วยงานภายนอก

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดโนนทัยพยัพ

สิ่งที่ส่งมาด้วย .....

ด้วย (ค.ช./ค.ญ. /นาย/นางสาว).....เป็นนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ ...../..... เลขประจำตัว ..... มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ดังนี้

พฤติกรรมโดยสรุปคือ

.....

.....

.....

.....

และได้ดำเนินการช่วยเหลือแล้วสรุปได้ดังนี้

.....

.....

.....

แต่ยังคงมีพฤติกรรมคือ

.....

.....

.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและดำเนินการช่วยเหลือส่งต่อนักเรียนดังกล่าว

ลงชื่อ.....

(.....)

ครูที่ปรึกษา

แบบรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

เรื่อง แจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

ตามที่ท่านได้ส่งนักเรียน ชื่อ ..... ชั้น ม. .... /.....

เลขที่ ..... มาให้ดำเนินการช่วยเหลือ

บัดนี้ (ผู้ดำเนินการช่วยเหลือ) ..... ได้

ดำเนินการให้ความช่วยเหลือนักเรียนแล้ว สรุปผล ดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

จึงเรียนเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ครูที่ปรึกษา

ตัวอย่างหน้าปกการรายงานผลในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

แฟ้มครูที่ปรึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ..... ปีการศึกษา .....   รูปครู ที่ปรึกษา   โดย .....   โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34

หมายเหตุ

ส่วนประกอบด้านใน ประกอบด้วย

- ปกใน
- สรุปผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 1. นักเรียนกลุ่มปกติ จำนวน ..... คน
- 2. นักเรียนกลุ่มเสี่ยง จำนวน ..... คน
- 3. นักเรียนกลุ่มมีปัญหา จำนวน ..... คน
- 4. นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา เฉพาะด้าน จำนวน ..... คน ได้แก่
  - ด้านการเรียน จำนวน ..... คน
  - ด้านร่างกาย จำนวน ..... คน
  - ด้านเศรษฐกิจ จำนวน ..... คน
  - ด้านการคุ้มครอง จำนวน ..... คน
  - ด้านพฤติกรรม จำนวน ..... คน
  - ด้านสารเสพติด จำนวน ..... คน
  - ด้านอื่น ๆ จำนวน ..... คน

บรรณานุกรม

- วนิดา ชนินทุททวงศ์. (2551). คู่มือครูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6). กรมสุขภาพจิต : สถาบันราชานุกูล.
- โรงเรียนวัดโนนทัยพยัพ. (2558). โครงร่างองค์กรโรงเรียนวัดโนนทัยพยัพ. เชียงใหม่ : โรงเรียนวัดโนนทัยพยัพ.
- กลุ่มวิจัยและพัฒนานโยบาย สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

